

LA PARAULA CRISTIANA

Pòrtic : El nou deure

PERE PEYROLA	L'Ètica kantiana i la moral evangèlica	484
PERE VOLTAS, C. M. F.	Institut Internacional de les llengües i cultures africanes	495
JOAN VILAR, S. J.	La lectura del Sant Evangeli	502
F. MASPONS I ANGLASELL	Els pobles i els estats -Una exhibició dels soviets	509
ERNEST HELLO	Biografia i fragments inèdits	521
R. ARAMON I SERRA	Els estudis universitaris ca- talans	536

LLIBRES & REVISTES: **Judicis d'obres** de Daniel Girona, per Ramon d'Alós-Moner (539); de Salvador Obiols i J. A., per C. (541); de Josep Francès, per Guillem Maragall. **Reproduccions i extractes:** Eugeni d'Ors, per Josep M.ª Capdevila, a *La Nova Revista* (543); On va la Societat de Nacions?, per Gonzague de Reynold, a la *Revue des Jeunes* (556). **Vida religiosa i moral:** Casp i la Mare de Déu de Montserrat (558); La tomba del Cardenal Gasparri (560); El discurs d'un bisbe anglicà (561); Actitud del Govern francès respecte de l'Església (562); Protesta del Sant Pare contra un nou concurs gimnàstic femení (564); El Congrés Catòlic del Cine (565). **Cultural general:** Una altra història de Crist (566). **Moviment pedagògic:** El pressupost de l'Estat (569). **Moviment social:** L'estudi de les qüestions socials (570). **Moviment internacional:** El triomf del quàquer Hoover sobre el catòlic Smith (573); La fi del domini de Bratianu a Romania (574). D'Alemanya (575).

(Amb llicència eclesialística)

Any IV **Barcelona, desembre de 1928** **Núm. 48**

Redacció i Administració: Rivadeneira, 4, 1.ª, - T. 16149

INDESTRUCTIBLE

es lo benefici que presta
als nois l'Aixerop de

HIPOFOSFITS SALUT

Músculs vigorosos, ossos
forts, imaginació dessem-
brassada i perfecte fun-
cionament de tot lo sis-
tema, es lo resultat final
que s'obté amb aquest
activíssim reconstituent

Combat absolutament l'anemia, el
raquitisme, l'escrofulisme i la inapetencia

Mes de 35 anys de éxit

Aprobat per la Reial Academia de Medicina

AVIS: Rebutje's tota ampolla que en l'etiqueta exterior no duga
impreses les paraules **·HIPOFOSFITS SALUT·**
amb tinta vermella

EL NOU DEURE

TALMENT com la decadència d'un país reporta la davallada de tots els seus valors, fins la dels més augustos---i no ens cal esforçar gaire la memòria, ni allargar gaire la vista, per a trobar-ne exemples---, així també un moviment de prosperitat comporta la puja de tots ells, encara que algun trobi resistències en els interessos creats, o en l'entumiment d'una llarga dormida, o en l'esma en-senderada i somnolent de rutines seculars.

El lector recorda segurament aquell símil poètic del despertar de l'ocellada en la boscúria amb què Mossèn Verdaguer va descriure poèticament l'espectacle de la renaixença d'un poble. Qui dubta que aquell símil, ben lluny de restar reduït a una imatge poètica, pren cada dia més realitat, que allò que el gran poeta imatjava en l'ordre literari, a més de refermar-se en aquest ordre fins a adquirir intensitats llavors insospitables, s'estén i s'arrela amb guanys definitius en altres ordres? Avui el nostre país ja no és un camp sembrat, com digué més tard un altre poeta, sinó un camp en plena florida de tota mena de plantes de cultura, algunes de les quals donen ja collites saboroses.

A remarcar, però, que el cofoisme dels primers temps, fill de la manca d'ambicions altes i de la coneixença insuficient dels països capdavanters, evoluciona ràpidament envers un sentit saludabilíssim d'exigència i de consegüent consciència de responsabilitat. Més grans que vint anys enrera en esguard de nosaltres mateixos, ens veiem més petits en esguard d'altres pobles que en un sentit o altre serveixen de patró a la nostra aspiració col·lectiva.

És d'aquest sentiment de responsabilitat que avui voldriem conferir amb els nostres lectors, considerant-lo des del punt de vista catòlic, que és el que dona a aquest sentiment la seva intensitat màxima.

Un gran increment de la cultura d'un país ja absolutament indispensable un increment correlatiu, per no dir predominant, de la cultura i potser encara més de la vida religiosa, si no vol acabar en un ajollament de les seves energies i de les seves ambicions, per le-

gítimes que siguin. La cultura exclusivament profana és una cultura incoativa, una educació decapitada, que no arribant a l'esfera de les finalitats veritables, en cerca instintivament de falses, l'exigència de la finalitat essent una de les fonamentals en l'activitat conscient de l'home. Finalitats falses on mor atuixegada tota civilització material són la febre de les riqueses, el plaer enervant, la concupiscència del predomini... No són pas altres els ferments que corrompen per dintre les més refinades i esplendoroses civilitzacions. A la fi, l'abnegació personal té sempre, àdhuc en els incrèduls, un caient religiós, que si pot passar-se de dogmes i pràctiques externes, específicament religioses, no té més remei que imitar les captinences dels creients i fins llurs sentiments desmaterialitzats, llur abstracció sublim dels interessos terrens, llur invocació als grans sants (recordem la voga franciscanista) i fins llur terminologia.

Sense exageració ni petulància podem ben afirmar que el manteniment d'aquests grans valors en mig del món—del món en sentit evangèlic—és degut a la nostra guàrdia entorn de les idees i els sentiments religiosos. Si llur desaparició de la terra no fos un absurd, prompte veuríem la humanitat convertida en un cadàver moral, tant més pestilent com més refinada hagués estat la seva cultura. Nosaltres som, espiritualment, la sal de la terra.

La responsabilitat que això crea als qui tenim la sort de conservar íntegra la fe religiosa, és enorme, i per això mateix, cal que en tinguem perfecta consciència. Hi ha al nostre país, com a tots els països, nombrosos ferments de corrupció espiritual, augmentats darrerament per efecte de la puja general de la cultura. Han crescut proporcionalment a ells els ferments de purificació, o més pròpiament, puix que només és un, el ferment diví de l'Evangeli? No podríem respondre que no, sense trair un pessimisme immotivat. El llibre religiós, la revista, dintre de poc el diari (ens és plaent de dir, de passada, que l'acollença triomfal que ha trobat li asseguren la vida) coneixen a casa nostra tiratges i difusions insuperables dintre llur gènere. Les mateixes versions de la Bíblia són—ens consta—l'admiració dels estrangers per llur èxit editorial, desconegut en altres països que, tanmateix, ofereixen base a expansions més amples. En resum, podem afirmar que el llevat evangèlic té assegurades a casa nostra l'existència i la força, en allò que depèn de l'esforç humà.

Vol dir que estem satisfets? No estem satisfets. Qui estima un ideal no ho està mai. La força del llevat evangèlic pot aspirar al nostre país al predomini, i no seria lícit de renunciar a aquesta as-

piració. L'esforç que caldria fer per conquerir-lo és gran, certament, però no tant com sembla a primer antuvi, i sobretot, no tant que hagi d'aterrir ningú.

Una mica més d'esforç i de puritat d'intenció en els qui hi posen el treball, una mica més de deseiximent i generositat en els qui n'adquireixen els fruits, i l'ideal seria abans de gaire una realitat consoladora. Aquestes paraules no enclouen cap censura per a ningú. En perfecció sempre cap un augment, per amunt que se sigui. Sempre qui treballa pot treballar més o més abnegadament; sempre qui contribueix amb altres mitjans pot contribuir més o procurar que contribueixin d'altres que tal vegada no s'han adonat encara de llur deure i de la gran transcendència de complir-lo.

Dintre de poc temps, els catòlics d'aquest país, ço és, en major o menor grau de consciència i de fervor, quasi tots els seus fills, tindran a llur disposició un quadre complet de publicacions i d'institucions cristianitzadores a protegir. Un esforç més en el camí d'aquest deure sagrat que ens imposa inajornablement la creixença del nostre país, i hi haurem salvat el predomini de la religió, amb totes les conseqüències de tot ordre (pareu-vos, si us plau, a meditar-les) que se'n seguirien.

L'ETICA KANTIANA I LA MORAL EVANGELICA

PRIMERA PART: L'ÈTICA KANTIANA

1. *Antítesi*.—Si hi ha al món dues morals antitètiques, són la moral de Kant i la moral evangèlica. Aquella és la moral de l'home, aquesta la moral de Déu; aquella és la moral del deure rígid i diaconià, aquesta la moral de l'amor tendra i ensem forta; aquella prescriu la felicitat i predica el sacrifici; aquesta practica el sacrifici i dóna la felicitat. Uns mots sobre les idees fonamentals de l'una i de l'altra seran útils, crec jo, als lectors de LA PARAULA CRISTIANA. Comencem per l'Ètica de Kant ordenant el discurs conforme la gènesi i desenvolupament del seu sistema.

2. *Mètode Kantian*.—El filòsof de Koenisberg, en la *Crítica de la Raó Pura*, havia establert com a suport innegable el fet de la ciència; d'ací que el seu propòsit únic havia estat cercar la justificació i la legitimitat d'aquest fet i d'aquesta ciència. Efectivament, llegint el llibre es veu que aquesta és la seva tasca i l'objecte constant del discurs complicat, de l'anàlisi penetrant, de les repeticions sense recança ni mesura, fins que creu fer la gran troballa, no certament fora, en la realitat de les coses, sinó dintre, en la facultat mateixa de l'home, enriquida amb uns dons naturals preciosíssims que Kant anomena *formes a priori*. Doncs, un mètode gairebé idèntic segueix a la *Crítica de la Raó Pràctica*. Suposa com un fet innegable l'existència de la llei moral i del bé absolut al cor de l'home, i llavors cerca la justificació i legitimitat d'aquesta llei i d'aquest bé, les quals troba triomfant i gloriós després d'un llarg viatge, no en el Déu llunyà i incognoscible, sinó en el santuari lluminós, íntim, de la raó pràctica. Veiam si podem seguir en el seu viatge a aquest terrible explorador intel·lectual, i de pas apendre de boca d'ell els pensaments bàsics de l'Ètica Kantiana.

I. EXISTÈNCIA DEL BÉ ABSOLUT

3. *Allò que no és el bé absolut.*—Dues coses hi ha al món tan contràries l'una de l'altra, que cap individu no pot confondre: el bé i el mal. Ara, de tot el bé real i possible, "no es trobarà res al cel ni a la terra que pugui anomenar-se absolutament bo fora d'una cosa sola, la bona voluntat". Les altres, per exemple, la riquesa, l'honor, la salut, la felicitat; les qualitats de l'ànima com el talent, el judici, la intel·ligència, poden, sens dubte, donar força i coratge a l'esperit; però també poden omplir-lo i quantes vegades l'omplin i l'inflen de supèrbia, fins a fer-li nosa i fàstic la direcció de la bona voluntat que voldria moderar les impulsions interiors i imposar regles i correctius a la conducta. Més encara, fins coses tan bones sota diferents respectes com la prudència, la sobrietat, el domini de si mateix, el refrenament de les passions insolents i agitadores, fins aquestes coses que dintre de certs límits són part integrant de la valor interna de la personalitat humana, no es pot dir que siguin el bé absolut, per més que els antics així ho creien.

4. *Quin és el bé absolut.*—En canvi, la voluntat, oh!, la bona voluntat és sempre i pertot arreu bona sense condicions de cap mena, de manera que cap taca, cap ombra no és possible en la resplendor immortal de la seva bellesa. Encara que no tingués recursos ni possibilitats de cap gènere per realitzar els seus propòsits, encara que totes les potències enemigues de fora s'unissin per deturar i rompre els seus esforços fins deixar-la sola, inerm, incapaç d'assolir cap objecte amat i amable, ella continuaria brillant amb fulgors puríssims, no menys que la pedra veritablement preciosa porta dintre d'ella el secret de la vàlua i preciositat que l'home admira. Per comprendre això, no cal sinó de recordar quina és i quina no és, la mesura de la bona voluntat.

5. *Mesures falses de la bona voluntat.*—La bona voluntat no l'hem de mesurar pels efectes agradables o desagradables, útils o perjudicials, ni tampoc per la satisfacció de les inclinacions espontànies de la naturalesa que tantes de vegades ens porten al mal; ni tan sols és bona voluntat aquella que pren com a fi de les obres la felicitat de la pròpia persona; cosa molt evident, si considerem que la bona voluntat és un tresor universal en mà de tothom, sigui el qui sigui, mentre que l'apetença de felicitat molt sovint queda frustada i anul·lada fins en els homes més insignes de la terra.

6. *Mesura veritable de la bona voluntat*.—Doncs, quina és la mesura de la bona voluntat? La mesura, ens diu Kant, i ensems el que la fa bona, és intrínsecament la volença, ella mateixa, o sigui la intenció íntima qui és la seva vida, i originàriament el motiu o principi superior que la inspira i governa. I aquí, Kant s'endinsa en la cova més fonda de la psicologia ètica, i amb aquella penetració d'anàlisi, tan aviat llum clara com nit fosquíssima, va des- triant i sospesant un per un els motius possibles de la voluntat. El motiu que animat per ella tingui la virtut nobilíssima de fer-la bona, serà la mesura de la bona voluntat i a l'ensems la seva justificació, com ho veurem més endavant, després d'altres qüestions prèvies i necessàries.

II. EXISTÈNCIA DE LA LLEI MORAL

7. *La llei*.—Explicada l'existència del bé absolut, o sigui de la bona voluntat, passem a l'existència de la llei moral que Kant suposa com un fet irrefusable. La unanimitat absoluta de la raça humana respecte a aquest punt, és ja per ell una prova suficient i apodíctica. Però, a més, no cal anar molt lluny per comprendre que deu haver-hi per a l'home *lleis pràctiques*: lleis, ço és, normes fixes ben diferents de l'atzar i de l'arbitrarietat; pràctiques, ço és, dirigides a la voluntat, principi de *praxis* o potència capaç d'originar obres segons normes. Efectivament, tota la natura està subjecta a lleis constants i invariables, i seria, doncs, molt estrany que l'home no tingués cap llei pròpia per al seu esperit, molt més quan és cosa sabuda que tota llei és producte d'alguna raó normativa i reguladora. Tindran llei les coses regides per la raó i no en tindrà la raó mateixa? Ara que aquesta llei no pot ésser únicament teòrica com les normes que dirigeixen la coneixença de la raó pura; ha d'ésser activa i orientada a l'actuació lliure per dirigir les obres de la raó pràctica. Aquesta és la que anomenem llei moral. Kant sentia aquesta llei de l'ànima amb tanta força i dolcesa, com demostra aquella sentència tan repetida entre els seguidors de la seva filosofia: "Dues coses omplin el meu cor d'admiració i reverència cada jorn més vives i sempre noves: el cel estelat fora de mi, la llei moral dintre de mi".

8. *La llei en Déu i en l'home*.—La llei pràctica no pot faltar en cap ser intelligent de l'univers; però no es manifesta a tots uniformement, ni parla a tots amb el mateix to i energia, sinó que

segons és la santedat o dolenteria de cada ser parla amb majestat més serena o amb més rigorós absolutisme. Si la voluntat és essencialment santa, com la del Ser Infinit, i tan impecable i inaccessible que cap enemic de dintre o de fora no pot trobar-la, llavors la llei va davant de la voluntat senzillament com una llum directiva que ensenya el camí de la rectitud perfecta, i la voluntat, sense cap imposició o manament, de propi impuls, segueix la llei guardant amb ella una harmonia espontània, innata, inalterable, eterna. Però si la voluntat és no sols intel·ligible, sinó sensible, vui dir oberta a les influències de la raó i de la sensibilitat tot a l'hora, si de dintre la sol·liciten inclinacions indignes i de fora la volten els atractius i perills del món sensible; aleshores la llei no pot contentar-se amb una indicació senzilla i freda com la del rètol públic que assenyala la direcció de la via, car fóra ineficaç i inútil, sinó que necessita presentar-se amb tanta d'austeritat i puixança que espanti els enemics i preservi la voluntat de tota impuresa. Amb altres paraules, ha d'ésser norma imperativa o *un imperatiu*. Aquest és el cas de l'home, en el qual la llei mana amb l'austeritat i rigorisme i intransigència d'un rei absolut, i crida amb veu tan poderosa, que "fa por i feresa, són paraules de Kant, en el cor del pecador més criminal i desvergonyat, fins a fer-li amagar la cara de vergonya".

Quedi, doncs, com a cosa certa, que hi ha en nosaltres una llei pràctica que en diem moral i que ens governa en forma d'imperatiu o manaments. Ara cal examinar quina és la valor d'aquests imperatius, per trobar la justificació de la llei, i aleshores, desbrossat el camí, emprendre també la justificació de la bona voluntat.

III. JUSTIFICACIÓ DE LA LLEI

9. *Principi bàsic*.—Primerament es necessari agafar bé el fil d'or que ens guiarà en la recerca. Així com per a la raó pura sols és *científic* el coneixement universal i necessari, així per a la raó pràctica únicament és *llei moral* de veritat, obligatòria i acceptable la norma universal i necessària. Quan un individu es governa per algun principi que li passa pel cap, que li agrada, que té certa valor personal per a ell tot sol, aquell principi serà una màxima per a l'ús particular del tal subjecte; però no per això hi ha dret a imposar-lo com una ordre universal a tots els subjectes; perquè el que té de subjectiu és un destorb essencial per a la trans-

ferència universal o diguem a l'*objectivitat*, que és, en el camp de la raó teòrica, el distintiu de la ciència, i el de la moral en el de la raó pràctica. Tot allò moral ha de tenir una valor tan absoluta i independent que valgui no per un subjecte a soles, sinó per a la voluntat de tots els sers intelligents en idèntiques circumstàncies. Allò que no és així no té justificació com a norma de la bona voluntat; en canvi, allò absolut, allò objectiu, allò universal i necessari, allò que sense esperar l'elecció o les preferències de cada subjecte s'imposa majestuosament a tots, no necessita altra justificació de la seva valor intrínseca que la mateixa superioritat illimitada i eterna que té *a priori*.

10. *Imperatiu hipotètic i categòric*.—Apliquem ara la susdita doctrina als imperatius de la nostra consciència. *Imperatiu* és un principi o norma intel·lectual en forma de manament o imperi. Pot ésser hipotètic o categòric. *Imperatiu hipotètic* és el que ordena alguna acció no per la valor intrínseca de l'acció ordenada, sinó per la utilitat o necessitat de la dita acció respecte d'un altre objecte; o dit d'una altra manera, és aquell que ordena una acció com a mitjà i instrument per assolir un fi elegit prèviament per altres motius. L'imperatiu hipotètic, parlant amb tota exactitud, no té força pròpia per moure la voluntat, ni es presenta davant d'ella per moure-la; al contrari, suposa la voluntat moguda ja per un altre motiu, i en tal *hipòtesi* li diu i li ordena quina altra acció és el pont necessari per a la realització de l'elecció ja feta. Exemple: "si vols collir a l'estiu, sembra a l'hivern". Molt diferent d'aquest és l'*imperatiu categòric*, que mana a la voluntat sense condicions ni suposicions de cap mena, que no para compte en si la voluntat vol o no vol, o si té aquests gustos o aquelles preferències; que no s'ajuda de promences i esperances ni de cap altra cosa amb què potser guanyaria el consentiment de la voluntat. L'imperatiu categòric es presenta a la voluntat tot sol, com si fos un estel lluminós isolat en el desert d'un espai infinit; llavors li assenyala una acció determinada, sola també i il·luminada amb el raig solitari de l'estel, i aleshores, sense cap altra explicació, dona l'ordre terminant, irrefusable, ir retractable, d'executar la dita acció perquè sí, perquè aquesta és l'ordre. Exemple: "no has de mentir".

11. *Justificació de l'imperatiu categòric*.—Si comparem els dos imperatius, és cosa claríssima que l'hipotètic no pot ésser llei moral de cap de les maneres, ni serveix per fer principis universalment obligatoris; car la seva valor i força és purament condicio-

nal, i a més li ve d'una arrel totalment subjectiva i variable, com són les resolucions personals prèvies elegides segons el gust i les circumstàncies de cada persona; i hem vist abans que únicament té valor de principi moral allò absolut, allò objectiu, allò universal, allò necessari. Resta, doncs, l'imperatiu categòric que per la mateixa definició dada ompli adequadament totes les condicions de la llei moral, ço que és claríssim, perquè s'aixeca per damunt de totes les variabilitats del lloc, del temps, del subjecte i fins dels accidents i voltants de l'acció, i revestit únicament dels distintius, d'allò immortal i etern, formula, d'una vegada per a sempre i per a tots, l'ordre sublim de la raó pràctica.

12. *Dos perills per a la justificació de la llei.*—Sembla amb això que està ja ben justificada la llei moral categòrica com a norma dotada de valor intrínseca universal i eterna. Però una mica d'atenció ens farà veure a l'instant que no és així. Aquesta llei ha de venir d'alguna causa i ha de produir algun efecte. No podria ésser que, tot i semblant tan bella, tan forta, tan completa en ella mateixa, tingués d'amagat algun vici hereditari de part de la seva causa, o alguna deficiència essencial envers el seu efecte? Tots nosaltres, des de petits, sentim en la nostra consciència la veu ara dolça, ara terrible, de la llei moral; però, d'on ve aquesta veu? Quina autoritat té el que l'envia? D'altra banda, aquesta llei va dirigida a la voluntat per obtenir d'ella el consentiment a l'acció manada; però, com ho fa això? Amb quines forces compta per dominar la voluntat tan inclinada a la rebel·lia? I el cas de dominar-la, l'atracció produïda en ella continua essent de l'ordre objectiu, absolut, universal i necessari? Kant conegué, naturalment, el problema i comprengué que "hic labor, hoc opus est". Per això és aquí que reprèn forces i esmola més que mai la punta del seu anàlisi, potser massa i tot fins a espatllar-la i espatllar la seva obra.

13. *Directriu de molta importància.*—La seva directriu en aquesta part de la *Crítica*, sembla que pot condensar-se en dos pensaments: 1er. O la bona voluntat no té sentit ni la llei tampoc, o hem d'admetre que la llei ha d'ésser explicada pel seu destí i adaptació a la voluntat, per tal de fer-la bona, i la bona voluntat ha d'ésser explicada per la seva actitud lliure envers la llei que li mana. La llei moral és per a la voluntat, la voluntat és per a la llei. Quan les dues s'harmonitzen i enllacen en una abraçada mútua i indissoluble, llavors comença la moralitat i neix la bona voluntat, que és el fruit meravellós d'aquesta unió desitjable i feliç.

20n. Aquesta unió harmònica no serà de part de la voluntat veritablement moral i digna, si és deguda a alguna impulsió estranya rebuda de fora; ni serà de part de la llei moralitzadora i eficaç alhora, si ve d'algun legislador foraster que des del seu regne exterior vol ficar-se dintre del regne interior de l'ànima. Per Kant, tot el procés de la llei i de la voluntat és un cercle únic entre les dues, com si no hi haguessin al món, ni dintre ni fora, ni dalt ni baix, altres éssers, forces, motius i influències. La llei va a la voluntat després d'haver brollat d'ella; la voluntat, després d'ésser causa de la llei, es torna el seu efecte per ésser bona. La ideologia de Kant, en aquest punt, és terriblement revolucionària. Per això mereix tota l'atenció del filòsof catòlic, encara que fatigui una mica aquella sinuositat d'anàlisi que de vegades fa via a llum claríssima, mentre altres únicament forada i destroça per a deixar-nos en una nit de fosc i d'angúnia.

14. *Camí a seguir.*—Hem de parlar ara del deure i del respecte, efectes de la llei d'una banda, i d'altra motius per a atraure la voluntat i fer-la bona; i després de la raó autònoma, font interna i única de la llei moral. Considerats el deure i el respecte com a efectes de la llei, no tan sols no rebaixen, sinó que eleven el seu concepte nobilíssim, i considerats com a motius de la voluntat són la justificació de la mateixa voluntat, en tant que bona. Finalment, la raó autònoma és la corona magnífica de la justificació de la voluntat i de la llei tot alhora. Tots aquests aspectes seran explicats en un raonament únic seguint l'ordre fixat al principi.

IV. JUSTIFICACIÓ DE LA BONA VOLUNTAT

15. *El deure.*—El mateix sentit comú de la raça humana que afirma unànimement el fet de la llei moral, reconeix el fet de l'obligació o del deure. Certes filosofies han volgut desterrar-lo de l'Ètica i fins anul·lar el seu concepte per sempre. Però no comprenen dues coses: primera, que la llei és indestructible en la seva essència; per llarga i deliberada que sigui la rebel·lió o la desobediència; segona, que el deure és el fruit essencial i inseparable de la llei, més unit i inseparable que el raig de llum respecte del sol. El deure és la dependència de la voluntat envers la llei, o la necessitat espiritual d'acceptar-la; dependència i necessitat no hipotètiques i problemàtiques, sinó certes, fixes, absolutes. Car essent el deure fill de la llei, és la seva imatge i hereta tots els seus dis-

tintius i és, per tant, incondicional, objectiu, universal i necessari. Ara bé, si aquests distintius justifiquen la llei moral, justifiquen també el deure, i si el deure està justificat, no sols no perjudica el concepte de la llei, sinó que el confirma i ratifica. Kant, molt al contrari dels enemics del deure que l'ataquen adés furiosament, adés amb certa rialleta escèptica, sentia el deure com una cosa grandiosa i majestàtica, i per això quan parla d'ell, aixeca el vol i li canta una mena d'himne, com aquest ple de goig i d'entusiasme: "Oh deure, oh nom gran, oh nom sublim; tu que no véns a afalagar-nos amb dolces carícies, tu que demanes acatament i obediència, tu que ens obres les portes de la llei i fas que la seva mirada imposi silenci a la passió cridanera, d'on véns? quin és l'origen digne de tu? on trobarem l'arrel de la teva noblesa?"

16. *El respecte*.—Malgrat, però, tanta inspiració retòrica, Kant té que confessar que el deure tot sol, sense l'ajut del respecte, seria ineficaç per assolir la finalitat última de la llei, que és la bona voluntat. Car abans de fer la voluntat bona, és necessari entrar fins al més amagat d'ella i trobar el contacte íntim, i una vegada trobat moure totes les forces alhora i en el mateix sentit per inclinar-la a l'acte bo, voluntari i lliure. I això no és tan fàcil com podria semblar a primera vista. Recordem, si no, el que hem dit abans sobre el doble aspecte de la nostra voluntat, no menys sensible que intel·ligible: sensible, això és, impressionable pels objectes coneguts experimentalment i *a posteriori*; intel·ligible, això és, governable per la llei de la raó *a priori*. La nostra voluntat té, com si diguéssim, dues portes obertes: l'una al món intel·ligible, l'altra al món sensible; i com que cada món vol entrar en ella per la porta respectiva, la voluntat sent dues veus, dues atraccions i influències. Per a que triomfi, doncs, el món intel·ligible i la voluntat accepti el deure, no és prou que el deure ompli i saturi la capacitat d'ordre i de llei que té la voluntat intel·ligible; és necessari que interiorment neutralitzi la irritabilitat de la voluntat sensible calmant-la, espantant-la, endormiscant-la, i això ho fa mitjançant el sentiment de respecte o de reverència que la llei i el deure produeixen. En efecte, el deure és com un tro o crit immens que resona dintre de l'home cada vegada que la voluntat sent les atraccions del món sensible; i es tan poderós que la sensibilitat en oir-lo sent una impressió d'inferioritat, un moviment d'acatament i reverència, una humiliació forta i pregonada. Aquest sentiment d'inferioritat, d'humiliació, de reverència, és el que Kant en diu *respecte*.

17. *La justificació i la mesura.*—Amb aquests antecedents ja en tenim de sobres per a comprendre la justificació de la bona voluntat, i de passada la mesura de què parlàvem al principi (número 6). La voluntat, en tant que intel·ligible, rep la influència de la llei mitjançant el *deure*; i en tant que sensible la rep mitjançant el *sentiment de respecte al deure*. Si la voluntat accepta l'acció de manera que en tant que intel·ligible es determina a acceptar-la per la valor intrínseca de la llei i del deure, i en tant que sensible es mou en virtut del sentiment de respecte a la mateixa llei i al mateix deure, llavors la voluntat és bona; si refusa l'acció i consegüentment va contra la llei, contra el deure i contra el sentiment de respecte; és dolenta, si accepta l'acció, no pels motius explicats sinó per algun altre motiu empíric i sensible, llavors guarda la legalitat però no la moralitat. Més breu: si la voluntat fa allò que la llei mana i perquè ho mana, és bona; si no fa cas ni d'una cosa ni de l'altra, és dolenta; si fa allò manat, no perquè és manat, és legal encara que no moral. La norma, doncs, i la mesura de la bona voluntat és el motiu *a priori* consistent en la llei, o en el seu efecte primari el deure, o en el seu efecte secundari el sentiment de respecte a la llei i al deure.

18. *Objecció contra el sentiment de respecte.*—Contra la doctrina exposada suara, pot presentar-se una objecció que sembla seriosa i que desfà tota la màquina de l'argumentació Kantiana. Per tal que la valor de la llei sigui real i efectiva (gran preocupació del moralista) s'assenyala com a necessari el sentiment de respecte el qual imprès i gravat en la voluntat sensible la guarda contra els atractius perillosos i la lliga i subjecta per tal d'inclinar-la davant de la llei en senyal d'acatament i obediència. Tot això sembla molt bell, però, a canvi d'ésser la destrucció total del sistema. Efectivament, aquest respecte que ha de donar el cop decisiu a favor de la llei és una impressió de la sensibilitat, és un sentiment excitat en ella, és alguna cosa que pertany al món sensible, i, per tant, és empíric, subjectiu, contingent i *a posteriori*. Però és un principi fonamental en el sistema Kantià que tot allò que pertany al món moral ha d'ésser objectiu, universal, necessari i *a priori*. *Ergo...* no pot ésser comptat com a element del procés moral cap sentiment o impressió sensitiva, encara que s'anomeni amb mots tan dignes com acatament, reverència, respecte. Kant, que per res del món perdia la fe en les seves idees, resol la dificultat amb tota decisió i confiança. És veritat, no cal negar-ho, que el respecte és

un sentiment o afecció de la sensibilitat, però és un sentiment excepcional, essencialment distint de tots els altres. Aquests tenen per objecte i per causa alguna cosa del món sensible i entren a l'ànima per la porta del coneixement *a posteriori*, o mitjançant algun element subjectiu i empíric; per això porten els distintius o diguem-ne la taca del seu objecte i de la seva causa originària. Però el sentiment de respecte té per motiu i per causa el món *a priori*, la llei, el deure, i per la qual cosa participa de les seves propietats o diguem de la seva noblesa. Així és que, el respecte, podríem dir, que és com una prolongació i repercusió del món superior a l'inferior, o com una injecció secreta i misteriosa d'espiritualitat en la potència sensitiva, el resultat de la qual és, no la contaminació de l'element intel·ligible, sinó l'elevació del sensible. I d'aquesta manera queda feta la justificació de la bona voluntat.

18. *El pas definitiu*.—Vençuda la dificultat que semblava tan greu, Kant segueix la marxa triomfal (així ho creu ell) del seu anàlisi, i dona el pas definitiu que ha d'ésser el més renomnat invent de la *Crítica de la Raó Pràctica*. Aquest pas semblarà més gloriós i remarcable, si s'observa que, en donar-lo Kant, pren com a arma ofensiva la mateixa dificultat suara vençuda. Acompanyem-lo per última vegada, i veiem com raona per combatre la heteronomia tradicional per substituir-la amb la nova autonomia. Aquesta, per altra banda, serà l'última justificació de la llei i de la bona voluntat.

V. AUTONOMIA DE LA RAÓ PRÀCTICA

20. *Demostració de l'autonomia*.—Molts anys abans de donar l'últim cop de mà al seu sistema, Kant havia escrit aquesta atrevida sentència: "Com? L'home virtuós és una cosa bona només que perquè existeix un altre món? De manera que el cor humà no té dintre d'ell cap classe de normes morals per a ordenar la vida? De manera que per a poder caminar acertadament per la terra en direcció a l'últim destí serà necessari que tota la màquina es fonamenti en el món invisible?". Però allò que al principi li havia semblat estrany, a la fi li sembla impossible quan comparant la llei moral amb la bona voluntat, descobrí que aquesta no pot existir en la hipòtesi tradicional de l'heteronomia. Efectivament, la voluntat, per ésser bona, no ha de governar-se per cap altre motiu sinó la llei, el deure, el respecte a l'una i a l'altra. Si s'hi barreja al-

gun altre motiu egoístic, empíric, sensible, la voluntat ja no és moralment bona. Ara bé, si la llei ve d'algun legislador foraster del cel o de la terra, no és possible de sentir davant d'ella un respecte desinteressat, objectiu, perquè per força han d'intervenir coneixences i impressions subjectives, empíriques, interessades, egoístiques. Per consegüent, no es pot defensar en moral la hipòtesi de l'heteronomia, això és, de la llei externa, humana o divina, i al contrari hem d'admetre l'autonomia, o la llei interna i originàriament nostra, autonomia amb la qual la personalitat de l'home arriba al grau més elevat de la seva grandesa. La llibertat nostra, comparada amb el determinisme dels fenòmens, ja ens dona una superioritat immensa, car podem mantenir dins del nostre esperit un imperi propi i independent, secret i íntim en mig del determinisme universal de la naturalesa. Però si la llibertat pot arribar a produir una llei ordenadora de tot, inclús d'ella mateixa, llavors ha aconseguit la glòria més gran del món intel·ligible. I així ho afirma Kant continuament. Després d'aquell himne al deure en què pregunta "on trobarem l'arrel digna de la teva noblesa"?, contesta amb aquestes paraules: "L'arrel no pot ésser altra sinó aquella part de l'home que l'aixeca per damunt del món sensible i el trasllada a un altre món solament conegut per la intel·ligència. Però és la personalitat, o la llibertat i independència que tenim respecte de la naturalesa".

21. *Revolució suprema.*—Amb aquesta autonomia féu Kant en el món moral (així ho diu ell mateix) la revolució feta en l'Astronomia per la hipòtesi de Copèrnic. Així com l'Astronomia antiga deia que el món visible era una esfera en el centre de la qual estava la terra, mentre el sol, la lluna i els planetes donaven voltes, així la Filosofia passada de moda creia que Déu era el centre del món moral, del bé, de la llei, del deure; però una Filosofia més científica demostra que és la raó nostra i la nostra persona que fan de centre vital del món moral i intel·ligible. D'avui endavant, doncs, el que era Moisès per als Jueus, i el Crist per als creients, serà la raó humana per a Kant i els seus deixebles.

Els efectes d'aquesta revolució i de les altres idees morals del nostre filòsof, són prou coneguts en la Història. Però també tindrem ocasió de dir-ne alguna cosa en la segona part, quan comparem l'Ètica Kantiana amb la moral evangèlica.

PERE PEYROLA

(Seguirà.)

L'INSTITUT INTERNACIONAL DE LES LLENGUES I CULTURES AFRICANES

(International Institute of African Languages and Cultures)

I

Es ja un tòpic comú de referir a la gran guerra tots els esdeveniments d'algun abast i importància que ara van desenrotllant-se en el món humà. De fet, la guerra europea, en les seves causes, en el seu descabdellament i en els seus efectes, forma com una xarxa tan complexa i atapeïda que empresona gairebé tots els problemes actuals de general interès.

Un dels fenòmens colpidors de la postguerra és el desvetllar-se de pobles que o mai no havien tingut els ulls oberts, o havien experimentat una mena de catalèpsia. Hom creia abans que els pobles de raça africana o negra, eren pobles de raça inferior i incapaçs de cultura, i que, per tant, constituïen un element superador i eliminador en la marxa de la humanitat. El negre, senzillament, havia de desaparèixer. El negre, al contrari, té del progrés gran fretura—que és ja indici evident de potència per a assolir-lo; i té, a més, voluntat de desenrotllar-se i prosperar, restant, però, ço que és, negre.

El contacte cada dia més íntim amb les poblacions del continent africà, demostra que moltes de les races negres estan dotades de gran força intel·lectual i posseeixen una gran riquesa psicològica. I senten l'estremiment d'una nova vida i pressenten que l'hora present és per a elles també una hora decisiva. Mentre escrivim aquestes ratlles, no són pocs els negres que estan formant-se en les escoles... russes o soviètiques.

El símptoma és colpidor en extrem. I alarmant.

El negre es desvetlla. Comença a pendre consciència d'ell mateix i s'adona de la seva doble esclavitud, material i espiritual; comprèn que ha estat i és un ésser d'explotació per part de les potències europees, les quals, impeding-li tot desenvolupament propi

o autòcton, han volgut fer-ne un objecte només de llur història. I el negre no s'hi resigna, i no vol ésser ja més l'objecte de la història d'altri, sinó el subjecte de la pròpia.

Això constitueix un perill i és un admoniment.

Un perill, s'entén, per a la dominació explotadora. I un admoniment perquè la intervenció sota qualsevulla forma, si pot i deu ésser remuneradora dels sacrificis que sens dubte comporta, no pot, però, ni deu significar l'eliminació i desaparició de l'element africà.

El perill no és avui imminent, però pot ésser-ho demà. Que el temps ara fa una via tan ràpida que sembla d'una altra espècie. Tot canvia, com els mitjans de locomoció, i amb igual rapidesa.

Europa fou per molt de temps com el centre del món, ço és, dels altres continents. Els quals, d'un temps ençà, es transformen de manera que era no fa gaire imprevisible. Això porta automàticament un canvi profund a Europa, la qual ella també radicalment es transforma.

Aquesta nova situació creada havia per força de repercutir, com en tots els altres camps, així en l'especial que ara ens ocupa de les terres africanes.

Tal situació prengué, potser per primera vegada, forma jurídica, en el Tractat de Pau de Versalles i en l'article 22 del Pacte de la Societat de les Nacions.

Les potències aliades i associades, a través de l'article 119 del Tractat de Versalles i 132 del Tractat de Sèvres, arrabassaren a Alemanya i a Turquia la renúncia a llur dret de sobirania damunt determinats territoris. Obtinguda, però, tal forçada renúncia, les potències interessades no pogueren passar a la partició i consegüent anexió individual, com elles volien. Toparen amb la ideologia de Wilson, la posició del qual, al principi sobretot, era molt forta, no sols per la importància de Nord-Amèrica, ans encara per l'opinió anti-imperialista llavors arreu dominant. L'oposició a la ideologia wilsoniana per part dels homes d'Estat de les altres Potències fou aspra i sostinguda. Hom sap que la situació i la influència de Wilson era molt diversa al principi i a la fi de la Conferència.

Tot amb tot, en el cas específic que ens ocupa, s'arribà a una fórmula transaccional, mitjançant la cessió fiduciària de territoris en la coneguda forma de "Mandats internacionals", a través de l'adaptació de la figura jurídica del Trust anglès del dret privat al dret internacional.

La concessió fiduciària de territoris no fou uniforme i unívola,

ans, com és també cosa sabuda, es tripartí, formant les tres famoses categories A, B, C, de les quals no és ara el cas d'ocupar-nos. Tripartició que ja el *Times* alludia (3 febrer 1919) en un article sota el títol "El principi dels Mandats": "Segons sembla, escrivia, hi ha gran confiança respecte del sistema de Mandats; cal, per tant, dilucidar-ne l'abast. De fet no és possible—i la cosa és clara—d'aplicar una fórmula idèntica de report fiduciari (Trusteeship) a l'Àsia Menor, on les poblacions han assolit un alt grau de civilització i a les contrades selvatges de Nova Guinea o de les Colònies africanes. Les Potències mandatàries al Pacífic i a l'Àfrica hauran de tenir una més ampla llibertat d'acció, justament perquè l'encàrrec és molt més difícil."

De totes maneres, restava ferm, en teoria almenys—i ja és alguna cosa—el principi que exclouia l'anexió colonial, àdhuc en el Mandat de la Categoria C, que molts equiparen a la colònia.

En principi, la Potència mandatària resta obligada a realitzar una política que podríem anomenar *indigenista*. No estan d'acord els tractadistes de Dret internacional sobre la veritable natura jurídica i sobre l'abast del Mandat, majorment de les categories B i C. Alguns han pretès d'equiparar-los a les colònies; d'altres hi albiren una anexió disfressada, sobretot en la categoria C. En principi, però, són coses ben distintes el Mandat i la Colònia, com ho són també el Protectorat i la cessió administrativa.

Quant al règim purament administratiu, és admissible que els territoris subjectes a Mandat de la categoria C, puguin formar part integrant del territori del mandatari, segons diu l'article 22 del Pacte: "Ne sauraient être mieux administrés (aquests territoris) que sous les lois du mandataire comme une partie integrante de son territoire".

En canvi, els territoris de la Categoria B no poden ésser ajuntats ni en la mateixa administració amb els territoris colonials, com ho volia fer Bèlgica quan intentà d'incorporar al Congo el territori subjecte a Mandat del Ruanda-Urundi. No li fou permès.

El mandatari, en resum, és un fiduciari, ço que no es verifica en la colònia, i a més, ha de mirar pel bé del territori no sols per raó de justícia i equitat natural, com en la colònia, ans encara en força del Mandat. Per això, com dèiem, la política de la potència mandatària ha d'ésser, en compendi, una política *indigenista*. I en un doble aspecte. No pot explotar el territori, descurant el seu progrés.

Però, a més, ha de respectar l'esperit indigenista, les valors indígenes, en tant que poden ésser incorporades a la cultura humana.

I aquesta nova orientació de la política que ha cristallitzat en la figura jurídica del Mandat, s'estén també a les mateixes colònies. Europa, com més amunt notàvem, no podrà d'ara endavant capteïr-se respecte de les colònies com ho feia fins ara. Ho ha comprès, per exemple, i ho haurà de comprendre encara més França al Senegal, on és visible una general desvetllada.

D'aquí és que els centres intel·lectuals d'Europa atorguen cada dia major importància als problemes africans. Una prova recent i clara la tenim en l'"International Institute of African Languages and Cultures", de Londres, del qual volem donar als nostres lectors una idea.

II

El 21 i 22 de setembre de 1925 es reunien a Londres, a l'Escola dels Estudis Orientals, vuit il·lustres homes de cultura, cinc de Londres, un de Viena, un de París i un de Berlín. Volien fundar un *Bureau* internacional d'estudis africans. De moment, es traçaren només les línies generals de l'Associació projectada, i hom adreçà invitacions a les principals societats científiques i missioneres, protestants i catòliques, d'Europa, Àfrica i Amèrica. El senyor Vischer fou designat com a Secretari organitzador de l'obra. Qui escriu aquestes ratlles coneix personalment el senyor Vischer, amb qui, per raons de l'obra, s'ha trobat en contacte.

El resultat pràctic d'aquesta Conferència fou la convocatòria d'una Assemblea general celebrada a Londres el 29 i 30 de juny de 1926. Hi intervingueren una trentena de delegats de 24 societats culturals i de les missions protestants i catòliques, i més de deu nacions hi eren representades.

Les conclusions de l'Assemblea foren: Organització d'un *Bureau* directiu; Constitució d'un Consell administratiu i d'un Consell executiu; Elaboració dels Estatuts, dels quals, tanmateix, es traçaren només les línies generals.

D'aquestes organitzacions, la més important és la del "Consell executiu", integrat per 9 membres com a mínim i per 15 com a màxim.

Amb tot, hom confià a una Comissió tècnica l'administració dels afers corrents i ordinaris del nou Institut, reservant a l'Executiu

la seva organització ulterior, la redacció dels seus Estatuts, la fixació de les finalitats, del caràcter, dels mètodes.

De llavors ençà, el Consell executiu ha celebrat quatre reunions o assemblees. La primera, a Londres, al ministeri de les Colònies, el 16 d'octubre de 1926. La segona a París, al ministeri de les Colònies, el 13 de desembre del mateix any. La tercera a Londres, al *Bureau* de les Universitats de l'Imperi Britànic, el 9 i 10 de juny de 1927. La quarta a Brusselles, al Palau de les Acadèmies, el 24 i 25 de novembre de 1927.

Finalitat i caràcter de l'Institut. L'Institut prescindeix i àdhuc s'interdiu tota ingerència en la política i en qualsevulla matèria política i administrativa. Ell es proposa *afavorir per tots els mitjans el treball d'estudis científics, i servir-se de tals estudis per fer recolzar damunt bases indígenes el desenrotllament de la civilització indígena.*

L'Institut no té cap caràcter oficial. Molt menys són obligatòries les seves decisions. És només com una espècie d'oficina de treball cultural africanista, que podrà, això sí, ésser utilitzable per qui ho vulgui i pels mateixos Governos, que són els més interessats. L'única autoritat de l'Institut és la que ell reeixirà a conquistar-se amb la serietat i eficàcia de la seva obra.

Si la *política* és fora de la finalitat i de l'esperit i dels mètodes de l'Institut, fora n'és també la *religió*. Tothom, protestants i catòlics, han estat invitats a cooperar en una obra d'interès general, i amb igualtat de drets i de tractes.

Resulta de les notícies precedents que, quant a l'eficàcia pràctica futura, l'"International Institute of African Languages and Cultures" podrà esdevenir l'*Oficina de lligam internacional i laboratori de projectes governamentals.*

Alguns governs han palesat francament llur simpatia al nou Institut, tals com els d'Anglaterra, França, Egipte i Bèlgica, així com algunes Societats científiques de primer ordre. Ens consta que tant respecte als governs com a d'altres societats, estan en curs negociacions que donaran probablement resultat favorable.

Si el lector desitja tenir una idea més exacta d'aquesta obra, li transcrivim l'article III dels Estatuts, on són fixades o concretades les seves finalitats:

1. Estudiar les llengües i les civilitzacions indígenes d'Àfrica.
2. Donar consells i ajut per a la publicació d'estudis sobre les llengües, les tradicions i l'art indígena.

3. Crear un *Bureau* d'informació al sevei de les societats o persones que s'interessen en les recerques lingüístiques o etnològiques i en els problemes escolars d'Àfrica.

4. Pendre i actuar contactes amb altres Societats o agrupacions que tinguin finalitats semblants a les de l'Institut.

5. Ajudar a la publicació d'obres escolars en llengua indígena.

6. Associar més estretament les recerques científiques amb finalitats pràctiques.

7. Encoratjar l'estudi de les llengües i institucions dels indígenes i cercar les possibilitats de servir-se'n com a mitjans d'educació.

8. Encoratjar la cooperació internacional per a l'estudi de totes les qüestions que miren al desenvolupament intel·lectual i al progrés tècnic dels pobles africans.

9. Atorgar i pagar, amb l'aprovació del Consell Executiu de l'Institut, entrevistes, pensions i gratificacions i similars en correspondència de serveis prestats.

10. Emprendre tota altra obra que es presenti relacionada amb l'objecte o fi de l'Institut.

III

L'"International Institute" i les Missions catòliques

Com hem dit més amunt, l'Institut de Londres s'adreça a les organitzacions missioneres, així protestants com catòliques. Són les darreres les que a nosaltres ens interessien més de prop.

De moment, la invitació adreçada a les missions catòliques trobà molta reserva i àdhuc desconfiança i fredor. És natural. Es tractava d'una institució neutra; i en aquest camp experimental, les sorpreses han estat freqüents.

Poc a poc, però, les coses s'aclariren per diverses vies. I el dia 29 de gener de 1927, el Cardenal Prefecte de Propaganda, a la proposta de si convenia d'adherir-se a l'obra de l'"International Institute", responia: "La *Propaganda* no pot presentar-se *oficialment* en un Institut d'aquesta natura, però demana a les Congregacions religioses que s'entenguin entre elles per tal d'organitzar-se seriosament i donar a llurs representacions a l'Institut l'autoritat i acció necessàries en una obra de tan gran abast".

Amb aquesta declaració, no hi havia ja lloc a temences i reser-

ves per part de les nostres missions. De fet, a hores d'ara, quasi totes les congregacions i ordres religioses han donat llur nom a l'obra, prenent una organització pròpia amb seu a Roma, sota el nom de "Conferència de les Missions africanes", composta actualment en la forma següent:

President: R. P. Berthet, dels Pares de l'Esperit Sant, Rector del Seminari francès.

Vice-president: R. P. Bini, dels Pares de Verona.

Vice-president: R. P. Pere Voltas, C. M. F.

Secretari: R. P. Dubois, S. J. i membre del Consell Executiu de Londres.

PERE VOLTAS, C. M. F.

LA LECTURA DEL SANT EVANGELI

Al caríssim jovent de la Congregació Mariana de Badalona.

DOCUMENTS DELS PAPES, DE LLEÓ XIII ENÇÀ

AQUELL gran Papa que fou Lleó XIII, el qui envià al món catòlic la celebèrrima encíclica *Providentissimus Deus*, 18 de novembre de 1893¹, escampant claríssims raigs de llum damunt la qüestió bíblica i dictant els principis per al conreu ortodox dels alts estudis escripturístics, sota els seus auspicis poc abans del seu traspàs, fundà a Roma, l'any 1902, la *Pia Societat de Sant Jeroni per a la difusió dels Sants Evangelis*, constituint-ne Presidents, honorari, l'Eminentíssim Card. Mari Mocenni, i, efectiu, Mons. Jaume Della Chiesa, anys enllà Papa Benet XV.

Pocs mesos feia que el Sant Pare Pius X era exalçat a la Càtedra de Sant Pere, el 30 de novembre de 1903, presentats del Card. Mocenni, ja rebia els membres de la Pia Societat de Sant Jeroni residents a Roma, als quals parlava dient: "De bon grat beneeixo la Societat de Sant Jeroni per a la difusió dels Sants Evangelis, i amb totes les dues mans i amb tot el cor, perquè estic cert que l'obra fa un grandíssim bé, i per això ja és beneïda de Déu. Com més se llegeix l'Evangeli, tant més es revifa la fe... Hi ha tants llibres de devoció, hi ha fins llibres d'exercicis per a la clerecia; però res millor que l'Evangeli, el vertader llibre de meditació, de lliçó espiritual i d'exercicis"².

Anys enllà, el mateix Papa escrivia la carta *Qui piam*, 21 de gener de 1907, adreçada al Card. Cassetta, Patró de la Societat de Sant Jeroni, remembrant amb joia els fruits produïts per la susdita Societat i encoratjant-la a seguir la seva gloriosa i utilíssima carrera, terminava amb aquest pensament: "A Nòs res no hi pot haver de més desitjable com que els Nostres fills prenguin el costum de fer ús no sols freqüent, sinó també diari, dels Evangelis, en els quals principalment hom aprèn de quina manera totes les coses poden i deuen ésser renovades en Crist"³. I abans que aquell sant

¹ *Acta S. Sedis*, 26 [1893-94] 269-292.

² Cf. *Acta S. Sedis* 36 (1903-04), 273-275, on es troben copiats els estatuts.

³ Cf. *Acta S. Sedis*, 40 (1907), 134-136.

Papa deixés aquest món i anés a rebre el premi del seu pelegrinatge, encara una vegada més tornava a escriure al mateix Card. Cassetta enviant a la Societat de Sant Jeroni la seva benedicció apostòlica ⁴.

El Sant Pare Benet XV, que havia presidit personalment el naixement i primers passos de la Pia Societat Jeroniana, elegit a la sobirana dignitat pontifícia, era natural que tenint-la ja al cor li mostrés des d'un bell principi tota la seva afecció apostòlica. Per això, a 8 d'octubre de 1924, escrivia al Card. Cassetta les lletres apostòliques *Communes litteras* ⁵, de les quals m'és grat de traslladar aquí els fragments que en traduï el P. Lluís Vidal, S. J., i publicà en el seu llibre *Jesús Mestre* (Barcelona, 1917). Vetaquí les paraules de Benet XV: "És massa reconegut perquè calgui esmentar-ho, que tots els errors provenen a la societat humana per tal com els homes arreconen en l'oblit la vida, els preceptes i els documents de Jesucrist, deixant de posar-los en obra en les accions de cada dia. Per això no és gens dubtós que fan una obra utilíssima per a l'educació dels esperits en la perfecció cristiana aquells que com vosaltres s'afanyen a divulgar els Evangelis de Déu; i és del cas que a tots vosaltres, i principalment a vós, venerable germà nostre, felicitem, no sols per l'obra excellent i a Nós gratíssima, sinó també per la diligència amb la qual aquests anys, com veiem, haveu procurat d'editar amb major profit i més exquisida forma els exemplars dels Llibres Sants. Molt de cor volem i exhortem que del vostre talent i perícia no sols colliu el fruit d'una grandíssima difusió dels llibres dels Evangelis, sinó també que aconseguiu allò que és un dels desigs capitals de la nostra ànima, és a saber, que aitals santíssims llibres entrin en les famílies cristianes i que allí sien així com la dracma aquella evangèlica que tots diligentment cerquin i curosament guardin, talment que tots els fidels cristians s'acostumin a llur diària lecció i meditació, i d'allí tinguin ben après a *procedir dignament, plaent a Déu en totes les coses*. El mateix Sant Pare, que tant dins del cor tenia el desig d'escampar arreu la divina paraula de l'Evangelí pel bé de les ànimes, aprofitant l'avinentesa de veure al davant seu (11 de febrer) els predicadors de la Quaresma de 1918 a Roma, els dirigí un discurs, glosa bellíssima del mot evangèlic *Prediqueu l'Evangelí* (Mc. 16, 15), que pot condensar-se en aquest pensament: "El Diví Mestre ha

⁴ Cf. *Acta A. Sedis*, 5 (1914), 106.

⁵ *Acta A. Sedis*, 6 (1914), 539-540.

dit als ministres sagrats *Praedicate evangelium*, i la paraula de Jesús, com que era perfecta i no necessitava d'ésser completada per altri, significava que seria bon predicador aquell qui anunciés convenientment *tot i sol* l'Evangeli! A penes cal recordar que l'Evangeli abraça el dogma i la moral, per deduir-ne que l'orador sagrat ha d'exposar als fidels ço que han de creure i ço que han de fer per aconseguir la salvació eterna" ⁶. Semblant era el pensament central del Papa Benet XV en el discurs que novament pronuncià el dia 16 de febrer de 1920, prenent de Sant Pau el tema *Opus fac evangelistae* (1 Tim. 4, 5) ⁷.

En quina manrea l'actual Papa Pius XI entrà de ple en el pensar dels seus predecessors, ho fan prou palès no sols les seves encíclicues *Ubi arcano*, de 23 de desembre de 1922, i *Quas primas*, d'11 de desembre de 1925 ⁸, sinó també la carta escrita a l'ara Card. Aleix M. Lépicier, *Gratum quidem*, de 7 de juliol de 1923, felicitant-lo de la seva edició dels Evangelis concordats, on declarava el Sant Pare que "res més no tenia tant al cor com que tinguin vida els estudis de la Bíblia, i majorment dels Evangelis, d'on la clerecia i pobles cristià s'aprofiti per a viure bé i santament" ⁹.

ENSENYAMENTS DEL BISBE TORRAS I BAGES

En la pastoral intitulada *L'única eficàcia*, contra la pseudo-mística literària, de 18 de gener de 1904 ¹⁰, escrivia: "A tots vosaltres, caríssims germans i fills, us dirigim la present Carta, perquè no us deixeu seduir per les enganyoses i frívols delícies d'una literatura falsa... La Veritat sigui sempre el nord del vostre enteniment i la delícia del vostre cor. Ella és eterna, la resplendor i la glòria de Déu... L'aire pur ve de les altures; per això vos aconsellem la lectura i meditació dels Llibres Sagrats sota la direcció i magisteri de l'Església, amb aquella humilitat d'esperit que obre les potències il·luminant l'enteniment i encenent el cor amb un amor puríssim. Els Llibres Sagrats són un tresor d'eterna saviduria, i la seva lectura nodreix les ànimes i apaga la fam de l'Infinit i diví

⁶ *Acta A. Sedis*, 10 (1918), 92-97.

⁷ *Acta A. Sedis*, 12 (1920), 61-67.

⁸ *Acta A. Sedis* 14 (1922), 673-700; 17 (1925), 593-610.

⁹ *Acta A. Sedis*, 15 (1923), 536.

¹⁰ *Obres Completes* (Barcelona, Editorial "Ibèrica", Foment de Pietat Catalana, 1913, sgs.), II, 47-50.

que el Criador ha posat en la nostra naturalesa, essent com un vestigi i senyal de la nostra procedència; l'aire de família propi del llinatge humà que l'acredita de llinatge diví. Són com una carta que Déu ha escrit als homes, un descobriment i revelació de les coses altes i sobiranes que quedaren ocultes a l'home quan aquest, després del pecat, quedà en una gran disminució d'intel·ligència, una comunicació de l'eterna Saviduria feta en llenguatge d'homes per adequar-se l'Infinit a la nostra limitada raó, per això avui mateix veiem que la Sagrada Bíblia és el llibre de la civilització, la llum que il·lumina tots els pobles civilitzats, l'aliment intel·lectual dels homes sòlids i el fonament i codi de la vida de perfecció cristiana. Què són els llibres dels homes al costat d'aquests llibres, l'Autor dels quals és Déu, valent-se d'instruments humans?... El nostre Sant Vicents Ferrer increpava amb energia, i al mateix temps amb gran simplicitat, els seus contemporanis, pel deliri que tenien per la lectura dels lírics, dels còmics i dels altres poetes clàssics, i amb sobrenatural intuïció pronosticava en el segle XIV la conseqüència que havia de venir de l'oblit de les Sagrades Escripures, a penes llegides ni meditates, donats els esperits a la pura literatura humana, com si fos un aliment suficient per a la nostra naturalesa. I endevinà el gran conflicte religiós del segle XVI... Déu cuidà de deixar un aliment solidíssim a l'home racional dictant les Sagrades Escripures. Una generació que s'alimenti d'elles, una societat que les prengui per la seva lectura predilecta, produirà homes de caràcter sòlid, d'enteniment equilibrat, de sentiments elevats, que es fan superiors a les frívols emocions, a les novetats passatgeres, en una paraula, a les vanes aparences que a tants enganyen, corrent sempre al darrera d'un benestar que mai troben... Sant Pau ens ensenya l'eterna consolació. Tot el que hi ha escrit en els Llibres Sagrats ha estat escrit per a ensenyança nostra, diu el gran Apòstol, a fi que, mitjançant la paciència i el consol que es troba en les Escripures, mantinguem ferma l'esperança (Rm., 15, 4). En efecte, la lectura de la Bíblia, feta amb la deguda reverència i humilitat sota el magisteri de l'Església, orienta l'esperit de l'home vers l'eternitat, i per això li proporciona amb invencible eficàcia el consol de la vida... Sigui la lectura i la meditació de les Sagrades Escripures del Nou Testament, dictades per Déu per a ensenyança i santificació dels cristians, l'aliment principal de la nostra intel·ligència i del nostre cor, i sentirem l'eficàcia d'una consolació que ens donarà la victòria en tots els conflictes de la vida. Aleshores

totes les literatures mundanes, fins les més racionals i exquisides, ens semblaran raquítiques, en comparació d'aquells llibres, la ciència dels quals deriva de la mateixa Saviduria de l'Etern."

Igualment, en la pastoral de 14 de setembre de 1907, *La Llei de la Creència*¹¹, confirma els mateixos conceptes: "Qui dubta que la fórmula de la vida individual i col·lectiva de la civilització europea i americana ha estat la Sagrada Bíblia? I qui no sap que per tots els cristians l'autor vertader de la Sagrada Bíblia és el mateix Déu, qui ha inspirat als homes qui l'escriviren? Per això ha estat anomenada el llibre de la civilització, puix sols tenen civilització sòlida els pobles qui la prenen per fórmula de la seva vida. On no ha penetrat l'esperit de la Sagrada Bíblia, que és l'Esperit Sant, no hi ha penetrat la civilització. Per això la Sagrada Bíblia, que molts dels escriptors titllats pel Decret *Lamentabili* voldrien reduir a la categoria d'un llibre purament humà, és el llibre de text de l'Església Catòlica, amb el qual ensenya tradicionalment a tots els pobles de la terra, i en la Bíblia medita, contempla, prega i es consola, i és l'essència del seu culte i el tresor de la seva doctrina: és el llibre de la vida."

En la lletra *Ejemplaridad Sacerdotal de San José Oriol*, d'11 de setembre de 1909¹², dirigida a la clerecia, recomanava la lectura i meditació de les Sagrades Escripures, singularment del Nou Testament, amb l'exemple del Sant Beneficiat de la Seu de Barcelona.

En el discurs pronunciat en la sessió d'obertura del Congrés internacional d'Apologètica celebrat a Vich els dies 8 i 11 de setembre de 1910 sobre *Nuestra Unidad y nuestra Universidad*, VII¹³, parla del mateix argument amb un to ja no solament pastoral, ans també científic, d'aquesta manera: "Qui pot dubtar de l'eficàcia que fins en l'ordre natural té la Sagrada Bíblia? No ha estat ella, sota el magisteri de l'Església, com ho demostra Balme, el llibre de text de la civilització europea?... És clar que les necessitats de la controvèrsia ocasionada per les impugnacions dels heterodoxos contra els nostres Llibres Sants, han reclamat dels catòlics un pregon estudi crític dels mateixos, estudi que tots hem de protegir i fomentar, puix és la defensa armada contra els enemics de la nostra santa fe; però és cert també que devem continuament excitar a la

¹¹ *Obras*, II, 288-289.

¹² *Obras*, III, 66.

¹³ *Obras*, V, 397-398.

lectura i meditació humil i piedosa de la Sagrada Bíblia, que robusteix l'esperit, obre les potències, il·luminant amb inefables resplendors la intel·ligència, més que no pas la doctrina de tots els filòsofs del món; omplint el cor amb més alts i generosos sentiments que els més sobirans poetes, enrobustint la voluntat i conduint-la a l'heroisme de la vida més que no pas la lectura dels moralistes més insignes; i empeny vers Déu amb una força suavíssima i contínua, perquè aquella és la paraula de Déu que parla a l'home; i Déu parla als homes per atreure-se'ls cap a si mateix. L'estudi, doncs, de la Bíblia sota l'aspecte crític i científic és avui, com en crear la facultat bíblica ens ho ensenya la Santa Església Romana, mare i mestressa de totes les esglésies del món, una necessitat imprescindible... Però de cap manera l'estudi crític ha de destorbar la devota i humil meditació de les Sagrades Escripures. La doctrina en elles continguda és aquella riu crescut que alegra la ciutat de Déu i santifica el seu tabernacle ací a la terra. Els antics Pares ens exhorten amb la major força a aquesta meditació i estudi, i l'Església, mare nostra, fa de les Sagrades Escripures el continu nodriment espiritual, no sols dels seus ministres, sinó també de tots els seus fidels. Puix és nodriment, i nodriment diví, que comunica vigoria als qui són nodrits amb ell; i la vigoria i l'habilitat fan l'atleta, i el propugnador de la fe catòlica, l'apologista, com sigui un atleta espiritual, la seva primera condició consisteix en la possessió de la força sobrenatural que rep l'enteniment amb la meditació de les Sagrades Escripures, i en l'habilitat que proporciona per a la discussió amb els adversaris, el coneixement crític de les mateixes."

Però on el Patriarca de la nostra renovació espiritual buidà amb magnífics conceptes tot el seu pensar, fou en l'*Exhortació al piadós lector* que encapçalà l'edició d'"El Sant Evangeli de N. S. Jesucrist i els Fets dels Apòstols". Traducció de la Vulgata llatina per En Marian Serra i Esturí, Prev., Barcelona, Subirana, 1912, la qual pot llegir-se en la col·lecció de les Obres, IX, 417-421, i ha estat reproduïda en les edicions dels Evangelis separats i concordats d'"El Sant Evangeli de Nostre Senyor Jesucrist", dat a la llum pública pel Foment de Pietat Catalana. Que per això crec que no cal reproduir-la novament ací, puix és a mà de tothom.

* * *

Es fa tan manifest per ell mateix el pes d'aquests testimonis pontificis i del nostre Patriarca espiritual, que no hi cal cap mena

de comentari; a nosaltres sols pertoca de sovintejar la lectura i meditació del Sant Evangeli, puix deia el mateix Mestre diví: *Tal és l'eterna vida, que ells coneguin a Vós, únic Déu vertader, i aquell que Vós enviareu, Jesucrist* (Jn. 17, 3); per això Sant Pere, qui havia confessat que Jesús tenia "paraules de vida eterna" (Jn. 6, 69), terminava la seva II Epístola, 3, 18: *Creixeu en gràcia i en coneixement del Senyor nostre i Salvador Jesucrist. A Ell la glòria ara i fins el dia de l'eternitat.*

I en l'Encíclica *Spiritus Paraclitus*, dada a 15 de setembre de 1920¹⁴, commemorativa del centenari de la mort de Sant Jeroni, parla magníficament de la lectura de la Bíblia en general i particularment de la dels Sants Evangelis, i diu: "Quant a Nós, Venerables Germans, mai no deixarem d'exhortar amb l'exemple de Sant Jeroni tots els fidels cristians de fullejar amb lliçó diària principalment els Evangelis de Nostre Senyor, els Fets i les Cartes dels Apòstols, i que procurin convertir-les en substància pròpia. Per tant, en aquestes solemnitats seculars, de bon grat la nostra pensa vola a la societat anomenada de Sant Jeroni; i tant més de bon grat com que Nós tinguérem part en el començar-la i dur-la a compliment; i com amb gust hem vist els progressos passats d'ella, també obirem amb cor alegre els venidors. Puix no ignoreu, Venerables Germans, que és propòsit d'aquesta Societat de difondre tant pertot arreu els Evangelis i els Actes dels Apòstols, que cap família ja no hi hagi que n'estigui privada, i que tots es facin a la llur diària lliçó i meditació. Aquesta obra, que ens és caríssima per les seves prou conegudes utilitats, desitgem molt que es propagui i difongui en les vostres diòcesis, fundant-se a tot arreu societats del mateix nom i fi. Per això mereixen molt bé de la causa catòlica aquells homes de varies regions, qui han procurat i actualment procuren amb diligència d'editar i divulgar en forma còmoda i polida els llibres tots del Novell Testament i alguns de triats del Vell; d'on consta que ha rajat l'Església de Déu no migrada còpia de fruits, per tal com molts més ja són els qui s'atansen a aquesta taula de celestial doctrina, la qual Nostre Senyor, per mans dels seus Profetes, Apòstols i Doctors, ha parat al món cristià."

JOAN VILAR, S. J.

¹⁴ *Acta A. de Sedis*, 12 (1920), 405-406.

ELS POBLES I ELS ESTATS

UNA EXHIBICIÓ DELS SOVIETS

EL dia 15 del proppassat octubre va ésser clausurada l'Exposició de la Premsa, de Colònia, que havia estat oberta d'ençà del mes de maig.

Una Exposició no pot ésser estudiada sense dedicar-hi un temps que ocupa dies llargs, perquè, àdhuc essent monogràfica, com era aquesta, per poc complexa que sigui, cada una de les seves seccions crida prou l'atenció, sota el punt de vista tècnic, per a detenir-s'hi fins a copsar-hi el progrés o el perfeccionament que es proposa exhibir.

Per a qui hi cerca, no obstant, una visió de conjunt, a voltes és suficient córrer-la sense ralentir el pas, en el parell d'hores que deixi lliures un entroncament de trens; i aquesta era una de les maneres més escaients de veure la de Colònia, si no es volia resseguir amb ulls especialitzats, perquè permetia traure'n una impressió sadollada d'ensenyances, amb sols fixar-se en el que més atreia el visitant atrafegat, que no eren els tecnicismes, sinó la presentació que feien, de si mateixos, els Estats de gairebé tot el món civilitzat que hi varen concórrer, ocupant un seguit de pavellons.

L'Exposició era estesa a l'esplanada que hi ha enfront de la suprema Catedral, a l'altra banda del Rin, a la sortida mateixa d'aquell monumental pont, en què sembla que els seus constructors haguessin volgut manifestar l'esperit de la vella Alemanya.

Contrastant amb les torres guerreres, les grans estàtues i les evocacions d'una època que ja ha esdevingut històrica, l'Exposició era formada per un vastíssim edifici de maó cru, i de línies sense cap ornament, amb finestres quadriculades, desprovistes de detalls que distreguessin la radical simplicitat de la més moderna concepció arquitectònica, i al seu darrera, entre un cafè a l'aire lliure i un enfilall de petits edificis particulars de les més estridents formes que ha imaginat l'avantguardisme en aplicar-se a l'arquitectura, un jardí flanquejat pels pavellons bastits per a les instal·lacions oficials.

El primer gran palau era destinat als *stands* en què es mostrava el tecnicisme de l'art d'imprimir i compondre un diari, en la seva més ampla accepció, perquè, fins i tot, hi era barrejat el relatiu al transport, amb instal·lacions de companyies navileres, que poc tenien a veure amb l'art periodístic.

Era l'únic lloc en el qual es podien refugiar la sèrie de més o menys noves i ben presentades quincalleries que sempre fan cap a les Exposicions, i per aquest motiu, entre maquinàries, mostres de paper, reclams d'agències telegràfiques i proves de gravador, es veien venedors d'objectes de fantasia, petites botigues de cases de modes, instal·lacions de pisa i parades de mena similar.

Aquest conjunt, que tot i la seva punyent intensitat, semblava que nedés dins les desconcertants proporcions de l'edifici, era animat, de tant en tant, per projeccions de films cinematogràfics, alguns dels quals fins sobtaven el visitant, apareixent-li en el pla de terra, on en temps passats hi hauria trobat un brollador, i altres conreaven la nota sentimental, o estimulante, a l'estil nordamericà, deixant entreveure en ràpida llambregada, una llar doblegada per la misèria, la iniciativa del fill famèlic que promet salvar la família venent diaris, i el final que hom pot suposar, d'un èxit que posava el vailet en els inicis d'una carrera de milionari.

Malgrat aquests tocs, l'evident perfecció de les maquinàries exhibides, i els reclams que s'esforçaven a captivar l'atenció dels visitants, ni la grandiositat de la nau, ni el seu remarcable contingut, l'atreïa com els pavellons oficials, al cap dels quals, amb proporcions doblades a les dels restants, hi apareixia cridanerament el de la Unió de Repúbliques Socialistes de Rússia.

Cada un d'ells, era assenyalat per una alta antena en la qual onejava la bandera de l'Estat respectiu. El visitant, en entrar-hi, sabia, per endavant, amb quin govern s'anava a encarar, i cal dir-ho així, perquè, de fet, no sols els pavellons no contenien més que una instal·lació única, de conjunt, absorvida per l'Estat, sinó que, per aquesta mateixa causa, cada un d'ells reflectia, d'una manera inequívoca, el seu esperit, les seves forces, les seves aspiracions i les seves possibilitats.

Aquest era el gran ensenyament de l'Exposició, i el què li donava un valor, que ultrapassava bona cosa, tots els que segurament s'havien proposat exhibir els seus organitzadors.

Així, per exemple, gairebé tots els països escandinaus, havien concentrat l'interès de la seva instal·lació en varis grans plafons, que n'omplien les parets, i en els quals eren mostrades diverses es-

cenes del transport i repartiment del correu en les respectives contrades; s'hi veien trens en lluita amb els elements de la naturalesa, serres abruptes, temporals de neu i passos que feien difícils les mars tempestuoses; carters que, per a travessar immenses geleres, havien de passar per ponts penjats i escales de corda, vehicles de matussera construcció remontant pendents difícilíssims, i un seguit de gestes, que al costat de les petites mostres del que aquest correu feia arribar a lloc, semblava que pregonessin la perfecció d'uns serveis que saben vèncer els més difícils obstacles.

Eren l'expressió d'un pacient i ben reixit esforç per a perfeccionar les seves organitzacions públiques, que és en realitat la nota més característica que els fets mostren en atansar-se a aquells Estats. Són països que cansen poc les agències telegràfiques, i àdhuc les informacions de premsa, perquè no els trasbalsen els problemes que a altres Estats se'ls agreugen de l'un dia a l'altre: han tingut prou traça per a sobreposar-s'hi, amb una majestuosa serenitat que el mateix els permetria legalitzar el separatisme de Suècia i Noruega, que votar una llei de supressió de l'exèrcit a Dinamarca. Les activitats dels governants, bona cosa d'ells, socialistes, van encaminades a donar contentament als governats, a procurar, emprant una frase vulgar, que s'hi trobin bé, i aquest esperit predominava en els seus pavellons.

Anglaterra tenia col·locada, al centre del seu, en el lloc més visible, a la manera de joíell posat per a cridar preferentment l'atenció, una petita màquina d'imprimir a mà, arcaica i rudimentària, curosament conservada, i al seu entorn alguns exemplars dels periòdics que en foren contemporanis, i que al costat de les grans edicions dels actuals, capitanejades per les del *The Times*, mostraven, d'una manera gràfica, els fonaments de l'actual supremacia anglesa. La instal·lació constituïa, en conjunt, una apologia del treball i de la llibertat, com generadors de la potència d'un país.

Essent Anglaterra l'Imperi de més efectiva influència en el món civilitzat, la llengua del qual és la primera en diversos continents, l'Estat no havia trobat títols de noblesa més escaients per a exhibir-se, que els d'una màquina que testimoniava el seu secular esforç per a difondre la publicitat, la crítica, l'expansió del pensament, i el respecte a la iniciativa privada, sense el més petit detall que fes entrar pels ulls l'àrea territorial del seu predomini, ni les zones a les quals, espiritualment, l'estenia; com si hagués volgut remarcar que considerava menyspreable l'ajut de qualsevulla força que no consistís en els dos aglutinants susdits. Els mètodes de govern anglesos

sempre han tingut per característica la persistència en l'ideal de consolidar la preponderància del seu comerç on sigui que hi ha matèria apta per a estendre-l'hi, i aquesta superioritat és una planta que no pot florir sense un gran respecte a les llibertats privades, sense la gran iniciativa d'actuació que presuposa, i sense l'amistat o la simpatia de propis i estranys, que sols s'aconsegueix extremant el respecte envers tota manifestació de vida que sigui simplement tolerable. Qui suprimeixi aquesta orientació, substituint-la per qualsevulla de les que tenen el do de glaçar els entusiasmes dels pobles malferint-los l'esperit, no es podrà explicar la seva història, ni la seva puixança, ni el fet ben alliçonador de què la pugui mantenir, quan han caigut tants altres Imperis que pretenien assolir-la per la imposició forçada.

Al seu costat hi havia el pavelló dels Estats Units, de parets nues, i en el qual era impossible transitar; sols es podia resseguir per un estret passadís que el vorejava de cap a cap, perquè era ocupat gairebé totalment per una rotativa, de proporcions similars a les d'aquestes grans locomotores que la indústria ferroviària moderna ha posat en circulació. La immensa màquina, servida per un reduïdíssim equip d'operaris, funcionava bona part d'hores al dia, i amb el tumult del seu moviment semblava explicar quin era el secret de la seva prosperitat. Amb tot, però, la nota que més hi impressionava era la de la seva despreocupació: les parets estaven com les havien deixat els paletes en bastir-les, el terra corresponia al que pot tenir la quadra d'una fàbrica, i si hi havia algun matis que en trenqués la cruesa, era el produït pels lubricants en escórrer's fora de les peces de la maquinària ben alimentades,

El visitant, en passar corredor enllà, no tenia ocasió de pensar en cap dels problemes que tan absorbits tenen altres Estats: se li enduia la mirada i la intel·ligència, el que volia dir l'haver arribat al perfeccionament que la rotativa mostrava, i que, per cert, no quedava reduït a qüestions exclusivament mecàniques, perquè la primera cosa que suggeria, era l'enorme nombre de lectors que presuposava, i, de retop, l'enorme intensitat de les llibertats que donava a entendre, entre les quals havia d'ésser la capdavantera la llibertat d'esperit. Si aquesta llibertat se suprimia, resultaria impossible la rotativa i la immensa prosperitat que representava.

En preguntar-se el visitant per què s'hauria ocorregut als governs escandinaus, i als de Nordamèrica i d'Anglaterra, presentar-se en una Exposició pública precisament en la forma que ho havien fet, tenint a mà els inacabables recursos de què un governant pot

disposar, s'havia de rendir a l'evidència que, si havien procedit d'aquella manera i no d'una altra, era perquè la consideraven la més natural i expressiva; i és en va enumerar la fecundíssima sèrie de consideracions que aquesta constatació suggeria a qui la volgués considerar amb desig d'aprendre-hi una mica.

Exactament el mateix succeïa amb el pavelló, que es trobava un xic més enllà, d'Itàlia. En poc temps han estat donades, en aquell país, un seguit de veus d'alarma pel descens que en els últims anys assenyala la seva producció literària, les disciplines científiques i, àdhuc, la difusió de la premsa. Els mateixos dies en què era clausurada aquesta Exposició, Mussolini s'havia hagut de decidir a fer comparèixer al seu davant els directors dels diaris que es publiquen en aquella península, per a dir-los, personalment, que el seu conformisme era arribat a un grau que els estava inutilitzant fins per a la missió, que ell considerava primordial, de coadjuvar en les tasques del govern; el descens, desgraciadament, ha assolit una importància que l'ha fet consagrar per una publicitat oficial, i lliga amb perfecte acord amb la instal·lació de Colònia.

La manera que al govern feixista li havia semblat més adequada per a donar idea de la realitat italiana era aquesta. La gran sala netejada d'entrebancs per a servir d'estoig a la rotativa nordamericana, en el pavelló d'Itàlia era subdividida en petits compartiments que anaven conduint el visitant cap al cabdal i més important de tots; i aquest era dedicat a presentar un retrat de la testa de Mussolini, de tamany varies vegades superior al natural: el retrat el mostrava en aquella expressió, prou vulgaritzada, en què apareix fent un esforç per a concentrar totes les seves energies en la mirada; tenia el colorit de les proves fotogràfiques, i la necessitat de fer-lo destacar, havia obligat als instal·ladors a donar un to més fosc encara a les parets i a matar-hi qualsevol relleu que pogués disputar-li la preferència.

Des del moment d'haver-hi entrat, el visitant se sentia subjugat pel to i la disposició de les coses exhibides, i, sobretot, per la mirada obsessionant del retratat, que es produïa de dalt a baix, planant impertorbable sobre tot el que tenia al volt, i era impossible que no sentís les mateixes impressions que feien constatar al propi Mussolini els indesitjables resultats de la incondicional submissió.

Els altres pavellons, encara que haguessin suprimit les banderes estatals que els assenyalaven, ningú no els hauria desclasificat; en aquest no es percebia cap rastre de l'inconfusible esperit italià: era el pavelló d'un govern personal, al qual s'ha de subjec-

tar tota manifestació de vida, i del qual dimana la força que ha de realitzar les seves esperances. Suprimint el retrat, el pavelló esdevenia inexplicable per manca de fonament.

Prop d'aquest, s'oferia a la visita el d'Espanya, que com els restants de l'explanada era l'antítesi d'aquest, en el que atany al perill d'ésser desclassificat, perquè era impossible confondre'l amb el de cap altre país. Estava dividit en dos compartiments, un de reduïdes dimensions que servia de vestíbul, i altre de la màxima capacitat que les parets permetien, al qual el primer servia d'entrada.

Aquest vestíbul estava transformat en un pati andalús amb la corresponent reixa ornada de flors, un brollador al mig, de típiques rajoles, i el seguit de detalls que podien fer enyorar una d'aquelles festes, plenes de vida, en què l'omplen d'alegria, el so de les guitarres, les castanyoles i el cant. Era un petit departament que també, com la nau dels Estats Units, invitava a abstreure's de preocupacions, però amb un procediment ben divers. Per tal que la impressió fos més efectiva, les parets no eren afeixugades amb cansades estadístiques, ni complicades gràfiques de perfeccionament de serveis, sinó amb improvisats anuncis de paper, entre els quals figurava el del macer municipal de l'Exposició de Barcelona.

La gran sala interior, neta de tot entrebanc, com la dels Estats Units, tenia un aspecte completament divers: l'ocupaven, en tota la seva amplitud, una sèrie de taules, i les seves parets desapareixien sota el magnífic ornament d'uns tapissos de la col·lecció que en posseeix la casa reial espanyola.

El visitant es trobava, de cop i volta, en plena setzena centúria; els cants i la distracció popular que evocava el vestíbul, l'ajudaven a considerar els esplendors de l'antiga monarquia absoluta, que, com el feix avui, era també un totalisme, i tot el que demanava a les seves gents era constància en la submissió. Aquest esperit dominava el pavelló sencer, i s'anava mostrant en els seus detalls.

Les taules eren ocupades fins a vessar, per arreglerats exemplars de tots els periòdics que es publiquen en llengua espanyola arreu del món; una iniciativa privada no hauria reeixit a tenir-los en el curt temps en què es prepara una Exposició; per a obtenir aquell resultat era necessària una acció oficial enèrgica. Començaven els que apareixen a la península, classificats segons la divisió administrativa de províncies, i seguien amb els mateixos rètols, sense cap signe extern que els separés, els que es publiquen a les di-

verses Repúbliques Sudamericanes, començant per Mèxic i seguint per Nicaragua i Guatemala fins a l'Argentina. La classificació responia també al mateix esperit; no eren ordenats, dins cada taula provincial, per ordre cronològic d'aparició, ni per matèries, sinó pels seus graus d'adhesió al règim imperant, si és que les circumstàncies ho feien possible. Així, el primer diari que s'oferia a la vista era l'òrgan oficiós *La Nación*, el següent era *El Ejército Español*, seguia l'*A B C*, i els més antics, com *El Imparcial* o *La Epoca*, quedaven en llocs més secundaris. Entre els de Barcelona, figuraven, arreglats, *La Veu de Catalunya*, amb un exemplar que, en grans i vistents titulars, reproduïa, en llengua oficial, una nota en què el govern del general Primo de Rivera feia saber al país que cada dia eren majors els entusiasmes per la seva gestió, *La Publicitat* i *La Nau*.

És sabut que els arreglaments classificats, que per a certs estudis es fan indispensables, estableixen els objectes i els comuniquen la que ha estat anomenada la fredor científica dels museus: l'aspecte estàtic de l'exhibició contrastava amb el dinamisme efectiu o passional dels altres, i conseguia dur el visitant a considerar, més que l'Espanya d'avui, aquella altra Espanya en els dominis de la qual no es podia el sol. Era un pavelló que deia el mateix que oficialment ha estat repetit prou vegades per a assolir la categoria de doctrina essencial del present règim, o sigui que la força espanyola té l'arrel en l'esperit d'aquells temps.

Enfront de tots aquests pavellons, s'aixecava, isolat i vibrant, el dels Soviets.

El seu interior, a primer cop d'ull, era desconcertant, perquè la disposició dels objectes exposats era la per diàmetre oposada no sols a l'encarcament de les classificacions, sinó fins i tot al més rudimentari ordre sistemàtic. Els andamiatges, les vitrines, les maquetes, els apilotaments i els sustentacles, s'hi empenyien els uns als altres, sense, aparentment, cap concert; tenien per comú denominador l'heterogeneïtat, i al costat de ben presentades prestatgeries, figuraven sòcols fets amb barrils o amb caps capgirades. L'espai resultava estret per a contenir-los, i penjaven de l'altíssim sostre, que en algun extrem era, de més a més, dividit per una balconada, immenses tires de roba cosida pels dos caps, mogudes a estil de les corretges d'una maquinària, en les quals eren pintades llegendes i escenes alegòriques, productes i anuncis; barrejant-s'hi, hi giravoltaven llarguíssims espiralls sense fi, uns amb la mateixa finalitat i altres sense més objecte que d'exhibir combinacions su-

perposades de colors estridents; no hi havia pas central, ni corredors rectes, sinó desatançaments que obligaven al visitant a avançar seguint les sinuositats que se li oferien al pas; jovenets, nois i noies, que hi circulaven entre mig, l'invitaven a pendre impresos, li oferien llibres de dades, resums d'història, estadístiques i reproduccions, i encara, des de les balconades interiors, era invitat a fixar l'atenció en algun extrem: ni els bisenfans eren verticals, ni servaven paral·lelisme, ni la seva celeritat era igual; era un conjunt que produïa una impressió desconcertant i eixordadora.

Més per poc que el que la rebia s'hi sabés sobreposar, sota d'aquell aparent caos percebia un doll de vida d'una intensitat tan forta que s'imposava a l'esperit, com cap altra manifestació de l'esplanada. El que l'habitua de judicar segons les maneres usals feia aparèixer com un desordre, no era efecte de cap relentiment de forces, sinó, pel contrari, d'un desplegament d'energies que s'embarbussava a causa de la seva mateixa magnitud. La primera prova n'era l'angle destinat a mostrar les publicacions soviètiques, entre les quals no sobresortien les fulles malgirbades, ni els pamflets descuradament impresos, sinó una sèrie de fascicles científics i de revistes i periòdics que sobrepassaven, en bastants aspectes, la presentació de la majoria de molts dels països que no han sofert el capgirament de Rússia. En el punt d'intersecció de les dues naus en què el pavelló es desplegava, es dreçava una escultura que oferia una altra peça de convenciment: representava una figura d'home que amb els peus feixugament afermats a terra, i braços en l'aire, sostenia un pes en forma d'enclusa. Les estàtues guerreres que guardaven simbòlicament les entrades del pont del Rin, estès a poques passes de distància, i les torres dels seus castells, que tan impressionants esdevenien en travessar-lo, davant d'ella apareixien febles i gairebé afeminades. Era construïda amb planxes de ferro sense polir, tallades a cop de mall i unides en forma que li donava l'aspecte que la imaginació suggereix que donarien les forces de la naturalesa si en produïssin una: tenia tota l'aspror salvatge d'una energia esclatant, que és utilitzada per un esperit brutalment dreturer.

Tot aquest conjunt tenia un punt central, disposat amb tan mestrívol art, que hom s'hi trobava sense adonar-se'n, i acabava fixant-s'hi sense que res, ni ningú, li cridés l'atenció: els bisenfans, inclinats com arbres d'una selva tempestejada, les tires que pen-

javen del sostre, el sentit dels seus desconcertants moviments, l'enfocament del colós de l'enclusa, les sinuositats inexplicables, hi eren dirigits, i constituint l'eix i el nervi al volt del qual tot el pavelló girava, era expressat per dues maquetes de dimensions tan reduïdes i de presentació tan modesta, que semblaven deixades poc menys que per descuit, com peces sense importància.

Representaven, gràficament, un passat, i com a passat eren tractades, amb el deix amb què el sembrador llança la llavor al camp, a tall de generador indispensable, però utilitzable únicament per a ésser enterrat. El sol fet d'aquesta presentació, podia convèncer que l'aparent esverador caos de primera vista i el materialisme eixarreït amb què es vol manifestar, són obra d'una espiritualitat que, com a pròpia d'homes, pot errar fins a l'inversemblant, però que representa una vivíssima força.

Una de les maquetes, reproduïa una caseta d'humil aparença: la manca d'una paret lateral hi deixava veure l'interior, compost d'una rònega cambra i una cuina que servia de menjador, d'estada i de rebedor alhora; a terra tenia oberta una trapa que, donant accés a una escala llevadissa, permetia baixar a un soterrani, sense altre respirall que aquesta mateixa entrada; caixons vells, una pila de llenya i alguns sacs amuntegats els uns sobre els altres, cobrien alguns dels seus recons, i una gruixa d'aquesta brutícia que produeix el deixament, hi donaven una sensació repulsiva: els sacs i els caixons estaven, però, disposats de manera que obrien un buit pel qual es podia esmunyir un home arrossegant-se; aquest pas corresponia a un trau obert a la paret, després a uns pams de mina dintre el terror i al final a una cova, sense claror ni altra comunicació a l'exterior, en la qual un operari imprimia unes fulles amb una màquina moguda per ell mateix.

És inútil dir les visions que aquella muda escena suggeria: era un mirall que reflexava els elements que havien fecundat la llavor del bolxevisme, però, per si a algú li resultessin poc visibles encara, la maqueta segona, amb una perifrasi, els la donava a conèixer.

Tenia forma circular i constituïa un calendari; uns petits rètols marcaven els mesos, que tenien varis petits gravats col·locats a sota; no hi havia cap altre indicació. Sota el nom *Gener* es veia una escena en què era afusellada una cordada d'homes; sota el *Febrer*, un escamot de policia a cavall, es tirava sobre una multitud de doner i infants; al *Març*, es veia l'horror de les deportacions a

Sibèria; en altres, escenes de carnatge, presons o carrers sembrats de cadàvers; cada escena era identificada amb una data al peu, i continuava el descabdellament del simbòlic any, fins a arribar a dues escenes de triomf, en una de les quals es veien els mariners i soldats apoderant-se de l'esquadra, en actitud de fol·la alegria, i, en altre, aquell home de la cova amagada, proclamant l'alliberació davant una multitud frenètica.

En ésser davant d'aquestes dues gràfiques, es comprenia una lliçó que encara hi ha mentalitats refractàries a comprendre, ço és, que el bolxevisme no hauria existit, si no hagués existit abans el règim tsarista de les darreres dècades; o, en altres termes, que qui fa les revolucions no són els que les executen, sinó els qui les provoquen.

Espanten avui les derivacions del comunisme rus, i pocs són els que s'espantaven que la propietat russa, en plena centúria actual, continués sotmesa a un règim que Catalunya va abolir ja al segle xv per incompatible amb la dignitat humana; s'astoren les cancelleries del cinisme dels dirigents bolxevistes, però no volen veure els antecedents i les concommitàncies que mútuament es toleren, darrera fórmules enguantades; hi ha qui s'escriuix del brutal laïcisme dels Soviets, però no es para a considerar que el que veien de la vora els que el propaguen, era una Església nacional que conferia l'oficialitat amb el servilisme, i pel circumloqui del respecte a l'autoritat constituïda emparava el règim imperant. Els Soviets han arribat a l'abominació d'utilitzar l'escola per a prostituir els infants, però la literatura russa fa llargs anys que està reflectint el grau de corrupció, impúdica descarada, que veien practicar les anomenades classes baixes, pels qui, per llur posició social, donaven l'exemple.

Una Exposició, voltada de jardins, on són curiosament llimades les asprors, que es sol recórrer al so d'amables músiques de divertiment, i sobretot, entre un públic internacional, té la virtut d'esborrar les anècdotes, i esquematitza les seves lliçons fins al més alt grau d'objectivitat; i així apareixien, a Colònia, les polítiques i els règims, objectivats, i preferentment el de Rússia.

A través d'ella, el cas rus es convertia en un episodi que confirmava experimentalment, una sèrie de veritats tan antigues com la de la coneguda paràbola del gra que s'asseca, o fructifica, segons la terra que la rep. Les proclames que imprimia l'home amagat en la cova, s'haurien esbravat en una inútil cridòria, és a dir,

en una ridícula cridòria, si els vicis contra els quals treballava no haguessin estat una realitat, i, sobretot, no haguessin estat implacablement defensats del poder estant.

És un episodi de la lluita que s'ha reproduït excessiu nombre de vegades, en el curs de la història, entre la set d'ordre i de justícia que sent l'home, i el desordre que vol establitzar el que es val del poder per a lliurar-se a una deformació.

L'esquema de la Revolució francesa, amb els seus sagnants horrors, el seu culte a la Raó i el seu radicalisme, va ésser el mateix: darrera el rei que tenia per fórmula política "l'Estat sóc jo", malgrat la seva esclatant majestat, el seu successor hagué de fer cèlebre la famosa frase *apres moi le deluge*, i el qui el seguí pujà a la guillotina.

Al centre de la immensa plaça circular que formaven aquests pavellons estatals, hi havia un brollador en el qual s'aixecaven en l'aire un ramell de dolls d'aigua, per a caure i rebotre a terra en mil destriats ruïxims; l'aigua era del Rin proper, uns metres més fonda, i sabent que l'aigua és, en si mateixa, inerta, i no té força per a enlairar-se, ningú s'admirava que brollés furient i anés a anegar extrems que naturalment li eren inaccessibles, perquè tothom hi endevinava a sota les bombes propulsores que li donaven el moviment.

Amb els mateixos ulls veien els visitants l'exhibició xarbotant dels Soviets, i no es podien admirar, perquè també hi endevinaven, a sota, les forces propulsores de l'aparent desordre. Era el desordre d'una energia que, a la fi, romp els discs i les parets que la comprimen, i, per tant, un moviment que per aterrador que fos calia reconèixer natural.

Qualsevol observador podia copsar la conseqüència que els visitants, treien del seu passeig a través dels pavellons, en els comentaris i fins en les banalitats que els posava a flor de llavi, i que, dins la seva mateixa ínfima categoria, tenien la noblesa d'una espontaneïtat, que no sempre avalora més serioses exègesis.

És una conseqüència que expressa molt bé aquell adagi català que diu:

*Què fan els infants?
El que veuen fer als grans.*

Si s'hagués esculpit en les façanes del rengle de pavellons, en uns hauria tingut el so d'un merescut elogi, en altres el d'un advertiment, i en el dels Soviets el d'una roent lliçó de coses.

F. MASPONS I ANGLASELL

ERNEST HELLO

LA França catòlica celebra enguany el centenari del naixement d'aquest gran escriptor, un dels grans torturats pel misteri de les tenebres que no volen rebre la llum que tan sovint produeix la noble terra veïna. Per sumar-nos-hi, no farem altre que traduir una biografia i uns fragments inèdits apareguts en dues revistes franceses.

BIOGRAFIA

Ernest Hello nasqué a Lorient el 4 de novembre de 1928. En vida, la seva obra no arribà mai al gran públic; després de la seva mort, el mateix mig silenci entorna la seva memòria. Però aquells als quals el seu verb inflammat i amarg ha subjugat, li resten units per allò que hi ha de més íntim i a l'ensem de més fervent en l'home: la comunió en un mateix ideal religiós. Només els temes immortals temptaren la seva ploma: problema del nostre destí, coneixement de Déu, Déu i l'home, l'home i Déu, les relacions de la creatura amb el Creador.

Ernest Hello, nascut a Bretanya, educat a Bretanya, no tingué pas el seu bressol voltat d'una atmosfera religiosa. El seu pare, magistrat íntegre, pertanyia a la burgesia voltairiana del Primer Imperi; les lliçons de Filosofia que en rebé essent gairebé només un adolescent, poden resumir-se en les paraules que el mateix Hello ens reporta: "Et preguntaràs com és que hi hagi alguns homes qui sembla que creuen en el cristianisme. Ací tens l'explicació: no hi creu ningú. Serva això ben bé en la memòria i t'estalviaràs recerques inútils... Ja no hi ha ni un sol home entenimentat qui es prengui seriosament els dogmes catòlics, però seria de mal gust parlar-ne irrespectuosament". La pietat correcta i arran de terra de la seva mare, no era prou per a contrabalançar en l'ànima de l'infant els efectes de l'escepticisme patern: el seu natural tot sol reaccionà. Tancat en la gàbia familiar, ell era com una àguila joveçana tota fremint del desig de llibertat. El dia que en marxà, pujà d'un sol vol als cims més alts. Ernest Hello, atret vers les ciències que el seu pare judicava vanes i caduques, hi trobà la font d'aigua

viva. Tenia divuit anys quan començà la seva vida d'apostolat, l'única que ell creia digna d'un cristià; i fins al seu darrer sospir, ell farà resplendir el Mestre qui l'havia cridat. Actuarà d'apòstol reunint pels volts dels seus vint anys un grupet d'ànimes inquietes, a Guingamp, ànimes que ell s'endurà a la conquesta de la veritat. L'any 1858 fundarà, amb el seu amic Georges Seigneur, el periòdic *El Creuat*. Des de les planes d'aquest periòdic hom no farà cap concessió als gustos del públic: és la veu de la veritat que ressonarà en les seves columnes; si els lectors es tapen les orelles, pitjor per a ells. Comptà entre els seus col·laboradors un Louis Veuillot i joves de talent, com Léon Gautier i Oscar Havard; però *El Creuat* no durà gaire temps. Dispersada la redacció, cadascú anà pel seu compte.

Ernest Hello sofrirà tota la vida a causa dels homes, de llur indiferència, de llur ingratitud; però, àdhuc en les seves indignacions, servirà el respecte degut a aquells qui foren creats a imatge de Déu. La part de les seves idees més accessibles als lectors mitjans, els la servirà per conducte de diversos periòdics, d'algunes revistes; però la seva col·laboració serà acollida només fredament pels grans diaris, i les grans revistes li restaran tancades sempre. La major part dels seus articles han estat reunits en volums, ja en vida seva, ja després de la seva mort. En la coordinació del llibre, els articles s'encadenen com el desenvolupament d'una mateixa idea, ells s'encaminen i encaminen el lector vers aquesta síntesi que Hello descobria amb tant d'entusiasme en la filosofia d'Hegel, i que tan magníficament comentà.

En 1858, Hello publicà la seva primera obra: *Renan, l'Alemanya i l'ateisme al segle XIX*, volumet que cridà molt l'atenció de la premsa catòlica d'aquell temps i al qual Veuillot no escatimà les lloances. D'aquesta època ençà data aquesta petita falanx d'admiradors, d'iniciats qui el seguiren de llibre en llibre amb una fidelitat de deixebles. En 1872, aparegué *L'Home*, l'obra seva qui ha atesa les esferes on el seu nom era inconegut fins llavors, l'obra qui assolí i continuarà assolint el tiratge més fort, èxit degut, d'una banda, evidentment, a la valor intrínseca de l'obra; però, per altra banda, degut també al seu objecte.

Entre els anys 1858 i 1872, Hello havia publicat, en 1868, una traducció del *Llibre de les visions i instruccions de la benaurada Angela de Foligno*; en 1869, una traducció del místic flamenc Rusbrock. No oblidem tampoc aquest petit opuscle *El Dia del Senyor*,

en el qual Hello, l'endemà de la guerra de 1870, eloqüent i líric com un profeta d'Israel, llança al poble francès l'advertiment de Déu, al qual s'ofèn amb la violació de la seva santa llei del repòs dominical.

En 1875, les *Fisonomies de Sants* feren reviure en llur humanitat penetrada de l'amor de Déu, alguns dels més *atraits* entre els Benaïrats. Tres anys més tard, en les *Paraules de Déu*, Hello ens emmena a través de l'Antic i del Nou Testament a un món de poesia i de llum; tocant, però, de peus a terra, ell s'enfila a les muntanyes tremendes del Sinai i del Tabor. Després vingueren els *Contes extraordinaris* i, en 1880, *Els Platets de la Balança*, qui porten Hello a la crítica literària i a les meditacions psicològiques. Després de la seva mort, nombrosos fragments inèdits han estat recollits en l'obra de Mme. Hello: *Filosofia i Ateïsmes*, i per nosaltres sota els títols: *Del No-Res a Déu* i *Esguards i Llum*. L'Hello d'aquests dos darrers volums és més sovint l'Hello místic, l'Hello de Kéroman, aquell qui, en frase de la seva muller, passava llargues hores sol en la meditació, en la pau de les pures contemplacions. Allí ell oblidava les sofrències físiques que tota la vida aturmentaven el seu cos dèbil; ell oblidava sobretot l'oblit en què el deixaven els seus contemporanis; car Hello sofria cruelment d'aquest silenci a l'entorn del seu nom; ell havia somniat la glòria menys per a ell que per a la seva obra, escrita a la glòria de Déu. Hom li ha reprotxat aquest desig de celebritat, com si ell l'hagués desitjat sobretot per vanitat personal. Res de més injust: ell l'hauria pogut assolir no pas al preu de capitulacions, sinó per concessions al gust del dia: en aquell temps el misticisme no estava de moda! Ell esperava amb fe l'hora que es faria justícia a la seva obra: que hagi desitjat fruir-ne en vida, què hi ha de més humà? Aquesta feblesa, que ens sabia greu que no l'hagués tingut, ens l'acosta més encara.

De més a més, en els seus dies d'abatiment no tenia per consolar-se altra cosa que el recordar que un Louis Veuillot havia saludat els seus començaments amb entusiasme, que Barbey d'Aurevilly li havia rendit homenatge amb aquests mots: "Aquest gran místic, qui és un gran escriptor, ignorat i desplaçat en un temps en què l'esperit humà, brutalitzat, és només orgullós del seu sentit pràctic i cada dia baixa més avall en la pols, resta al desert de l'inconegut com Sant Simeó Estilita damunt la seva columna, però amb aquesta diferència... que el Sant Simeó Estilita del segle XIX

resta damunt la columna dels seus escrits, sense que la turba qui passa se n'adoni i vegi que aquesta columna és lluminosa". I Léon Bloy li escrivia: "Jo tinc el pressentiment que vós triomfareu un dia i resplendireu magníficament als ulls dels homes. Mentre ho espero, encara que tot el món s'allunyés de vós... jo, Léon Bloy, tinc confiança en vós i espero en Déu qui us ha creat...". Léon Bloy diu més endavant que "Déu té necessitat de l'heroisme dels homes". Hello fou un d'aquests herois, escollits per Déu, elegits per Ell per al sofriment i la solitud, però totes les glòries terrenes que havia renunciat bé valien els mots que degué escoltar en la seva hora darrera: "Bon servidor, entra en el meu repòs".

(*La Vie Catholique*, de París, de 27 d'octubre.)

FRAGMENTS INÈDITS

"*Caritas est Deus*. Déu és amor. L'Esperit Sant és amor. L'Esperit Sant és apel·lat *Do de Déu*. La caritat dóna. Què dóna? A si mateixa. L'Esperit Sant, amor, dóna l'amor, fa amar.

Déu amor és l'autor de l'amor en la creatura, com és el fi d'aquest amor.

La creació és una almoina incessantment continuada. No vivim sinó d'almoines.

L'Esperit Sant, amor essencial, és el do; el foc n'és la imatge creada. El foc és l'objecte exprés de l'almoina.

La creatura qui ama, què fa? Es dóna.

Sota quina forma es dóna?

Dóna el seu cor, la seva intel·ligència, el seu cos.

El seu cor: ama els seus germans. La seva intel·ligència: treballa per ells. El seu cos: obra.

Tota acció és un sacrifici. Ella es sacrifica. La història és un immens calvari, és la caritat qui alça la creu. L'enemic crida a la víctima que baixi, ella no ho vol pas.

Car Déu, després de donar l'ésser a la creatura, li ha donat a Si mateix, el seu Verb: cor, intel·ligència i cos. El Verb carn ha donat la seva sang. L'home, a canvi, li ha donat la seva. L'home es dóna a Déu qui s'és donat a ell. A més a més, Déu havent pres als homes el germen de la vida en l'Encarnació, els el torna en l'Eucaristia. A més a més, sacrifica als homes infidels el seu fill, en la persona del mateix Verb, qui és el cap, i en la persona dels Cristians, qui són els membres.

L'home, a imitació de Déu, dóna als homes com a almoïna la seva paraula.

En fi, l'home ric es dóna, sota la forma de diner, al pobre: el diner és la sang de la vida social. El pobre es dóna al ric sota la forma de pregària: la pregària és la sang de la vida moral. L'un, ministre de Déu creador; l'altre, ministre de Déu Redemptor.

Déu dóna la seva sang, la seva aigua, el seu foc, el seu Esperit, la seva gràcia, el seu Verb.

L'home ha de donar el seu foc, el seu amor, la seva aigua, la seva gràcia alleujant, ço que minva l'ardor, la seva sang que és la seva suor, el seu treball, el seu temps sempre. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.*

Allò que haureu fet a un d'aquests petits, a mi m'ho haureu fet. Identitat de Jesucrist i el pobre, qui continua la seva Passió i qui és membre del cos. *Fides est sperandarum substantia rerum.*

L'almoïna no es detura pas al regne animal. Els vegetals aspiren i el carboni i expiren l'oxigen per a retornar-nos-el. El regne mineral també es dóna a l'home, la pedra crida i sofreix. Els tres regnes es donen al Crist entrant a Jerusalem, i el martiritzen al cap de tres dies.

La creació és una gran obra de caritat, on tots els membres de l'associació es fan l'almoïna del foc. El foc es dóna sense dividir-se, la paraula també. L'home dóna a la terra la seva sang en la forma de suor; la terra li retorna el seu aliment. La terra ha fornit la matèria del seu cos, ell li dóna el seu cos. Déu ha insuflat damunt aquest cos de fang per animar-lo, ell retorna l'alenada seva a Déu com el seu cos a la terra. Cada cosa retorna allà d'on és vinguda.

El regne animal ens forneix sang, puix ens nodreix, el regne vegetal també. Tot se'ns dóna, per tal que tot ho donem a Déu. Tot es transforma en nosaltres, per tal que nosaltres ho transformem tot en Déu. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.*

La caritat finita ha de menar-ho tot a la caritat infinita, que és el seu principi i la seva fi.

La caritat. Idea i fet. És superior a la generositat. Si jo donés tot el meu bé als pobres, sense la caritat, i tota la meva sang a Déu, jo no fóra res. Jo no donaria altra cosa que la figura, jo no donaria l'essència.

Al començament, caritat de les persones divines, forma i tipus de la caritat humana. Que siguin una sola cosa com el meu pare i jo! I com que l'home resumeix en ell la creació, és tota la creació qui es fon en Déu en l'Eucaristia i al cel..."

(*La Vie Catholique*, de París, de 27 d'octubre.)

LES CLAREDATS DE L'ESGLÉSIA

L'Església dóna sempre neguit a aquells qui no l'estimen, i aquells qui no l'estimen no en donen mai a ella. Aquesta és una de les seves característiques particulars, comunicables, inesborrables i indomtables. Avorriu-la: ella no s'ocupa de vosaltres; fa la seva obra, viu la seva vida; no pronuncia el vostre nom, i vosaltres teniu neguit. Teniu neguit d'aquesta cosa que hom no pot destorbar i que té sempre l'aire d'estar segura del que fa.

Teniu neguit, ni que disposeu de tots els instruments i de totes les armes de la terra. En canvi, ella parla sempre com a sobirana, i es disposa en tot cas a viure i a vèncer. La barca de Pere, encara que estigui aparentment a punt de capbuçar-se, es comporta, en mig de la més espaventable tempesta, com si es trobés en la més profunda calma. El pilot té una seguretat que desconcerta la fúria de les ones. Al fort de la tempesta, prediu i celebra el bon temps que ha de venir; té la consciència íntima de la pau que es prepara; celebra a la bestreta la serenitat del cel com si es sentís en alguna banda, al damunt dels núvols, un còmplice.

Hom diria que canvia esguard d'intel·ligència amb un poder ocult, i que en lloc de tenir por, ell en fa a la turbonada. Hom diria que el seu esguard passa per damunt dels seus enemics, i que els vencerà, sense mirar-los, per l'energia de la seva força íntima que triomfa sense còlera, mentre que ells no poden apartar del Pilot serè i tranquil llurs esguards a la vegada revoltats i subjugats, a la vegada amenaçadors i tremolosos.

Menat per l'instint de la mort, que substitueix en el seu cor l'instint de conservació, l'odi ha fet sempre objecte dels seus trets l'Evangeli de Sant Joan. És a Sant Joan que va adreçat sempre aquell crit, vell i sempre renovat, que canvia d'accent sense canviar d'esperit, i que empeny les generacions humanes a *écraser l'infâme*, sense mai descoratjar-se, malgrat la seva eterna i necessària impotència. L'*Infame* del segle divuitè era anomenat aleshores el Galileu; avui té altres noms; els homes i els mots canvien, però

L'odi no canvia, i hom reconeix el seu esperit sota la varietat de les vestidures. Molt sovint les heretgies, sollicitant a la manera llur les definicions de l'Església, han fet el contrari del que volien, afermant més i més el punt precís que intentaven de somoure. Així l'instint de l'odi sollicita l'instint de l'amor.

Una americana pren una lliçó de cant.

El seu professor li fa remarcar una nota falsa.

—Senyor—diu ella orgullosament—: en el meu país som lliures.

La filosofia heterodoxa argumenta, si fa no fa, com aquesta aprenenta de música.

Per què els geòmetres no inventen un liberalisme per a llur ús particular?

Assistiríem a un espectacle nou, i com que els altres són un xic usats, tindria el seu encís.

L'antiga igualtat dels dos angles rectes semblaria al geòmetre liberal un atemptat secular contra el pensament humà. I si un professor afirmava que la suma dels tres angles de un triangle és igual a dos angles rectes, el deixeble s'alçaria i llançaria al món la seva professió de fe. Declararia solemnement que davant una afirmació tan absoluta, tan intolerant envers les opinions que la contradueixen, la seva dignitat d'home el força a protestar, i que la insurrecció és el més sant dels deures.

Tot s'ensenyà en aquest món, i quan les coses religioses i socials no estan en joc, l'ensenyament s'accepta.

Els soldats són més nombrosos que els seus oficials. I tot i això, mai no els passa pel cap de degollar a aquests per a poder fer l'exercici lliurant-se a tots els llurs capricis personals.

Els estudiants de medicina accepten l'opinió que el sulfat de quinina talla la febre. Hom no els veu pas refusar horroritzats aquest procediment. Si cada un d'ells volgués descobrir-ne un altre per un procediment racionalista i purament personal, inventat i provat per ell mateix, l'absurditat saltaria a la vista, perquè produiria als homes un mal físic.

Quan la mateixa absurditat els porta a un mal moral, en lloc d'espantar-se, n'estan orgullosos, perquè la catàstrofe, abans d'arribar als fets, resta un temps invisible.

I, tanmateix, en tots els ordres de coses coneguts i inconeguts, ordinaris o extraordinaris, aquell qui parla vol ésser cregut i obeït. Qui afirma el sí, exclou el no.

Però les veritats religioses i socials provoquen en l'home revoltes especials, i l'horror de provocar-les prova l'alçada del lloc d'on cauen!

Cauen del cel. Vet aquí el secret de les còleres que aixequen.

Les veritats religioses i les veritats socials tenen entre elles una intimitat ensems evident i misteriosa. L'evidència podria ésser-ne copsada per tot aquells qui no han perdut el bon sentit. Però la profunditat del misteri ha estat entrellucada per Josep de Maistre, i el vel d'aquest santuari ha tremolat sota del seu esguard.

L'origen i la condició absolutament religiosa de la societat humana és un fet admès en la història des que Maistre ha parlat, i la ciència, fins la més profana, s'ha empapat del seu geni sense adonar-se'n.

Aquesta connexió entre la veritat religiosa i la veritat social, no podria ésser que contingués l'explicació d'aquest fet immens: que l'ordre religiós i l'ordre social són els dos que atrauen la revolta humana?

L'home accepta l'ensenyament de l'home: física, química, medicina, matemàtiques, fisiologia, tot això afirma i no topa amb els furors de ningú.

La mateixa part tècnica de la literatura i de l'art s'accepta amb una docilitat increïble. La crítica comet errades seculars, tan fàcilment admeses i tan profundament arrelades, que hom les creuria invencibles. Però els dogmes fonamentals de la Religió i de la Societat no poden aparèixer sense fer cridar i protestar l'home, i si la Societat no fos cosa divina, no seria pas detestada. La Revolució pot definir-se: l'odi a la societat humana. Però aquest odi és un fenomen que només s'explica per la intervenció de Déu en el fet social.

És perquè la revolució és una passió religiosa que ha tingut l'energia de fer el que fa de cent anys ençà. Si hagués estat una passió humana, hauria mort sense fer parlar d'ella, o potser ni hauria nascut.

El segle divuit es burlava del Cristianisme. El segle dinou en parla en un to respectuós. El divuit volia abolir la Religió. El dinou declara haver-la de menester. Sols es troben coincidents els dos segles en un punt: l'odi a les coses sobrenaturals. El segle dinou sembla voler una certa absurditat mal definida, que consistiria en una religió sense dogmes, que aprovaria igualment les afirmacions, les negacions, i les timideses que es mantenen al mig, entre

les unes i les altres. Una religió que veuria amb els mateixos ulls els amics i els enemics, i que no afirmaria res sense permetre als seus fidels de negar-ho. Aquesta religió tindria alguna probabilitat de plaure als homes, atès que seria llur filla.

Si el Cristianisme consentia a convertir-se en una cosa humana, tots els odis que suscita moririen a l'instant mateix. La terra l'acclamaria, si trobava en ell la seva obra.

Un dels caràcters més colpidors de l'Església Catòlica és la indiferència amb què rep les amenaces de mort. Les rep des que va néixer, i tot ha canviat al seu entorn; ella sola no ha canviat.

Un Emperador romà féu encunyar una medalla: *Nomini christiano deleto*. Per això cessaren aviat les persecucions. Aquest emperador havia donat a la seva manera el signe d'una propera llibertat i d'una propera victòria.

Els enemics de l'Església tenen una manera de profetitzar-li el triomf: anunciant la seva desfeta. Llurs mots es tornen glavis que es giren contra llurs pits; perquè l'Església segueix la seva marxa pacífica amb un pas igual i segur, repetint les paraules que sentí dels llavis de David: *Si exurgat adversum me praelium, in hoc ego sperabo*.

L'Església no diu que espera malgrat l'atac i la fúria dels seus enemics, sinó *per causa* de llur atac i *per causa* de llur fúria; cal remarcar que els seus salms són l'eterna actualitat de l'home. Per a l'Església, per a les nacions, per als individus, són la pregària quotidiana, cada dia més nova que la vigília i més oportuna.

Propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

L'Església compta sempre la còlera dels seus enemics entre les seves esperances i les seves penyores de triomf.

Ells criden, i ella canta, i agafa llurs crits per ornar-ne els seus cants.

Hom afirma solemnement que la seva darrera hora és arribada. Ella, per la seva banda, camina i canta. Perquè mai l'Església no camina sense cantar. Mai l'han poguda privar de caminar, i mai l'han poguda privar de cantar.

Cantava en les catacumbes i cantava entre les mans dels botxins.

Un fet històric que no ha estat mai prou remarcat és que els màrtirs cantaven en mig de qualsevulla crisi que l'Església hagi travessat, no s'ha pogut mai aconseguir que deixés de celebrar la

seva vida eterna, la seva eterna victòria, i de celebrar-la cantant.

Si hom vol esguardar la història, hom veu que la serenitat és la tradició del Cristianisme. Ho era en el temps de Neró, com en el temps de Carlemany.

El *Credo* mateix es canta; i es canta essencialment perquè és no sols l'enunciat d'una creença, sinó l'afirmació d'un amor i la promesa d'una victòria.

En els temps moderns, l'amenaça moral de l'error ha substituït l'amenaça material de Neró: l'Església hi ha oposat la mateixa calma i la mateixa harmonia.

L'error no sap cantar. Hom no li prediu la mort, però la mort li ve sense ésser predita. La mort li ve espontàniament, per l'atractiu del veïnat i del parentiu. La mort no es fa anunciar, però arriba ràpidament, sense compliment, com una veïna.

Quan una heretgia apareix, les trompetes del món no ressonen pas per anunciar que aquesta heretgia va a finir i a ésser substituïda. Així i tot, fineix i és substituïda.

Aquestes trompetes ressonen des de Sant Pere per anunciar a l'Església que la seva darrera hora és arribada, que la seva herència és esperada i que hom va per apoderar-se'n. Així i tot, la seva darrera hora no arriba, i l'Església no té herència perquè no té mort.

I això que no se la declara sols morent: se la declara morta a cada moment. Anunciar la fi de l'Església i del Papat: és una malaltia ja vella, actualment epidèmica, i aparentment incurable, ja que el solemne paper ridícul de què parlava Josep de Maistre no ha estat prou per a guarir-la.

Aquesta fúria per anunciar o constatar la mort de l'Església troba en la naturalesa de les coses una explicació lògica i pregonia.

Anunciar-ne la mort és afirmar que sempre ha mentit.

Hom podria anunciar la mort d'un home sense provar l'error d'aquest home. Els homes tenen el costum de morir, i llur mort, en lloc de tirar per terra llur glòria, la comença o la consolida. Quan un home mor, hom troba per primera vegada que tenia raó. Hom es permet de trobar-lo gran. Els seus amics gosen vanar-se d'ell. Si no se li trobava res, se li troba talent; si se li trobava talent, se li troba geni. La mort consagra l'home: li obre les portes de la història o les de la llegenda. Els amics s'enardeixen, i els enemics cessen de témer. S'erren, perquè seria el moment de tenir més por.

Totes les coses que l'hàbit havia esmussat reapareixen amb l'esclat del record i amb la majestat de la glòria.

Hom aixeca estàtues.

Però si es tracta d'una religió que ha promès d'ésser immortal, ve tot el contrari. La seva mort és el deshonor. La que ha mort ha mentit sempre. Vet aquí per què els enemics de l'Església tenen fam i set de la seva mort. És que aquesta mort no sols els donaria la raó de fet, sinó també de dret. Si l'Església moria, hauria anat sempre errada de proclamar-se immortal.

La que no pot mentir, no pot tampoc morir: per això irrita els homes. Ella ni tem ni es vana. Porta sense defalliment i sense fanfarroneria la terrible obligació de la immortalitat. No té ni covardies, ni fa bravates. Es compromet tranquil·lament a no morir, a causa de les promences fetes a Pere.

Els que passen s'esbraven a predir-li la mort, i són ells els que moren. Quant a ella, sense fatigar-se, es promet la vida. Els que passen, desapareixen: ella els veu desaparèixer i continua el seu camí. L'obligació de no morir es relaciona amb les esplendors del seu origen. Ella sosté lleugerament i sense cap esforç aquesta obligació temible d'ésser invencible i immortal: és el mateix pes de la seva glòria, i ella el porta sense tremolar.

La Vida dels Sants. Aquest mot ens obliga a esguardar cara a cara el centre les coses; posa el dit damunt la ferida; exclou els poc-més-o-menys, les evasives, els potser; ens prohibeix la satisfacció estúpida i ciceroniana de la frase; l'admiració del període s'enruna davant els Sants. *La Vida dels Sants* ens obliga a pronunciar el nom de Déu, però no ens permet de pronunciar-lo com qui pronuncia el nom d'un mort. Ara bé, aquesta és la tendència dels nostres contemporanis. No cal dissimular-ho: des de fa cent anys, la humanitat creu, en la regió més secreta del seu cor caigut, que Déu depèn d'ella. Creu haver-lo elegit, i de tant en tant té el projecte de substituir-lo per un altre de més digne d'ella i fet a la seva imatge. Vet aquí perquè el llenguatge de la humanitat rebel és molt menys violent, molt més polit per a Déu d'un temps ençà. L'impiados (mantinc aquesta vella paraula, perquè és bona), l'impiados al segle XVI s'irritava, s'indignava, insultava Déu: volia destronar-lo; les fúries de Luter són les d'un súbdit que vol fer caure el sobirà, però que, per això mateix, reconeix que el Sobirà és dalt del seu real escambell. Avui el llenguatge de la impietat és ple d'e-

ducació i de moderació: hom diria que reposa damunt dels seus llorers, ple de pietat per Déu vençut.

A aquesta pietat, el nostre segle hi barreja un cert respecte, més insultant que la blasfèmia. Té per aquest vençut, que en el temps de Moisès s'anomenava Jehovà, les atencions que comporten els costums d'un país civilitzat. No vol treure de casa brutalment el Déu d'Abraham, d'Isaac i de Jacob; a força de menysprear-lo, el tolera; el tem tan poc, que no l'acaba de treure del tot. L'home d'avui respecta fins a cert punt el nom de Déu, com el nom que explica un somni dels seus avantpassats. No vol insultar la il·lusió dels seus pares.

En llur profunda insolència, els nostres contemporanis permeten que hom parli de Déu, a condició que la ciència llur conservi el dret de considerar-lo com una abstracció. En llurs dies de clemència, passen perquè Déu sigui infinit; però, no us hi deixeu enganyar, li concediran tot, excepte que visqui; l'Ésser que declaren infinit és per ells impersonal; aquest Ésser, en lloc d'ésser llur Creador, és llur creació; aquest Ésser és el somni de llur ànima totpoderosa; aquest Ésser, finalment, que no és rei en llur pensament, res per ell mateix, representa en llur esperança l'home arribat al seu desenrotllament complet, l'home, l'home i res més que l'home.

Jo sóc aquell qui sóc, deia la veu que sortia de l'esbarzer ardent; davant de la humanitat representada per Moisès, Déu digué el seu nom, i l'Ésser parla de l'Ésser. L'home vol parodiar aquest gran drama; l'home es posa ara davant de Déu i li diu: Jo sóc qui sóc, i tu ets aquell qui sense mi no seria.

Però la veu que diu aquests mots no surt d'un esbarzer ardent.

Ço que l'home discuteix actualment a Déu no és tal o tal atribut, és la mateixa vida, el poder de dir *jo*. És la qüestió de l'Ésser la que es remou sota totes les qüestions. Vet aquí perquè totes les qüestions són radicals. L'home vol que Déu no hagi estat mai, o almenys, que Déu ja no sigui; es declara el seu substitut, i com es repartiria les despulles d'un mort, s'atribueix l'Ésser, que pertanyia abans a Jehovà.

Aquest crim radical no és sempre conscient en aquells que el cometen. Però constitueix el fons i l'essència de l'atemptat universal.

Qui, doncs, dirà: Jo sóc aquell qui sóc? Vet aquí la pregunta mateixa, fonamental, vivent. Fou posada en el cel quan Llucifer s'alçà contra Aquell de qui tenia el dret de portar la llum. Qui és

com Déu?, preguntà el serafí fidel. I el seu crit esdevingué el seu nom.

Ara la pregunta és posada damunt la terra. La resposta és escrita en la *Vida dels Sants*. Aquest llibre crida com Sant Miquel: Qui és com Déu?

Efectivament: la història dels Sants conté, junt amb la història de l'home, la història de la vida externa de Déu. I, no és possible l'error, el Déu que hi ha en els Sants i que és admirable en ells, no és un Déu abstracte, és el Déu vivent. No és una fantasia de la nostra imaginació la que ha elevat aquestes catedrals vivents. És Aquell qui era, qui és i qui serà: *Omnipotens Nomen ejus*.

Jo aconsello als qui no creuen de meditar aquest mot tràgic: el Sant.

Que provin d'explicar el Sant! Si es deturen abans de trobar Déu, no trobaran la raó d'ésser del Sant.

Provar d'explicar els Sants fora de Déu, seria admetre els raigs d'un cercle del qual es veïés el centre.

La llengua humana té en les seves profunditats unes proves terribles. El nom de Sant és incomunicable. Hom diria que deriva del nom de Déu. Proveu de transposar-lo en el domini del mal, i la seva resistència us revelarà la seva naturalesa. Proveu, si sou Luterà, de dir Sant Luter; proveu, si sou volterià, de dir Sant Voltaire (jo no puc escriure aquest mot: se'm detura la ploma); no podreu pronunciar aquesta paraula monstruosa; en canvi, ni que si-gueu volterià, direu: Sant Pau, i per a evitar aquest adjectiu que fa un cos amb els noms que té associats, per a dir: Pau, en lloc de Sant Pau, caldrà que féu un esforç, i aquest esforç serà ridícul fins per vós mateix que el féu.

La persona i el nom del Sant són el domini sagrat de Déu. Aquest epítet invencible i incòmicable és un homenatge forçat que la llengua humana arrenca als enemics del Verb, i que no els permet d'usurpar per al seu profit. És el Verb que guarda l'honor dels Sants. La llengua humana que pot tants crims, no pot violar llur glòria inviolable.

És que la glòria llur no s'assembla a cap altra glòria: és divina, i tot amb tot, l'individu pertany a la naturalesa humana. Té en el grau més enlairat el doble caràcter de l'espiritualitat i de la realitat. Ve de Déu, però recau en l'home. Aquesta gràcia sobrenatural no actua en el somni; ella pasta una matèria humana.

La vida dels Sants ens força a posar-nos davant de Déu i da-

vant de l'home. Ens obliga a considerar la potència i la feblesa. Ens ensenya a quina glòria podem ésser enlairats, però no ens permet d'oblidar ni per un moment el fang de què fou pastat el cos d'Adam; i el pecat que emmetzinà aquest cos, que era sortit sense taca de les mans del Creador. La *Vida dels Sants* ha cridat a Déu: *Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis et gloria tua populum tuum*. Però ella mateixa crida a l'home:

"Recorda't que ets pols i ens pols has de tornar." L'home en general, quan es mostra a si mateix la seva grandesa, perd de vista la seva misèria; quan es mostra la seva misèria, perd de vista la seva grandesa. L'orgull i la desesperació són els dos ecos de la veu de l'abisme. Jo crec que la *Vida dels Sants* guia l'home entre aquests dos esculls.

Ella mostra a l'home la seva situació tota sencera, no pas a través del prisme de l'inflor o el del descoratjament, sinó a la llum del Verb etern que s'és encarnat. La nostra feblesa i la nostra grandesa, que són teòriques en Pascal, apareixen en la vida dels Sants com dues realitats pràctiques. Després de tot, els Sants són germans nostres, i llur vida ens repeteix ço que escrivia Sant Jaume: *Elias homo erat similis nobis passibolis*.

L'opinió pública, al segle XIX, consentiria a admetre els Sants com admet Déu, a condició que Déu i els Sants no es presentin com a éssers reals, vius, actuals, que tinguin amb nosaltres un comerç efectiu. L'opinió pública no té res a dir que els Sants fossin homes ardents, purs, moralistes desinteressats, mentre el sobrenatural sigui exclòs de llur biografia, mentre el miracle i l'èxtasi siguin relegats a la regió dels somnis. L'opinió pública no té inconvenient a admirar-los, mentre pugui considerar-los com a productes de la bondat humana tota sola, mentre l'honor d'aquesta admiració no passi de la humanitat. Si hem volgut crear Déu, també podem haver volgut crear els Sants. Pobres de nosaltres! Ens és tan impossible de fer un Sant amb les nostres pròpies forces, com de fer un Déu.

La història contemporània, quan es troba amb les coses grans, em sembla tenir, quant a l'efecte que produeix sobre les intelligències, una utilitat especial. Molta gent creu que abans Déu podia fer moltes coses mitjançant els homes de qui se servia, però que la seva mà ha disminuït, com el seu amor i el seu poder. Molta gent creu que les coses grans estan necessàriament relegades als temps antics, és a dir, als temps fabulosos. Perdonen la grandesa

quan a força d'ésser llunyana els arriba a semblar abstracta. Molta gent creuen que mai els grans homes no han viscut ni han estat joves, i que els homes de geni eren antics abans de llur naixement.

No és inútil de dir a aquests homes que l'Església acaba de posar uns quants moderns dalt dels altars del Déu etern, i que es reserva el dret de posar-n'hi d'altres.

El llibre de la seva vida no és encara tancat, i les seves pàgines no són plenes. Mentre aquest planeta viurà, portarà fidels damunt d'ell. En el món físic, la llum té dues maneres d'ésser. Pot ésser en estat visible i en estat latent. La vida està sostinguda, en els éssers organitzats, per la llum latent que és en ells. Frederic Schlegel, gran contemplador dels secrets de la vida, diu que si la llum latent amagada en la creació esclatava de cop i volta, la creació moriria abrusada, devorada per un incendi immens.

Ara bé, els costums del món físic són copiats dels del món moral, i jo crec que la història mística del món ens permet de distingir els representants de la llum latent i els de la llum esclatant: són les dues grans branques de la família dels Sants, de la família que té les relíquies reposant en els altars; com que hi ha d'haver un cap per a cada raça, jo crec que els caps de les dues races han vist Jesucrist de prop. Jo crec que es diuen Sant Joan Baptista i Sant Josep. Sant Josep és la figura vivent del silenci; Sant Joan Baptista és la veu que crida. La Paraula eterna és ja carn entre la veu que crida i el pensament que calla. Sant Josep amaga el Crist; Sant Joan Baptista l'assenyala: *Ecce Agnus Dei*. Sant Josep el cobreix; Sant Joan el descobreix. Sant Josep s'assembla a la llum latent; Sant Joan Baptista a la llum que esclata; ni l'un ni l'altre no són, però, la llum; la llum és Aquell que l'un amaga i l'altre mostra.

Per una estranya disposició, aquell qui parla va per les solituds; aquell qui no parla resta entremig dels homes. La Veu de Sant Joan Baptista crida en el desert; el silenci de Sant Josep calla entre la gentada.

(*Revue des Jeunes*, de 25 d'octubre.)

Trad. MAURICI SERRAHIMA

ELS ESTUDIS UNIVERSITARIS CATALANS

EL dia 16 d'octubre de 1903—justament ara s'ha escaigut el vinticinquenari—s'obrien per primera vegada les aules dels Estudis Universitaris Catalans. Nats, com es digué, d'una alenada de l'ànima col·lectiva dels estudiants aplegats en el Congrés Universitari Català, ben aviat les dues assignatures amb què havien començat—*Dret civil català* i *Història de Catalunya*—es veien acompanyades d'una sèrie ben nodrida d'altres ensenyaments. Primerament foren *Economia social i política aranzelària*, *Literatura catalana*, *Dret públic català*, tan sols. Més tard s'hi afegiren *Història de Part català*, *Geologia aplicada a Catalunya*, *Tècnica i anàlisi químic*, *Agricultura*, *Pedagogia nacional*, *Estudis portuguesos*, *Filologia romànica*, *Filosofia*, *Gramàtica comparada del llatí i català*, *Història musical i ètnica de la cançó popular*, *Lògica i metodologia de la Ciència*.

La florida no podia haver estat més intensa. I això que els Estudis Universitaris Catalans, rebutjats de la Universitat oficial, havien d'acollir-se a llocs molt diversos que podien dificultar-ne la cohesió interna i el desenrotllament.

Però la generació estudiantil d'aquell temps sapigué comprendre tota la intenció dels Estudis, que tan bé recollia, després, Ramon d'Abadal, en unes paraules plenes de seny i de justesa: "Vol abans que tot establir la seva incorporació en el cos social de la societat catalana, voltant-se dels joves estudiants i fent que ells siguin qui li doni el calor i la vida, perquè la Universitat, més que el cos docent, l'han de constituir els escolars afamats d'aprendre i fer-se homes, que no en va el seu nom recorda l'antiga *universitas scholarium* de les agrupacions d'estudiants que es cercaven i contractaven mestres que els ensenyessin el camí de la ciència". I, encara, en aquestes altres: "La Universitat ha d'ésser un cos viu, capaç de fe-

cundar, en la seva comunicació amb els de fora, les llavors que jauen adormides en les masses que les volten; plena i exuberant de tota mena d'iniciatives renovadores que s'escampen al seu entorn".

Una primera cosa que diferenciava enormement la Universitat i els Estudis Universitaris Catalans, era la cordialitat del professor —en aquell temps que encara la rigidesa anticientífica d'una toga i un birret separava el deixeble del catedràtic.

Tota la joventut d'aleshores es llançà a nodrir les aules dels Estudis Universitaris Catalans. No trobaríem, de segur, cap home assenyalat d'aquella generació que tomba ara la quarentena, que no degués bona part de la seva formació als ensenyaments generosos de la que es nomenava ella mateixa incipient Universitat catalana. Principalment els que es lliuraren als estudis d'història i de literatura catalana medievals. Els que s'arredossaren al voltant de la figura d'Antoni Rubió i Lluch. Passeu llista: Nicolau d'Olwer, Valls i Taberner, Jordi Rubió, Francesc Martorell, Ramon d'Alòs, Abadal i Vinyals, en començar; Ferran Soldevila, Josep M. de Casacuberta, Marçal Olivar, Pere Bohigas, després, successivament; tots desfilen pels Estudis Universitaris Catalans. Llurs primers treballs, fruits de les càtedres, gairebé tots ells, són publicats en la Revista dels Estudis, començada l'any 1907.

El naixement d'aquesta revista marca una fita en el funcionament dels Estudis. Des de llavors ja no seran una institució que solament posa en contacte estudiants àvids de saber i professors competents i oberts a totes les corrents modernes; els Estudis Universitaris Catalans adquireixen una veu, tenen una representació entre les publicacions catalanes, estableixen intercanvi bibliogràfic amb altres revistes i amb centres culturals de l'estranger.

L'Associació Catalana d'Estudiants, que ve a la vida a les darreries de l'any 1907, neix en convivència amb els Estudis Universitaris Catalans.

En 1908, els Estudis Universitaris Catalans assisteixen, en representació, a Montpeller, a les festes del setè centenari del naixement del rei Jaume I.

S'ha arribat al punt més alt de vida i de prestigi.

Aquesta culminació es conserva anys. Ve, però, un moment que declina. No perquè l'entusiasme abandoni ningú. És quan els estudiants que durant tant de temps havien romàs fidels als ensenyaments dels Estudis, esdevinguts homes de carrera, es veuen obligats a dispersar-se. Les joves generacions prou aporten nous deixebles, però mai tan compactament com abans.

Algunes assignatures, després, van deixant de donar-se. S'estabilitzen, a l'últim, però en nombre, solament, de tres. La Revista dels Estudis Universitaris Catalans, per altra banda, s'endarreria en gran manera.

Per fi, des de fa molt poc, la direcció activa de Jordi Rubió i el mecenatge de la Institució Patxot, posen al dia la publicació d'aquesta revista. Hom ha liquidat el retard anterior i ha entrat en una nova època de treball.

La llàstima és que aquesta nova època no hagi arribat encara per a les ensenyances dels Estudis. I no ha esdevingut perquè el renovament ha de venir-li dels estudiants, més atents, avui, a altres coses que a conservar entre ells el prestigi d'aquesta institució, la única, per ara i tant, que professa cursos de les nostres coses més estimades. Les aules de Gramàtica, Història i Literatura catalanes, no són pas, per ara, massa concorregudes. L'estudiant universitari se'n desentén. Per això se l'ha d'atraure. Per això el curs d'investigació, inaugurat aquest any en la classe d'Història de Catalunya —i del qual poden esperar-se bons fruits— hauria d'intentar-se en altres assignatures.

I caldria pensar, sobretot, a no deixar passar en silenci—sense commemoració—aquests primers vint-i-cinc anys de tasca laboriosa dels Estudis Universitaris Catalans.

R. ARAMON I SERRA

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

*En aquesta secció es faran
revisions crítiques de totes les
obres que ens siguin trameses en
doble exemplar.*

ITINERARI DE L'INFANT EN JOAN, PRIMOGENIT DEL REI EN PERE.
1350-1387. per *Daniel Girona i Llagostera*. València, Fill de F. Vi-
ves Mora, MCMXXIII (Extret de les Memòries del "III Congrés
d'Història de la Corona d'Aragó" celebrat a València en juliol de
1923). 452 pàgs. Una làmina en fototípia.

L'autor que ara fa una dotzena d'anys publicava en l'Anuari de l'Institut d'Es-
tudis Catalans l'Itinerari del rei Martí, ens ofereix avui el de Joan I durant els
anys que va ésser infant reial. Cal agrair al Dr. Girona i Llagostera aquesta tasca
àrdua, pacient, de refer els itineraris dels darrers comtes-reis de la Casa de Bar-
celona, la qual cosa no es pot obtenir certament sense recerques llargues, entre-
tingudes i més plenes de dificultats del que podria creure qui no està bregat en
les investigacions de documentació antiga. Cal reconèixer que una de les primeres
condicions per dur a felíx terme un treball tan penós és la d'estar imbuït de la
seva utilitat per a la nostra història. És, en altres termes, el patriotisme de l'au-
tor, sense claudicacions ni defallences, el que li ha inspirat una obra semblant.
Tots els que estudien aquests regnats encara no coneguts suficientment compen-
dran la vàlua de la tasca empresa per l'autor i li en sabran grat, tot reconeixent
la veritat d'aquestes seves paraules: "És relament més falaguer i dóna més relleu
exterior l'estudi i publicació en articles i monografies de fets històrics concrets,
que no pas la recerca documental, llarga, pacient i porfiada durant anys, estudiant
atentament documents, comprovant acuradament dades a vegades contradictòries,
garbellant quantitat de boll per recollir sovint pocs grams aprofitables i adoptar
solament les dades verídiques per testimoni documental." Així mateix direm, ja que
parlem del patriotisme de l'autor, que cal agrair-li la confessió lleial que fa tot
d'una respecte l'ortografia normal de l'Institut. Tot i reconèixer el mestratge de
Pompeu Fabra, en dissenteix pel que fa a algunes de les reformes ortogràfiques:
"Això no contrastant—diu—no he dubtat en deixar de banda aquest meu modes-
tíssim criteri, davant la magnitud moral que conté per Catalunya, especialment en
l'estranger, la unitat de la seva llengua."

En la introducció a l'Itinerari, l'autor explica el criteri que ha seguit en la se-
va redacció, comparant-lo amb el que seguiren els autors dels itineraris reials pu-
blicats fins avui a casa nostra. Certament té raó en separar-se del mètode que ell
mateix havia adoptat en publicar l'Itinerari del rei Martí, en el qual, ultra la

publicació de documents directament relacionats amb els viatges i canvis de lloc del rei Humà, donà a conèixer un nombre ingent d'altres documents a manera de diplomàtic d'aquell regnat. No serà pas aquest, el sistema més científic, però cal convenir que, gràcies a la publicació d'aquell Itinerari, posscím. estampada, una col·lecció de textos històrics i literaris amb dades interessantíssimes per a la història de la cultura catalana de l'època, que d'altra manera Déu sap quant de temps haurien estat inèdits. En l'Itinerari de Joan I, des del seu naixement fins al dia que pujà al tron, ha seguit un criteri més en consonància amb la finalitat de l'obra, ço és, "d'acompanyar solament els documents o la part d'ells, qui parlen dels viatges i estades de l'infant, o de circumstàncies que comprovïn estades de l'infant (com són malalties, etc.), o serveixin per aclarir dubtes que altres dades haguessin pogut suggerir". Això és una altra prova d'honradesa del treball fet per l'autor.

Amb l'Itinerari, l'historiador tindrà a la mà un poderós auxiliar d'altres investigacions històriques, un marc on encabir amb precisió molts fets dels primers trenta tres anys de la vida de l'infant i per tant d'una gran part del regnat ric en lluites i episodis de tota mena, de Pere III. D'aquest temps mogut, trobarà elements abundosos que en bona part ens donen, dia per dia, els principals esdeveniments del regnat del Cerimoniós. Perquè cal advertir que, malgrat les limitacions a què s'ha subjectat l'autor, són més de set cents els documents que publica trets dels principals arxius de Barcelona—amb preferència, naturalment, el de la Corona d'Aragó—dels Departamentals de Perpinyà i del municipal de València.

Ni que fos espigolar d'ací i d'allà, no tindriem espai ni lleure per anar apuntant allò que més ens ha interessat en la lectura ràpida d'aquesta documentació, per exemple, respecte l'infantesa corporal de l'Infant reial, del seu alletament, dels seus vestidets, de les seves joguines ("un cavall de fusta pintat... amb sella, fre...", etcètera), de com l'entretenien encara petitó, (així en 1352 un jueu d'Osca, "li to-chava denant un estrument de ploma apellat viola"); de les seves caceres, més endavant, al Vallès, Empordà i altres indrets; de les penalitats sofertes en els viatges en temps de fred o glaçades; de les seves malalties i dels seus metges (també del "caxaler de lo senyor rey" a qui crida per "escurar les dents" d'ell i de la duquessa de Girona); de les dissensions de l'Infant amb el Rei el seu pare, la qual cosa el porta a fingir malalties i donar diferents excuses; i altres tants aspectes de la vida íntima de l'Infant. Tot això deixant de banda que en una suma tan copiosa de documents hi ha una gran quantitat de dades per a la història política del regnat de Pere III. L'autor, abans de començar l'Itinerari, no deixa d'indicar alguns dels aspectes més colpidors de la figura de l'Infant i de la seva actuació com a lloctinent general.

Ja no cal dir que les transcripcions són acurades i que l'autor ha afegit al capdavant un índex onomàstic que facilita la consulta del seu treball. Aquest és, indubtablement, una de les més importants aportacions al tercer Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Fora massa de demanar a l'autor que acabi de completar l'Itinerari de Joan I, dreçant-ne la part que es refereix al seu regnat? Ningú més que el Dr. Girona per sacrificar treballs de més lluïment, en profit de la història de Catalunya.

Bé que la portada de l'*Itinerari de l'Infant En Joan* porti la data de 1923, en parlem avui perquè no s'ha acabat d'estampar, segons llegim en el colofó, fins el dia de Sant Jordi d'enguany. Benvingut sigui!—R. D'ALÓS-MONER.

PUBLICACIONS "BÍBLIA DE MONTSERRAT". Sèrie A. Iniciació a l'estudi de les Llengües bíbliques. I. El Grec del Nou Testament. Fasc. I. COMPENDI GRAMATICAL, per *Dom Salvador Obiols*, Monjo de Montserrat. - Monestir de Montserrat, 1928.

La magna edició de la Bíblia montserratina acaba de pendre derivacions utilíssimes que fan ja avui de l'insigne Monestir el fogar més viu de cultura bíblica del nostre país, i podem esperar que el faran abans de gaire un dels més albiradors del món catòlic. Dues sèries de publicacions concomitants amb la sortida periòdica de la Bíblia fressen el camí del seu estudi i de la seva comprensió plena, la sèrie A destinada a fer conèixer les llengües bíbliques (anuncia gramàtiques, recull de passatges, relats i vocabularis del grec del Nou Testament, del llatí de la Vulgata, de l'hebreu i del siríà), la sèrie B, *Divulgació de les terres bíbliques*, fascicles profusament il·lustrats i redactats pels monjos col·laboradors de la Bíblia.

El resum de gramàtica del grec del Nou Testament omple perfectament la seva comesa, que, segons declara en la introducció, és de fornir als coneixedors del grec clàssic una guia de les diferències i irregularitats amb què toparan en la lectura dels llibres inspirats neotestamentaris. El P. Obiols va seguint les parts de l'oració i fent notar les divergències, generalment lleugeres que separen el grec bíblic, fortament influït per la llengua parlada i un xic també de la mentalitat i les formes semítiques dels hagiògrafs. La resseguida d'aquest auri llibret, dona lloc a suggestions nombroses, per exemple, la de fer entrellucar l'estat del grec parlat al segle I, puix que és cosa indubtable que els escriptors sagrats escrivien en la llengua del poble, certament dignificada pel to i per la matèria que tractaven, majorment quan es veu que certes tendències del grec neotestamentari coincideixen amb les del llatí de la Vulgata, també certament popular.

El P. Obiols demostra un coneixement segur i detallat del grec clàssic i del grec neotestamentari i en dona les diferències amb mètode, claredat i precisió. És, doncs, una obreta utilíssima que honra molt i molt el seu docte autor i el Monestir d'on és eixida.—C.

DE JERUSALEM A JERICÓ. - HEBRON. - EL MONT NEBÓ. Publicacions de la "Bíblia de Montserrat". Sèrie B. Núms. 1, 2, 3.

El P. J. A. qui signa aquests treballs, és un coneixedor directe d'aqueixos països plens de poesia bíblica, un habitant d'aquelles terres feixugues de tradicions divines qui en coneix tots els topants i n'ha resseguit totes les senderes. Amb tan bon company, que us parla amb llenguatge d'amic, planer, cordial, somrient, aneu visitant amb la imaginació, ajudada per la paraula destra de bon pare i per les magnífiques il·lustracions que duu el fascicle, aquells paratges on es verificaren les escenes més culminants de la narració bíblica.

Ha estat un pensament feliç, el de publicar aquestes descripcions de països, perquè, altrament, el lector desconexedor d'ells no té on ni com fixar la imaginació en la lectura del text sagrat i fins s'exposa a formar-se'n imatges equivocades.

L'edició és magnífica. Paper, gravats, impressió, tot dona aquella sensació de distinció i de severitat alhora que han sabut encertar insuperablement per a llurs publicacions els Monjos de Montserrat.—C.

UN MAESTRO DE LA ESCENOGRAFÍA. SOLER Y ROVIROSA, per *Josep Francés*. Publ. de l'"Instituto del Teatro Nacional". Barcelona, agost, 1928.

En un petit llibre ben presentat i enriquit amb divuit làmines de decoracions, reproducció dels "teatrinós" exposats al saló de descans del Gran Teatre del Liceu, i amb un retrat de l'eminent escenògraf per Ramon Casas, es publica la conferència que el culte i reconegut crític i escriptor Josep Francés donà per l'octubre de l'any passat al nostre Liceu, en ocasió d'homenatjar a En Soler i Roviroa.

Aquest treball comença amb un preàmbul on En Francés, amb el seu estil elegant i erudit, exposa allò que pot significar la seva aportació en l'homenatge susdit, després de la valoració de la gran figura de l'escenògraf, feta per expertes personalitats. I diu que, com pelegrí o rodamon que en un moment donat i amb paraula càlida i expressiva us fa adonar de sentits inesperats en les coses que més coneixeu, diu: "acaso con el acento de mis palabras trace un nuevo surco en vuestro corazón".

I en efecte, En Francés situa la cèlebre figura de l'artista en el seu lloc i temps, però com un que s'ho mira des d'una altra banda, des d'un altre lloc, coneixent-ne, però, els detalls locals, evocant els inicis de la seva vida en l'ambient barceloní, seguint els passos de la seva creixença, de les seves primeres obres, dels seus primers viatges i mestratges i, en fi, de la seva consagració. I així mateix pot contrastar imparcialment la seva potent personalitat amb el decadentisme de l'art escenogràfic de l'època. Posa de relleu la consciència amb què es lliurava a escenografiar tota obra que li era encomanada, estudiant-ne a fons l'argument, el lloc i el temps, per a poder donar a les figures un fons d'unitat que, com creia En Soler, afegia més força, més enteresa i més plenitud a l'obra.

Seguint la ullada a l'obra de l'artista, En Francés relaciona les tendències propugnades i realitzades per En Soler amb els corrents actuals i dels últims anys, i exposa com era plena de suggestions la seva obra, algunes d'elles realitzades pels que han vingut després. I es clou el treball aciençat i erudit, d'estil treballat i acurat, amb uns mots d'Emerson, que aboga per un renovament ininterromput que no ens privi de mirar enrera i aprofitar-nos-en i admirar, siguin els corrents que siguin, les belles realitzacions que tenen un valor inextingible.—
GUILLEM MARAGALL.

LES REVISTES

*Les reproduccions i reduccions
d'altri fetes en aquesta secció,
tenen només caràcter documental;
la inserció d'elles no implica,
doncs, conformitat plena amb llur
contingut.*

EUGENI D'ORS, per Josep M.ª Capdevila, a *La Nova Revista*, de setembre de 1928.

I

Una vegada En Verdaguer es planyia que fóssim tan fàcils a l'elogi excessiu i quasi pròdig, si bé també ho érem per oblidar-lo o convertir l'elogi en vituperi. A Catalunya, ve a dir, "sia per lo que sia, los noms passen i s'esborren uns als altres com les onades de la mar". Un dia Eugeni d'Ors es veié prodigada una deferència admirativa; i tot d'una, després d'un escàndol de caient polític, es veié oblidat. Hem de dir que ell no era home per resistir gaire, i que de fet no resistí gens. Alguns hi veieren només una claudicació: hi era; però també hi havia en mig una ideologia molt avinent per no resistir ni poc ni gaire. I aquesta ideologia influï la joventut. Era una ideologia per claudicar de tot; escondia, sota l'apologia de l'ordre i de l'energia, una justificació del desordre i de la feblesa.

El buit i l'oblit entorn de Xenius no el sabríem preferir a una crítica que, en temps escaient, s'hagués fet a la seva obra. Els qui podien atacar i devien, no gosaven; i després tothom gosà oblidar tranquil·lament. Aquesta comoditat col·lectiva és trista, i sembla una covardia. Sigui el que sigui, tots hauríem de desfer-la d'una vegada, i apendre a parlar i a pensar clarament i francament. Amb l'excusa de defugir la cruesa i barroeria, no diem res, i fins desaprenem a dir les coses. I no pot haver-hi cortesia veritable, si no hi ha claredat i franquesa. La grosseria s'emparenta més aviat amb l'apocament i la covardia. La premsa barcelonina no era valent, era falsament acollidora. La vigília mateix de la caiguda d'Eugeni d'Ors, encara quasi tota la premsa n'acollia elogis ditiràmics; la vigília d'un deshonor injust i d'un moment calumniós (en parlarem un dia, si Déu vol), encara tot era honor i falagueria. Però el dia mateix de la caiguda, la mateixa premsa acollia inconscient la insídia calumniosa.

I no és que tothom sobtadament es girés contra Eugeni d'Ors des del moment en què rompé amb alguns polítics. Aleshores ja quasi no tenia amics. Però l'enemistat havia treballat ocultament. Sovint—massa sovint—hem de veure en fets aquelles paraules que En Maragall posa en llavis del bandoler cínic:

*D'aquell que em feia ombra o bé respecte
m'he gaudit fent-ne córrer males veus,
i tot fingint-li acatament i afecte,
li anava segant l'herba sota els peus.*

Al capdavant, són les maneres úniques que resten així que es menysprea el pensament filosòfic, tenint-lo com a cosa de mania o de passatemps negligible. El pensament d'Eugeni d'Ors quasi no tingué crítica. Tingué qui el veia amb simpatia, qui no el podia sofrir; tingué amics i enemics, a penes tingué qui el discutís filosòficament, qui s'esforcés a destriar-ne la veritat de l'error, i a veure on, en les seves conseqüències, ens podia dur.

II

Eugeni d'Ors, una temporada llarga, tingué una gran influència en la joventut de Catalunya. Era un autor llegit només, si voleu, al diari, on únicament escrivia, però d'allí influïa en el pensament del país poderosament: en el pensament dels polítics, en el pensament literari i en les divagacions de taller. Seguia el corrent del temps; seguia la tendència de Nietzsche, de Barrès i Maurras, amb les seves varies confluències: amb les novel·les de Stendhal i el culte napoleònic, el pragmatisme de William James, la confiança en si mateix d'Emerson i l'imperialisme britànic. Seguia un corrent del temps, i a penes el discutien. Algú, naturalment, hi resistí: ni En Maragall ni el Bisbe de Vich, per exemple, es deixaren influir; però no oposaren una resistència pública a la influència de Xenius, encara que ni l'un ni l'altre no hi sentís cap simpatia. Un moment el Bisbe de Vich pensà de contradir-la, però cregué més prudent deixar que passés aquella rierada. Els atacs eren lleugers i breus; calien una insistència i una habilitat extremes; ell sabia insistir; en un pròleg al Glossari de 1916, En Caselles deia de Xenius que era "tan eloqüentment tossut en la repetició dels seus modismes, que a vegades sembla un d'aquells hipnotitzadors que pugnen per a fer-se obeir dels seus subjectes a còpia de recalcar un nom prestigiós o una frase suggestiva. Amb el seu esperit essencialment insistent, amable i perfidiós uns cops, fred amb elegància altres, és persona capaç de dur al triomf una idea que es proposi o, almenys, de fer-la posar a l'ordre del dia entre els temes d'estudi preferent". Però ningú el contradia sinó com de pas. En Millet un dia li dedicava un article; En Maragall l'alludia en unes notes sobre el tòpic de l'art europeu; el P. Casanoves advertia en poques paraules el perill de la seva buidor; En Ruyra atacava en un discurs la seva estètica "arbitrària". I vora aquestes notes agressives, disperses i rares, veïeu una pluja de cites, elogis i adhesions a les doctrines i a l'art de Xenius. Les reserves eren fetes en veu baixa; els elogis, a crits. Hi havia també en l'ambient un respecte exterior a totes les coses de la terra: a la tradició i a l'última moda; admetiem alhora les coses antigues i les noves que les contradeïen. Això és ben bé de la gent del Migdia: conviure entre coses que s'exclouen, i gairebé no adonar-se'n. Al Migdia abunda l'home que a casa és pacífic i al carrer és un revolucionari; o l'home disbauxat privadament i que en públic és un home d'ordre.

Xenius era del partit d'En Prat de la Riba i alhora deixeble de l'Alomar¹, era inquiet i alhora amic de la calma i l'equilibri, era totes les coses contràries, amb aires d'ironia superadora tret de Barbey d'Aurevilly i de Renan, i més tard de Hegel; però tal vegada no podia escondir un caient íntim de desordre: la inquietud era caòtica; la calma, fredament lleugera. El públic feia com ell. Vora algunes coses ben pensades, tothom sofria sense la menor crítica veritables nicieses. No tenia contradictors. I tots patien de no haver fet oportunament una crítica justa.

I quina era aquella ideologia que llua tant a les ments joves de Barcelona? Si ens volem entretenir a exposar detalladament el pensament filosòfic d'Eugeni d'Ors, és difícil que en puguem treure l'aigua clara. Però aquest mateix pensament es simplifica i aclareix si el prenem com una actitud davant la vida, i no li llevem així la seva vaguetat originària, l'indefinible de qualsevulla actitud posada com a guia. Un pensament així, naturalment, és imprecís. El pensament de Xenius, a més d'imprecís, sempre és equívoc.

La seva actitud, al capdavant, és la d'un predomini de la voluntat i un afebliment de la raó. Deia En Caselles en aquell pròleg al *Glossari* de 1916, que "per entre curiosos amenitats i insinuacions quintaessenciades, se fan notar, almenys per la insistència, com a línies generals del pensament del glossador, dues direccions que donen prou caràcter personal a la seva doctrina quotidiana. L'una l'ha apel·lada *Arbitrarietat* i és, més que res, d'ordre estètic; l'altra la titula *Imperialisme*, i és d'ordre polític i moral. Relacionades ambdues entre si i més estretament lligades del que podria semblar a primera vista, aquestes idees constitueixen les dues branques principals de l'arbre filosòfic del Glossador, o sia la metafísica que aquest predica usualment".

Aquella arbitrarietat havia d'obeir a alguna cosa, si no es volia fondre dins un atzar inexplicable. I obeïa, de fet, a certes imatges; i aquestes donaven a la ideologia de Xenius un caient estètic. D'aquestes imatges guiadores, ell, més tard, en digué idees, i se'n féu una mena de tendència platònica. Quines imatges foren? Deixant a part els primers assaigs, articles i poesies, d'un preciosisme altívol i ben sovint de mal gust, suren, ja als primers anys de *Glossari*, unes imatges més sanes i més precises. Fuig més de la histèria i de la inquietud vaga i mòrbida, i es dona més a les coses del país, a l'alegria, a la llum, i de seguida veu lluir el Mediterrani i el parentiu hel·lènic de Catalunya. I tot això eren, al capdavant, imatges de salut, oposades a la melangia inguarible del temps en què En Rierola escrivia el seu *Dietari*. Quan Xenius conegué aquest autor, se'n sorprengué i li semblà que pintava meravellosament una època. No era tant, era una tendència dintre d'un temps, una tendència significativa, però no pas única. També hi havia

¹ "En la investigació ardent i fins a voltes dolorosa, en què el jovent català d'avui, guaitant els espais en la direcció dels quatre vents, aspira a la formació d'un ideal polític que s'acordi del tot amb sos sentiments i que plenament sintetitzi les aspiracions i solucions que la generació nova porta als problemes parcials, En Gabriel Alomar pot servir-nos ben bé de mestre. Crític-poeta i poeta reflexiu, ànima constantment inquieta, que l'un dia rep tortures i l'altre consols de la presència de l'Infinit; idealista d'un idealisme que, com el dels pensadors anglesos, no exclou una clarividència força d'observació; i escriptor cultíssim, amb aristocràcia i refinada cultura, l'Alomar ens ha dit (en alguns treballs escampats en periòdics i revistes i que és un gran dol no puguem trobar reunits) paraules lluminoses que nosaltres acollim com a benefactores per a formació de consciència i adoctrinament de judici i norma d'acció." *Catalunya*, Revista literària quinzenal, 15 d'abril de 1903.

llavors En Mistral a Provença, En Costa i Llobera a Mallorca; teníem la ideologia robusta d'En Torras i Bages; En Maragall mateix havia dut una influència de Goethe i de Nietzsche; en les mateixes subtiletes, Eugeni d'Ors tenia el precedent d'En Diego Ruiz, i en l'enaltiment de la ciutadania tenia el precedent d'En Gabriel Alomar.

Però, per més precedents ideològics que tingués (i seria llarg i difícil dir-los tots), ell sabia dar al seu pensament un aire de novetat i descoberta; i evidentment hi posava alguna cosa pròpia; era un pensament original. I el sostenia amb una actitud que sobtava una mica: es posava al mig, i prenia com a precursors aquells que l'havien precedit, i com a deixebles o soldats de la seva ideologia tots els qui venien després d'ell; i per facilitar aquesta segona part, imaginava aquest mite: imaginava que ell sabia, mig profèticament, la ideologia del segle, que ell oïa les "palpitacions del temps", i llavors revisava tots els qui seguien el seu corrent profètic, i dels qui se n'excloïen endarrerits segle dinou endins, pretèrit enllà. La seva ideologia era, doncs, la que havia d'informar el segle vint, i en deia noucentisme. A la novella *La Ben Plantada*, la protagonista s'apareix en somnis a Xenius, i li prediu els temps esdevenidors, obediets a la filosofia del *Glossari*, i pren a ell per apòstol. Li diu amb èmfasi: "Com les monedes d'un imperi, la cara d'un Emperador i la Hègenda de son escut, l'or de la Ben Plantada portarà impresos la imatge de la Ben Plantada i verb. Verb de salvació, perquè és de normalitat i mesura". I després d'uns conceptes on no afina gaire la mesura: "Tu has d'ésser, va dient-li, exemple de calma i no et tornaràs infidel al sentit de la proporció". I a l'últim el considera digne "d'anunciar la meua paraula. Ves, doncs, i instrueix-ne les gents, batejant-les noucentistes...".

Sigui com sigui, Xenius es trobava amb la malaltia que en deien del segle, i que bé que sigui tal vegada de sempre, aleshores n'hi havia epidèmia. La malaltia era exacerbar el desig de coses impossibles i dur la feblesa de la voluntat fins a ni poder accomplir els projectes més factibles, d'on venia una desesperança adolorida, sense límits, vaga, estèril. I davant d'aquesta malaltia, Xenius sortí amb la defensa de l'energia, per tornar els somnis en fets.

III

A més d'un dandisme tret de Barbey d'Aureville, duia de la seva cultura francesa, i més encara parisenca, el culte a Baudelaire. En bona part, Baudelaire procedia de Gautier. I aquest, com Xenius, veia en l'art la bellesa suprema. I l'art tot ho reproduïa: sentiments i coses, i tot així ho redimí. Bellesa i lletjor, eren prejudicis de gent poc entesa, si no volien dir, la primera, l'art, i la segona les coses poc o mal artitzades. I d'aquests *Paradisos d'artifici*, Eugeni d'Ors treia la doctrina de l'albir per damunt la raó, o, si voleu, de la raó presa com un producte arbitrari; Xenius, fugint de la desesperança malaltissa, hi veié una deu d'esperançament: creure que tot ens ho podem fer, l'alegria i la tristesa, era una manera de desfer l'abatiment, escollint l'alegria; podíem desfer, doncs, si volíem, aquell estat d'esperit amb què Goethe escriví, segons conta, el seu Werther. Tot era voler. La ideologia i l'actitud d'Eugeni d'Ors eren, doncs, esperançades. Amb la nostra voluntat podem formar el que vulguem, i ell escollia: formarem la nostra força, la nostra alegria, el nostre temperament com el vulguem, i el nostre món exterior. I en aquest punt prengué una actitud de bon sentit: ell podia ima-

ginar que el món exterior ens el fèiem nosaltres, però no caigué a creure que era un producte exclusiu del nostre esperit; i partí de l'existència del món exterior que calia transformar com volíem, però que exigia esforç i lluita. Xenius oposa aleshores l'esperit i la natura: l'un imposa l'albir, l'altra és la que hi feia resistència, i, si l'esperit és vigorós, és la vençuda. I el producte d'aquesta labor de l'esperit, dins el temps, és la cultura. És cert que a la natura hi ha algunes lleis (bé que Xenius es complaia a citar llibres com *La contingence des lois de la nature*, d'Emili Bontroux, i algunes teories de Poincaré donant-los una interpretació que les excedia), però amb les lleis de la natura calia jugar-hi i valer-se'n estratègicament com el jardiner es val de les lleis naturals per donar a la caiguda de l'aigua les figures geomètriques o arbitràries, si volem, de les fontanes arquitectòniques.

Aqueixa oposició entre esperit i natura, sentida com a experiència indefugible, era després el principi de la seva "filosofia de l'home qui treballa i qui juga". Hi havia al fons d'aquesta ideologia, una part volitiva de treball i de fets; i una altra part purament anímica que no tenia explicació. El jardiner que tenia un projecte de joc d'aigua, tenia el treball de treure'l de projecte i fer-ne un brollador d'aigua real i viva; però el projecte, d'on sortia? Així que l'albir volia una cosa, teníem la feina de fer-la; però a l'albir, què el guiava? No ho podem dir, sortia del nostre fons indefinible, indeterminat, lliure. I en aquest fons indefinible, veia l'essència mateixa de l'ànima, l'origen de la religió²; hi veia l'albir mateix, impossible de definir, si no era negativament. L'albir era la indeterminació mateixa, i aquesta era la part estètica, la part de joc que ell veia en l'esperit, i que acomplia la seva filosofia. En aquesta "filosofia del treball i del joc", aquest fons d'indeterminació que té, de lliure albir sense una norma que l'obligui, és qui tot ho determina: d'aquest fons d'indeterminació neix tot. I així la finalitat última de les coses és només el voler lliure de l'home; allò que ell decreta, allò que vulgui, sigui què sigui. I l'ètica resta reduïda a acomplir externament allò que l'albir humà volia. Aquesta obligació lliga l'albir a no voler impossibles; el món exterior aleshores s'imposa. El jardiner farà jocs d'aigua, però haurà de sotmetre's a la natura de l'aigua: no farà tot el que vulgui. Però en allò que obtingui el seu disseny, en allò s'haurà avingut a la filosofia del Glossador, que té, doncs, una ètica que no té més exigències que les de l'èxit.

La vida és com una art, seguint Xenius, i la filosofia n'és la retòrica. Li importa poc què s'acompleix, mentre sigui ben aconplit. No li importa molt el que es digui, però sí la manera com es digui. Més que la veritat, interessa la manera d'arribar-hi. Val més la forma del sillogisme que no la conclusió. La bellesa és donar forma, i amb aquesta treure enfora l'impuls, el capritx, el neguit interior; i siguin quins siguin, ja la forma exterior arbitrada és redemptora, i, més que harmonitzadora, és la mateixa harmonia.

D'aquesta moral de l'èxit, aplicada a la filosofia, sempre se n'ha dit sofística, i aplicada a la vida sempre se n'ha dit immoralitat. I si no s'escondia, si s'exhibia, se'n deia immoralitat cínica. Els termes encara són els mateixos; i un lèxic de caient filosòfic no els arriba a pervertir.

Encara, doncs, que l'estratègia i la bondat nativa de l'autor, escampessin al seu *Glossari*, bons intents i bones paraules, estímuls al bé i bones màximes, hi ha-

² *Religio est libertas*, "Tallers Gràfics Montserrat", Barcelona, 1915.

via a sota una filosofia que exposada amb cruesa fóra cínica, i dissimulada fóra hipòcrita.

IV

"Aquesta *Introducció a la vida devota*, de Sant Francesc de Sales!... Quin llibre!—Amb el Maquiavel; amb l'*Art de treballar la terra*, de Bernard Palissy; amb la *Poètica*, de Boileau; amb la lletra fonamental de *Les liaisons dangereuses*, en què la Marquesa de Merteuil explica biogràficament els seus principis i els seus mètodes; amb les novel·les de Stendhal—més concloents que son tractat de l'Amor—; amb els *Pensaments* de Pascal; amb la doctrina del dandisme, vivent en Jordi Brummel i recollida per sos devots, Barbey d'Aureville, per exemple; amb tres o quatre volums més, el compost pel sant Bisbe i Príncep de Ginebra i fundador de l'Ordre de la Visitació de Santa Maria, és indispensable en la biblioteca del Perfecte Arbitrari..."

Per quin caire hem de mirar aquesta tria d'Eugeni d'Ors per no veure-hi incoherència? Conèixer només una mica Sant Francesc de Sales ja és suficient perquè repugni veure'l entre Maquiavel i la novel·la de Laclos. És que Eugeni d'Ors no veia en l'obra de Sant Francesc de Sales i en la seva vida, sinó una lluita amb la natura, el domini sobre si mateix que arribà a aconseguir, i les maneres exquisides amb què es mostrà aquest domini: la calma serena, la delicadesa, l'extrema elegància. Però d'on li venien? Per Eugeni d'Ors no venien de la veritat fecunda que el Sant obeïa i exposava inequívocament en els seus llibres. Què hi veia, doncs? Hi veia només que un producte de l'albir. Sant Francesc de Sales era un arbitrari. Vist així, no és il·lògic que el posi vora Stendhal, Maquiavel i Laclos; és lògic i també ridícul. Eugeni d'Ors s'imagina que violenta les coses, i no les canvia en res; es violenta només el seu mateix pensament.

Eugeni d'Ors es complaïa en l'equívoc, i ara el nom del Bisbe de Ginebra servia a aquesta complaença. Són Maquiavel i la Marquesa de Merteuil els arbitraris autèntics. Són uns seguidors de l'antiga moral de l'èxit, encara que tots dos tinguessin mala ventura. Aturem-nos un moment en aquestes dues obres preferides: *El Príncep* i *Les liaisons dangereuses*.

L'art de la política en *El Príncep*, de Maquiavel, és la manera d'arribar al poder i d'aguantar-s'hi com se vulla que sigui. El bé dels pobles és un problema de moral i enterament apolític. I, no era aquesta política, la que mantenia Itàlia esmicolada, dividida en partits, i en mans de l'estranger? Maquiavel exposava la política de les decadències, i no una política de ressorgiment; una política molt vella a Itàlia, les maneres mateixes de la barbàrie, i no una civilitat nova; ell era un immergit en els costums decadents del seu país. *El Príncep* és un llibre que naturalment repugna. Llegim, per exemple, aquell capítol on diu si els polítics han d'observar la paraula donada. Maquiavel no és un enlluernat de les seves fantasies com Nietzsche, volent arribar més enllà del mal i del bé; o com Jordi Sorel amb la seva apologia de la violència. Maquiavel és un cínic: coneix el bé i el mal, i no té l'intent d'arribar més enllà del bé; sap on és el bé, hi resta i el trepitja fredament. "Tots sabem, diu, com és lloable en un polític de mantenir la paraula i viure amb integritat, i no amb astúcia." Ell sap on és el bé. "Però—continua—veiem per l'experiència d'avui, que han fetes grans coses aquells polítics que no han tingut miraments a mantenir la paraula donada, i que amb astúcia

han sabut capgirar el cervell dels homes, i veiem que han vençut al capdavall als que es volien fundar en la lleialtat. Heu de saber que hi ha dues maneres de lluitar: una amb les lleis, i una amb la força; la primera és dels homes, la segona de les bèsties; però com que sovint la primera no basta, cal recórrer a la segona. Per tant, un polític ha de saber fer bé d'home i de bèstia." I diu que l'home, sense la bèstia (sense l'astúcia de la guineu i la força bruta del lleó) no es sostindria. "Un polític prudent—diu—no pot ni deu complir la seva paraula quan aquesta observància el perjudicaria, o que hi han esvanides les raons que la hi feien prometre. Si tots els homes fossin bons, aquest precepte no ho seria; però com que són mesquins i no us mantindrien la paraula, tampoc els l'heu de mantenir. I no han mancat mai a un polític motius legítims d'acolorar aqueixa inobservància." I va seguint la defensa de la hipocresia, de la dobleesa. I sempre amb paraules que ell mira de substituir: parla de "prudència", de "motius legítims", per exemple.

I aquest llibret, el perfecte arbitrari el té per guia. És un d'aquells llibres de la biblioteca del Perfecte Arbitrari, que "per l'art o per la ciència—diu Xenius—per l'elegància en el viure sentimental o per l'elegància en l'abillament, per al bé o per al mal, per la perversitat o per la santificació...", "són els reguladors de la disciplina necessària perquè l'home escollit basteixi l'edifici de son viure propi en harmonia, i en puresa, i en perfecció formal".

V

Obrim un moment un altre llibre preferit, d'aquells que Eugeni d'Ors dona per guia. Obrim *Les liaisons dangereuses*, i rellegim aquella lletra de la Marquesa de Merteuil, on ella exposa els seus principis cínics, una art afinada per assolir el que es vulgui sense respecte a cap cosa: aquesta lletra és, aplicada a la lubricitat, el mateix que *El Príncep* de Maquiavel és a la política; és el cultiu de l'èxit; i, si admeteu la paradoxa, és l'ètica de l'èxit: un acte és moralment bo si amb ells obtenim el que volíem. Si un lladre, per exemple, és un artista del robatori, és "un home escollit que basteix l'edifici del seu viure, en harmonia i en puresa i en perfecció formal".

Una dona escollida, doncs, era la Marquesa de Merteuil de *Les liaisons dangereuses*. Aquesta novella descriu l'esperit llicenciós d'una societat abandonada a l'oci i al plaer. La situa entre l'aristocràcia francesa del segle XVIII. I aqueixa Marquesa n'és un personatge, potser el més immoral i cínic. Ella explica "els seus principis", i són una preceptiva de la hipocresia, un compendi de l'art d'enganyar, de traïr, i de mantenir-se alhora en la bona anomenada i el respecte de tot hom. I com hi arriba? És el que ella explica amb els seus fets i màximes, de llarg a llarg de la novella, i especialment en aquesta lletra, guia del bon arbitrari. En aquells principis—i en els de Xenius ben sovint—hi ha el predomini del voler sobre l'enteniment; aquest és un instrument per escollir els mitjans. I, ¿no és aleshores, el sentiment qui guia i domina? No. És preterit perquè destorbaria en l'art freda d'arribar al terme que volíem. En aquesta fredor, s'esvaeix el sentiment i resta només el plaer. Aquest domina; el plaer, més baix que un sentiment en desordre, més baix que una error. El pensament és imbuït de plaers de venjança, de punt, de crueltat; el sentiment és substituït pel plaers dels sentits. Els que menyspreen el sentiment i els sembla un ablaniment ridícul, no saben al

capdavall sostraire's al plaer, com si no fos un ablaniment pitjor, encara que es volti de crueltat freda i d'anàlisis íntims, semblants, si voleu, als de la Marquesa de Merteuil. "L'amor—diu ella—que ens vanten com la causa dels nostres plaers, no n'és sinó el pretext." I aquesta artista de la hipocresia conta com aprengué la seva art ja de petita: no parava gaire esment al que volien inculcar-li, i escoltava i recollia el que li volien ocultar. "Aquesta curiositat útil—diu—, tot instruint-me, m'ensenyà també a dissimular: forçada sovint d'amagar a què parava esment, als ulls d'aquells que em voltaven, m'estudiava de guiar els meus ulls a voler meu, i llavors obtinguí de fer, quan volia, aquell esguard distret que ben sovint heu admirat. Encoratjada per aquest èxit, volguí regular igualment els diversos moviments de la meua figura. Si sentia algun enuig, aleshores m'estudiava de tenir l'aire de la serenitat i fins de l'alegria; havia dut el zel fins a causar-me dolors voluntàries per recercar, mentre duraven, l'expressió del plaer." I així va seguint. Després de saber fingir amb el cos, havia de saber fingir amb el pensament. Calia que la hipocresia fos més íntima. "Proveïda de mes primeres armes, provava si servien; i no contenta de no deixar-me entendre, m'entretenia a mostrar-me sota formes diferents; segura dels meus gestos, observava els meus pensaments; i uns i altres els regulava segons les circumstàncies o només seguint les meves fantasies; des de llavors la meua manera de pensar fou per mi sola, i no mostrava sinó aquella que m'era útil deixar veure."

Els principis de la Marquesa de Merteuil, no són els de la sofística? Saber fingir sentiments que no tenim, i dissimular els que sentim; ocultar el pensament i només ensenyar-ne el que convingui "segons les circumstàncies", són coses més de comèdia que de filosofia.

La Marquesa continua dient com aquests principis li han servit per a dur una vida lúbrica i alhora fruit de la bona anomenada mantinguda amb la més fina hipocresia. Dins el mateix desordre sensual, no vol res efusiu, res que no sigui un plaer calculat fredament. "Jo sentia—diu—una necessitat de coqueteria que em tornà a l'amor; no per sentir-ne verament, sinó per inspirar-ne i fingir-ne. Prou m'havien dit i havia llegit que no podíem fingir aquest sentiment: però jo veia que per assolir-ho no em calia sinó unir a la subtileza d'un autor, el talent d'un comediant. Em vaig exercir en els dos gèneres: sinó que, en lloc de cercar els vans aplaudiments de l'escena, resolguí que servís pel meu plaer allò que tants altres sacrificaven a la vanitat."

N'hi ha prou, em sembla, per veure l'analogia d'aquests principis amb els de la política maquiavèlica. La vida ociosa, sensual i cinica que descriu Laclos, no hem de creure que mai poguéssim tenir l'admiració de Xenius. Hi ha, en aquella vida aristocràtica, una certa delicadesa, un refinament i fins una subtileza d'esperit, traslluits a la novel·la amb un anàlisi meravellós de la gent i de la societat, de la feblesa humana i del poder de l'audàcia, que potser ens faria una ombra de respecte. Però atura la més petita adhesió només pensar que una societat així és, en qualsevol lloc, un nucli isolat i parasitari. És un nucli que viu de renda, sobre el treball d'altri, i mentre ell es distreu en l'oci, mentre es vicia en el plaer, oblidat la misèria que volta la seva illa de luxe. Aquella societat era la que donà motius a la Revolució francesa. I qui no veu, així, que en aquelles delicadeses frívoles hi ha també una mica d'estulteria acanallada?

Encara que Xenius algun cop s'enlluernés amb el record d'aquelles elegàncies que podien semblar-li la flor de la civilitat, tenia, vora velleitats així, un esperit

que no oblidava el treball i la lluita que ha d'haver-hi al món; i el *Glossari* de Xenius era un estimul diari a l'esforç, no induïa poc ni gaire a la peresa i a l'oci. Aquella estratègia insana, ell l'hauria girada al treball humà, a una activitat útil, i no pas a la buidor d'un joc d'intrigues. I si alguna cosa sembla que podia ploure-li d'aquella novel·la, era el desvetllament, l'agudesia sempre activa, la inquietud d'aquells esperits: una inquietud inútil, insana, si voleu, però mai condormida.

VI

En els *Pensaments* de Pascal i a *Le rouge et le noir*, Xenius veia un caire simpàtic on aquests llibres semblen defensar que l'esperit es forma com vulgui i, per tant, el sentir i el pensar poden esdevenir un producte de la llibertat humana. I per això també li serví una teoria psicològica de William James, segons la qual els sentiments neixen de l'exterior. No plorem perquè estem tristos, sinó que estem tristos perquè plorem. Voleu tenir fe? Comenceu per pendre aigua beneïta, deia Pascal. I podia semblar que la fe naixia, com un sentiment, del gest exterior, i la fe, per tant, podia esdevenir un producte de l'esperit: tenir-ne o no tenir-ne era cosa de voler o no voler. I el mateix pensament també ho era: la voluntat es feia el pensament. És cert que l'home es troba una part de pensament feta en la cultura, en els límits imposats pel món de fora. Però com a pensament naixia de la llibertat, i era lliure.

Si de bell començament els homes haguessin format una altra cultura, haguessin arbitrada la natura en un altre sentit, avui pensaríem diferent: podria haver-hi una ciència contrària a la d'avui. Això sembla molt dir. Però així ho deia Eugeni d'Ors, en defensa, una mica ultrancera, dels seus principis filosòfics.

Si per això feien nosa els principis de la raó, els afeblia, els contradeïa, els negava. Els sotmetia a una crítica. S'entretenia detalladament a afeblir el principi de contradicció i el de raó suficient. I els volia substituir pels dos principis que en deia "principi de participació" i "principi de funció exigida".

El principi de contradicció i el de raó suficient, els podem afinar amb un anunciat més pur o més precís; però són evidents. Eugeni d'Ors, amb el precedent, si voleu, de Hegel, es plaïa a discutir-ne l'evidència. I la seva conclusió sempre era un afebliment de la raó, i posar el voler humà per damunt d'ella. Li desplaïa la lògica demostrativa, concloent. Preferia una lògica que, més que convincent, fos persuasiva, on poguessin entrar influències estranyes a la raó neta i pura; les influències que calguin per aconseguir l'èxit de persuadir. "La demostració, deia, no convenç ningú, però les grans vivències d'ideal són filles del diàleg. És conversant que s'han fet en la història les coses magnes"². Mes conversant sense una lògica rigorosa, sense sotmetre-s'hi un mateix, és segur que el diàleg esdevindrà un joc de sofística, i que un mateix es persuadirà, a l'últim, del que més li plagui o li convingui.

El primer mot d'Eugeni d'Ors era que calia disciplina; era que, si volíem un pensament, un sentiment, ens l'havíem de guanyar amb una estratègia; si volíem fe, ens havíem de sotmetre a l'aigua beneïta i crear-nos la fe; i si volíem alegria, ens havíem de sotmetre a la disciplina del riure. I així la Marquesa de Mer-teuil, amb el domini sobre el seu gest, es podia crear tot el seu món de sentiments i de raó.

² *Glossari*, 1916.

I l'esperit filosòfic, que coneix que tot ens ho fem, i tot ens ho hem fet, amb quina mitja rialla no ha de veure les nostres creences, i la ciència mateixa i els propis sentiments, fins els que tenim per més sagrats, i els conceptes que tenim per evidents? Aquesta mitja rialla és el que Xenius en diu tenir una actitud d'ironia. Aquesta actitud en la ciència, vol dir "una actitud d'esperit, una actitud, tota pràctica, si es vol, que sense desconèixer els resultats de la ciència, sense rompre amb ells ni oblidar-los, sense que li sigui possible, tal volta, oposar als resultats de la ciència altres resultats, curaria, però, de mitigar aquests, de fer-los més flexibles, de voltar-los, en enunciar-los, d'un nimbe de dubte que no exclouï, en cap cas, la possibilitat, àdhuc mínima, de la posterior contradicció" ⁴. Però sempre vol dir que la veritat és mòbil, flotant, i que és més la recerca mateixa, la conversa, la dialèctica, que no un concepte precís. I la forma, en conseqüència, més avinent a la filosofia, és el diàleg; és un diàleg interminable, on el plaer de la recerca, en què dos esperits argumenten i sostenen tesis diferents, i a l'últim no conclouen res definitiu, és el plaer filosòfic, i aquest enclou de fet tota la filosofia. La teoria filosòfica es desplega en explicacions d'aquesta actitud; la justifica en la ciència, en la vida, fent anàlisis del pensament humà, i al capdavant arriba a concloure que cal adoptar una actitud de somriure; divagar-hi amb arguments és filosofar; i tenir-la és viure la filosofia. Doncs, aquell que adopta una actitud irònica des de, diríem, la primera lliçó, aprèn la filosofia ja essent filòsof, ja vivint-la. I la delícia de la filosofia és anar prenent més consciència i anar tenint més llum d'aquesta actitud filosòfica; és com el músic que intueix una melodia i després n'estudia i comprova les lleis harmòniques a què obeeix. I com que la primera paraula de la filosofia ja ens ha d'induir a aquella actitud, en certa manera la primera paraula conté tot el fruit de la filosofia. Xenius sovint repetia en aquest sentit una dita de Cournot: "En la filosofia, com en les tòfones, a l'arrel hi ha tot el fruit".

Aquesta ironia cauria del tot en la buidor. Seria purament un joc negatiu. Però Xenius orna el somriure del filòsof amb el somriure de les Idees. En el diàleg no solament hi ha raons i arguments; hi ha també una carícia d'imatges que es frueixen i en fan un esplai contemplatiu. Les imatges es formen amb les paraules, amb l'art de la conversa, com una escultura amb el cisell; i com a formes que són, ja són harmòniques. Els qui pensen, no amb una dialèctica aristotèlica, sinó veient només aquesta forma d'idees, nades de l'esperit, imposades a la natura, o que, si us sembla, en podem dir arbitrades; els qui pensen en aquesta dualitat d'arbitri i natura naixent-ne formes acomplides, pensen segons l'harmonia.

I així aquella filosofia de Xenius, en l'ètica obliga només a l'èxit, i en el pensament a una mena de plaer en el diàleg; un plaer, no a veure la veritat, adherir-s'hi i comprendre-la, sinó en una recerca interminable i somrient.

VII

Les Idees, segons Xenius, es troben, vénen intuïtívament, i aleshores s'han de fruir, i es poden descompondre en una mena de precepte; i, per treure'n el fruit,

⁴ *Primera lliçó d'un curs de Dialèctica*. "Arxius de l'Institut de Ciències". Any VI, núm. 1. Barcelona.

es poden, en certa manera, seguir—si volem, s'entén, perquè al capdavant l'arbitri determina. Les idees, per Xenius, deslligades de la raó, són imatges i formes, i la lògica amb un caire pràctic descobreix les relacions de la imatge contemplada i volguda amb altres coses que hi tenen alguna analogia. És una mena de lògica tota sensible. "Hi ha com un model d'agraïança i de bellesa—diu Pascal—que consisteix en una certa relació de la nostra natura, feble o forta, tal com sigui, i la cosa que ens plau. Tot allò que és format segons aquest model ens agrada: sigui casa, cançó, discurs, vers, prosa, dona, ocells, riberes, arbres, cambres, vestits, etc... Res no fa entendre millor fins on un sonet és ridícul, com considerar-ne la natura i el model, i tot seguit imaginar-se una dona o una casa feta segons aquell model." En tot el procés intel·lectiu, seguint Xenius, l'únic que resta afeblit és la raó, que és com dir que en resta afeblit tot el sistema intel·lectiu. I per tant, en resta afeblit el mateix voler, només donat a imatges atractives i que prometen fecunditat i vigoria per guiar la vida dins un ambient tan afalagador com imprecís. És la temptació mig literària i mig ideològica d'una Arcàdia. L'autor es dóna normes, i li sembla que arregla la seva vida, i no fa sinó divagar en somnis. Viure les idees, deixar-se'n influir fins a l'amarament, en el fons no volia dir sinó imbuir-se l'esperit de les pròpies fantasies, per no dir novel·leries. La influència que el paisatge, l'ambient social, etc., tenen inconscientment en la nostra vida, a Xenius no li sembla necessària, però li sembla fecunda. La idea vaga i suggestiva de raça, li té gran prestigi. Una obreta on resumí aqueixes elucubracions, és la seva *Ben Plantada*. Té el precedent en *Le Jardin de Bérénice*, de Maurici Barrès: les mateixes maneres ideològiques i literàries. Tal vegada el mateix Xenius no s'adonava fins on imitava Barrès. Pren el mateix aire de misteri entrevist i viscut; misteri de sang i de raça, misteri que obeeix inconscientment en la conducta, i que es revela al novel·lista qui n'està tot embadalit i va aprenent-hi: l'ha descobert a través d'una dona, i veu les analogies d'ella amb el país, i com el gest, els mots, el fer, tot el que és d'ella s'adiu amb una manera de viure que va esdevenint, als ulls de l'observador, de més en més suggestiva i plena d'encís. Sortida d'una mena d'enamorament, aquesta imatge guia i domina l'esperit. I aleshores l'al·liconament va respondre a la pregunta: com veuria, com faria tal o tal cosa *Bérénice* o *La Ben Plantada*? Ens sembla que aquesta submissió és més estreta i més imprecisa que la submissió als principis de què ens alliberava la dialèctica de Xenius.

Sigui com sigui, en la seva novel·leta hi ha alguna pàgina de bon estil. L'argument és breu: una estinejant (molt bella, no cal dir) arriba a un poblet de la costa catalana, cap a Argentona o Vilassar de Mar, i els senyorets de la colònia se'n mig enamoren; ella té les seves gràcies, veritable tema del llibre: en el vestir, en el pensar, en el gest, en el dir. Després s'adonen que té un promès, i els sap molt greu, i aquest conflicte pren aires emfàtics, fins que en una nit Xenius somnia una aparició de la Ben Plantada en els jardins de la Villa d'Este, i ella li diu amb una certa eloqüència que no es desficiï per "una senzilla anècdota epitalàmica", que Xenius ha rebut d'ella l'aprenentatge i que bategi la gent del seu país en nom d'ella. I després, en el somni, ella se'n vola al cel. És una errada de l'autor francament ridícula, donar a la novel·leta una mena de caient sagrat. Valera havia escrit llibres així, imbuïts d'una figura femenina, *Genio y figura*, *Pepita Jiménez*; però tenia la precaució de no voler servir al lector més que un llibre de passatemps, i arriba a fer gràcia un moment que, en aquest sentit, defensi

la doctrina de l'art per l'art. El caient emfàtic de *La Ben Plantada*, no sorprèn el lector del *Glossari*, que el troba a cada moment en els conceptes i l'estil.

L'estil d'Eugeni d'Ors és divers segons els temes i els moments de l'escriptor. Era tingut per un estilista torturat, i de vegades és fluid i simple, de vegades és pobre i fins inhàbil, de vegades és fastuós i barroc, com, per exemple, en els darrers capítols de *La Ben Plantada*, i en el discurs dels Jocs Florals de Girona de l'any 1911. Té glosses que ningú no els negaria una gràcia lleugera i una certa força suggestiva. Són ben fetes, són com petits poemes en prosa, amb una actualitat periodística que les acaba d'arrodonir. Alguna glossa és un veritable model periodístic: sabia inquietar, es feia llegir. I en el *Glossari* hi ha moltes pàgines d'una inquietud ordenada, d'una mobilitat cenyida; acontenten el bon sentit de voler les coses ben clares, i a la vegada somouen, o somovien en el moment de sortir al diari. L'estil li prenia l'agilitat que ben sovint tenien els conceptes. Alguns han dit i repetit que era un estil afectat; i és cert; ho era on tenia el pensament afectat; on veïeu èmfasi a l'estil, també n'hi ha en el concepte, i aleshores estil i concepte desplauen doblement.

Mes on l'estil planeja, i corre i llisca amb un gra de fantasia, amb un aire dialèctic, i amb la inquietud per un esdeveniment advers o favorable, i sempre amb aquell anhel de fer prosèlits, d'aprofitar un fet, una lectura, un argument, i posar un pes més al platet de la balança, aleshores l'estil és agradós; i no ho és gaire així que fuig del llenguatge corrent, i cerca noves maneres inadaptables i disgracioses.

En el seu bon estil, era un escriptor verbós, i volia donar al català la rapidesa que té el francès de Voltaire o el castellà de Valera. I aconseguí un estil volador com el de l'Oliver, sense els períodes llargs amb què aquest escrivia; un estil de frases breus, sovint sense verb, juxtaposades, però lligades pel sentit, de manera que cada una exigia llegir la precedent. I així té un estil nerviós, interromput a cada moment, i també lligat de manera que no en separàrem els fragments sense desfer-lo completament, com es desfaria un mosaic si mudàvem de Hoc cada pedreta. En aquest sentit podia dir En Riba que "una glossa de Xenius és un ésser íntegre, vivent, amb els seus centres de sensibilitat, i la seva xarxa nerviosa, la seva circulació en perfecte cicle, el seu respir, i diríem que un seu nom" ⁵.

Però també en algunes lliçons, inèdites gairebé totes, en algun parlament, i molt rarament en el *Glossari*, tenia l'estil ample oratori. *La mort d'Isidre Nonell*, obreta de joventut, és d'una imatgeria i verbositat que desborden, i bon xic diluïdes. És més viu i més intens el seu *Discurs* de Girona. En deia Gabriel Miró: "Son para mi estas páginas del inspirado *Discurso presidencial*, las más legítimas de la inflamada pluma de Eugenio d'Ors, sin excluir las de *La Ben Plantada*" ⁶. La música, el ritme d'aquest discurs són de D'Annunzio. Li ho retragueren i en protestà de seguida. No és que sigui un plagi; però té tantes coses dannunzianes que no voler-hi veure parentiu és obstinar-se a no saber llegir. Però encara que en *Il Fuoco* pugueu trobar-hi aquella mateixa música, el fet de dur aquell estil ample al català, i la mateixa riquesa de fantasia, amb l'ordre que hi posa, seguint un pensament únic que es desplega de la primera a l'última pa-

⁵ Escolis. "Publicacions de La Revista". Barcelona, 1921.

⁶ "La Catalunya", 3 agost 1912.

raula del discurs, en fa una obreta de les millors d'Eugeni d'Ors. La fantasia de D'Annunzio i la verbositat plàstica seva, la veiem vestida lleugerament amb els conceptes del glossador, coincidint alguns amb els del poeta italià; "la glòria ancestral cantava un himne de records nobilíssims, exalçant la riquesa, el geni, la puixança, la joia". Venècia, en el parlament de Xenius, per dir-ho amb paraules de D'Annunzio, "ci mostra le possibilità d'un dolore trasmutato nella più efficace energia stimolatrice". "Així, la bellesa més pura, pot nàixer del fons de la mateixa misèria. Així el dolor del pobles es muda en noblesa per al poble."

Aquesta amplor oratòria fastuosa és millor que no el to solemne de molts indrets de *La Ben Plantada*, on la paraula és planera, i encara dóna un to més estrany al que diu.

No és molt si pren aquest to solemne, creient, per exemple, en la seva simbologia, que *La Ben Plantada* era la mateixa *Voluntat d'ordre* "encarnada per una devoció particular (la de Xenius) i a ús i aventatge de tot un poble". Aquest aire solemne i greu, no és una conseqüència de creure que l'Albir humà—per no dir el d'Eugeni d'Ors—té primacia sobre totes les coses? És tan estrany que el filòsof que posi per damunt de totes les coses el seu pensament no adherit a res—un pensament sempre irònic—caigui a l'últim, a adorar-se ell mateix, autor al capdavant de totes les seves altes ironies? I, seria estrany si li venia aleshores un deliri de grandeses?

VIII

I el deliri de grandeses el prengué. Però el seu deliri no feia mal a ningú. L'hi podíem perdonar; potser només era en perjudici d'ell mateix. Sense seguir-lo en els seus extrems, no calia pendre'l com una molèstia pública. Seguir-lo era difícil, i considerava els qui no el seguien com uns enemics, i aleshores els rompia l'amistat per antiga i profunda que fos. I encara els considerava enemics de la prosperitat del país, que ell es creia encarnar amb la seva glòria. Eugeni d'Ors tenia com una impotència per reprimir les seves fantasies de grandesa. Li acudien i s'hi donava; les duia a la gasetilla, es feia pròlegs signats abusivament amb el nom d'amics seus, escrivia, com si fos un fet, tot el que imaginava; no es contenia gens en aquesta comèdia, i volia que tothom la hi seguis.

Creia bonament i inofensiva que els seus escrits eren sublims, únics en el món de la cultura. Un dia, venint d'un concert, escrivia: "Altre cop, altre cop, amb la intèrpret de sempre, i cantant en aquell instrument vetust, els mateixos, els eterns mestres: Mozart, Rameau, Couperin el gran. Delícia! I una veu, liquidadora veu, dintre d'un: "No hi ha més que això, en art; no hi ha més que això...". Això i l'estatuària grega. Això i la simple, exacta, nua "glossa" somniada—potser escrita ja en hora feliç—potser encara no." I acabava: "Lo demás es andarle poniendo lazos y fondos de peluche a las cosas."

Aquesta megalomania és comprensible. En el seu llibret que titula *Oceanografía del tedi*, fa sortir dues deesses simbòliques: una que encarna l'esperit dionisiac i l'anomenada *Voluntat de potència*; i una altra que encarna l'esperit apolíni, i la presenta com una Minerva, i en diu *Voluntat d'Ordenció*. Sigui l'una, sigui l'altra, ell no es sap moure de la voluntat, i no era en va que preteriria els principis de la raó.

Posant els nostres sentiments i conceptes com un producte de l'albir, eixam-

plava el nostre poder, ens feia com a déus. Hi havia només el perill de caure en manies de grandesa. I no admetent el principi de contradicció, volent negar els principis evidents i primers de la raó, estenia la veritat fins on abans situàvem la mentida, l'error, l'absurd; ara no hi ha absurditat. Només hi ha el perill que ens contradiguem tranquil·lament, i portem la inconseqüència fins a la conducta.

Eugeni d'Ors, en el seu pensament i en l'actuació pública s'ha contradit. Ho ha fet amb la ironia deguda, o "pensant segons harmonia"? No ho sabem. Ha semblat a tothom una cosa trista. Però la cosa té arrels a les seves doctrines, a penes discutides i que tenim el deure de discutir."

ON VA LA SOCIETAT DE LES NACIONS?, per *Gonzague de Reynold*, a la "Revue des Jeunes", 10 octubre 1928.

Diu l'autor que fa algun temps es ve constatat a Europa un estat de nerviositat. Els pobles comencen a malviar-se els uns dels altres. Hi ha una inseguretat en l'aire, i se sent soroll d'armes. Què farà la Societat de Nacions, i fins a quin punt ens en podem refiar?

El naixement de la Societat de Nacions fou degut a una coincidència d'una ideologia i una necessitat, com ho són les grans transformacions polítiques. En aquest cas, la ideologia és el pacifisme, però no el dels *pacifistes*, sinó el que en podríem anomenar el pacifisme de la guerra. La darrera guerra fou tan llarga i tan cruel, que només es podia sostenir la moral dels combatents assegurant-los que seria la darrera. El pacifisme així apareixia com animador d'una institució que les nacions reconciliades feien viure, perquè s'harmonitzava amb les necessitats econòmiques del món modern: perquè cap nació tenia les primeres matèries que li calien per a bastar-se a si mateixa.

La Societat de les Nacions ha seguit dues vies paral·leles: l'econòmica i tècnica, i la política. L'espera dels Estats Units a entrar-hi i els grans problemes tècnics a resoldre a Europa, la ineliminaren a l'aspecte tècnic, deixant la política a segon terme. Però els Estats Units no entraren: els governs no ratificaven les convencions econòmiques que els presentava la Societat de les Nacions, i aquesta no podia prear-les-hi. Els països rics en primeres matèries (Sudamèrica, dominis britànics) no volien deixar-se imposar un sistema de repartició, en profit d'Europa. *L'esforç tècnic de la Societat de les Nacions passava, calia tornar a la política*. I així es féu a partir de 1921, arribant-se als acords de Locarno. S'anava a evitar la guerra mitjançant compromisos, encara que fos sacrificant a vegades algun principi.

Però això portà a la Societat de Nacions una crisi molt greu: la del Consell. *Les potències consideraren el Consell com a llur òrgan propi. Ara més que mai, la Societat de les Nacions és una institució governamental*. No hi ha a l'Assemblea veus independents que gosin de parlar contra el propi govern. Els delegats reben instruccions precises, i són simples negociadors. En un mot, *l'esperit nacional s'imposa damunt de l'esperit internacional*. Aquesta tendència s'ha accentuat encara després de l'admissió d'Alemanya, que venia amb unes finalitats polítiques precises.

Quin serà l'esdevenidor de la Societat de les Nacions? No s'ha d'ésser massa optimista ni massa pessimista. La sola fundació de la Lliga fou per als pacifistes

un triomf que abans de la guerra no haurien gosat esperar. Però el triomf els ha embriagat. Han cregut en una edat d'or, i allò que és pitjor, han propagat aquesta creença. Tanmateix, és dolent d'interposar il·lusions entre el poble i la realitat. I ara s'impacienten i rondinen, i creen al seu volt la desil·lusió i el cansament, tan propicis a conflictes.

La Societat de les Nacions té el perill d'ésser víctima dels utopistes, que li han imposat la solució d'un problema insoluble: el desarmament. *Cal ésser un utòpic per a veure que per a tenir la pau el mitjà és la supressió d'exèrcits i flotes.* Aquesta idea, anglo-saxona, és d'origen purità: idea d'esperits simples que volen anar, sentimentals i pràctics com uns Quakers, directament a la realització deixant de banda la raó, la crítica i la psicologia. El desarmament així entès ha de fracassar, i el fracàs ha de fortificar la idea de la guerra inevitable. El projecte Kellogg, independent de la Societat de les Nacions, sembla anar per un altre camí.

No és fer un mal servei a la Societat de les Nacions l'imposar-li la solució del desarmament en aquesta forma? *El desarmament serà el darrer resultat, el resultat natural, de la pau.* I la pau ha d'ésser la recompensa d'un ordre, que potser caldrà imposar. A més, aquesta por de la força és malsana i poc viril. Bé que es disminueixin els armaments, i ja s'ha fet, però no fins al punt de crear la inseguretat en les nacions, que és mare de la desconfiança, origen de conflictes.

El desarmament és una qüestió moral, a resoldre per les forces morals. El socialisme, per exemple, obstaculitza l'armament militar, però crea la lluita de classes, guerra civil generalitzada. Els intellectuals poden fer que els pobles es coneguin i fins que s'estimin, però poden propagar tantes idees falses i perilloses, tants prejudicis, que necessiten més disciplina que cap altra categoria d'homes. El darrer recurs són les forces religioses. I res és avui possible sense la primera d'aquestes, la que coneix el cor dels homes i les necessitats dels pobles, i que sap allò que ha d'ésser la pau: l'Església Catòlica.

Inevitablement, la Societat de les Nacions, després de provar-ho tot, haurà d'acabar a cridar en una forma o altra les religions, i en conseqüència l'Església. Perquè d'altra manera no podrà resoldre, si pot fer-se en aquest món, el problema de la pau i la seguretat. Però malgrat els fracassos passats i futurs, no deixarà de treballar-hi. Per això durarà, perquè malgrat tot representa un sistema: l'acostament pel contacte i la col·laboració. "Cal—diu Josep de Maistre—que l'home actuï com si ho pogués tot i es resigni com si no pogués res". Aquest mot del gran veí de Ginebra el proposo com a divisa a la Societat de les Nacions.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

CASP I LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT.—*El nostre subscriptor i bon amic Jaume Bosacoma, Registrador de la Propietat d'aqueixa bella ciutat catalano-aragonesa, ens tramet aquestes notes interessants que vénen a afegir-se a les publicades anteriorment sobre la universalitat del culte a la Mare de Déu de Montserrat:*

Diverses vegades, especialment damunt les pàgines de LA PARAULA CRISTIANA, hem llegit dades fent ressaltar l'expansió del culte i devoció a la Mare de Déu de Montserrat, fora de Catalunya.

Diferents poblacions d'Espanya i de l'estranger han estat citades, però mai no hem vist esmentada, entre elles, la ciutat de Casp, la qui, pel Compromís que s'hi establí, tindrà sempre un lloc assenyalat en la Història nostrada.

Com que el culte a la Patrona de Catalunya té ací arrels antiquíssimes i la devoció dels caspolins encara es manté viva, hem pensat de publicar-ho, com aportació a la història del culte a la Moreneta de les nostres muntanyes.

Un il·lustre fill de Casp, d'origen humilíssim, puix que, en la seva infantesa, feia de pastor, prop de l'ermita de Santa Magdalena, un dels paratges més ferèstecs i pintorescos de les riberes de l'Ebre, en aquest terme municipal, fou l'Il·lm. i Venerable Dr. Martí García, bisbe de Barcelona, de la qual diòcesi prengué possessió el 5 de novembre de 1512, des de Roma, on havia anat d'Ambaixador del Rei d'Espanya. Enllestit que fou l'objectiu de la seva ambaixada, féu la seva entrada a Barcelona el 22 d'abril de 1515, i després de quatre anys d'esgotar les seves forces en un treball incessant d'apostolat, en aquells temps en què la influència mora i judaica era gran, el 31 de maig de 1519, lliurà el bisbat al Dr. Guillem Ramon de Vich, i es retirà a la seva ciutat nadiua.

D'allavors ençà data, segons tradició, el culte i devoció en aquesta ciutat envers la Moreneta. El Bisbe García fou, sens dubte, el qui la introduí, havent portat de Barcelona, una imatge de la Verge de Montserrat, que era la titular del seu oratori domèstic, davant la qual continuament aquell piadosíssim Prelat feia oració, i als seus peus fou trobat mort, el dia 7 de març de 1521.

La colpadora mort d'aquell preclar compatrici, mentre orava davant la Verge Bruna, es creu que fou el començament de l'amor i veneració que hi posà el bon poble de Casp, fent edificar la Capella, que encara avui existeix, sobre uns arcs immediats a la casa pairal del Bisbe García, tocant a les antigues muralles de la Ciutat, i és creença general que

la imatge actualment venerada és la mateixa que presencià la mort del Dr. Martí. Aquesta imatge és tradició que era bruna, per més que en l'actualitat és blanca, a causa, segons hem sentit a contar, que un Prelat, en visita pastoral, semblant-li lleig el color, la féu emblanquinar.

Des dels reculats temps que hem indicat, existeix a Casp una Confraria, dita de Montserrat, que té cura de la sobredita Capella, que fou destruïda durant la guerra dels francesos i reedificada per la Confraria, l'any 1826.

Durant tot l'any, els dies feiners, després de la Missa Major en la Parròquia, el *rezador*—home encarregat en enterraments i funerals de portar els *rezos* per les cases—va a la Capella a dir el Sant Rosari. El dia 8 de setembre, la Confraria celebra la Festa Patronal: la Capella és endiumenjada: arcs i garlandes a fora, lluminària i flors per dins. Des del dia 7, i durant nou dies consecutius, a boca foscant, s'hi canta la Salve. Alguna vegada, un grup d'aragonesos i catalans hi han cantat també el *Virolai*. El dia 8 es porta en processó la imatge i a l'Església Parroquial, per a major esplendidesa, se celebra solemni Ofici, amb panegíric. L'endemà, es diu una Missa a la Capella en sufragi dels confreres difunts.

Els confreres de Montserrat són una cinquantena, i la majoria pertanyen a les mateixes famílies, transmetent-ho de pares a fills; quasi tots ells són de l'honorable estament dels pagesos d'aquesta ciutat, guardadora de belles tradicions, que conserven en llur parlar molts de modismes i paraules catalanes, remembrança d'aquells temps, no molt llunyans, que els seus avantpassats enraonaven en català.

A més de la dita Capella independent, en l'Església Parroquial de Santa Maria la Major—de superba portalada romànica, en l'atri de la qual celebrà la Missa el Bisbe d'Osca, quan Sant Vicents Ferrer donà compte del Compromís—la primera capella entrant, a mà esquerra, està dedicada també a la Mare de Déu de Montserrat, que és la titular de l'altar.

Aquest altar procedeix de l'antic Convent de Sant Domènec, l'Església del qual està totalment enrunada, no conservant-se més que la torre del campanar, de formós estil *mudèjar*, que crida l'atenció dels viatgers que per la línia dels directes van a Saragossa i Madrid, a la banda esquerra de la via, sortint de l'estació de Casp.

Aquest altar és també antiquíssim, puix ja consta que D. Josep Piazuelo hi fundà una Capellania el 2 de juliol de 1683. En aquest altar hi havia el panteó de la família Piazuelo. D'aquesta família passà a la de Barberán, la senyorial casa de la qual és el millor ornament de la Plaça Major de Casp, per la seva autèntica arquitectura aragonesa. Aquesta última família, quan es féu l'atri de l'Església de Sant Domènec, l'any 1771, pagà l'altar nou de la Capella de Montserrat, per la qual s'entrava a l'Església, en agraïment a la Verge per haver deslliurat de l'enemic, un jove de la família, que estava endimoniàt.

Llavors de l'exclaustració, l'altar de Montserrat del Convent de Sant Domènec, fou traslladat a la Parroquial.

La devoció a la Mare de Déu de Montserrat és viva en la consciència del poble, puix que, a més del que hem indicat, sovint, tant en la Capella titular, com en l'altar de la Parròquia, es fan celebrar Misses i també oficis solemnes amb sermó, pels beneficis rebuts, o que s'esperen aconseguir, per intercessió de la Patrona de Catalunya; i són molts els caspolins qui la van a visitar en la Catedral de la seva muntanya.

Hem cregut d'interès de fer públiques les dades antecedents, sobretot davant del silenci que hem indicat—almenys en el que nosaltres coneixem—a fi que consti el lloc important que en la devoció dels catòlics fills d'aquesta noble ciutat té la nostra Patrona, la Capella en honor de la qual, fora ja les muralles que l'encerclaven, senyoreja en un turó, al costat de la que fou Plaça d'armes del cèlebre Castell dels Santjoanistes—on ara es basteix el bonic edifici de les Escoles—d'esquena a les hortes ubèrrimes de les partides de "Rimer" i del "Sanchuelo", que miren cap a Catalunya, i de cara a la ciutat, per a protegir-la i assenyalar-li el camí de les destinacions més altes.—JAUME BOSACOMA.

Casp, octubre, 1928.

LA TOMBA DEL CARDENAL GASPARRI.—La mort recent del Cardenal De Lai, hom diu, de Roma estant, ha impressionat dolorosament nombre de membres del Sacre Col·legi lligats amb viu afecte al que fou secretari de la Congregació Consistorial. Dels més afligits per aquella pèrdua, ha estat el Cardenal Gasparri.

Hom s'ocupa, amb aquest motiu, del venerable Secretari d'Estat que en una època especialment àrdua—la de més prova, d'ençà de la Unitat Italiana, per a la independència del poder espiritual, la de més gran trasbalsament del món d'ençà de les guerres napoleòniques—ha servit il·lustrement l'acció paternal del Pontificat, menat sobretot per un profundíssim zel religiós contra el qual res no han pogut els prejudicis particularistes dels belligerants, ni l'exterior filocatolicisme dels deiebles de Sorel arribats al poder que han volgut, segons la frase d'un escriptor nostre, regalar a Déu un bell uniforme de guàrdia campestre.

És impossible per a tot noble esperit de no considerar amb respecte i admiració aquesta figura assenyalada de la Cort Vaticana, que no té altra alternativa a l'estudi i ajustament dels més delicats afers de tot el món que la consideració ascètica dels comptes que haurà de retre a l'hora de la mort. Cada any, el Cardenal Gasparri va a la Umbria, al seu llogarret nadiu de Capovallanza di Ussita, fracció del municipi de Vosso, diòcesi de Norcio. Allí passa l'estació calda, en una cambreta d'escàs i modest parament, en la masia familiar, on no troba altre luxe que el de les parets emblanquinades de fresc. I aquest darrer estiu s'ha fet bastir en l'humil cementiri camperol de Capovallanza la seva pròpia tomba, en pedra marbre, en la qual ha estat incisa la data de la se-

va naixença—el 5 de maig de 1852—damunt l'espai en blanc reservat a la de la seva mort. Un text de l'Escriptura recorda que el Senyor el tregué del frang per a donar-li un lloc entre els grans de la terra; sobri i conjunt testimoni d'humilitat i dignitat. Cap a la fi del seu estueig, el Cardenal Gasparri s'arribava cada dia a la seva tomba, a pregar-hi i meditar-hi...

EL DISCURS D'UN BISBE ANGLICA.—En un Congrés diocesà a Manxester, el bisbe anglicà d'aquella ciutat, Dr. Temple, una de les ments més obertes de la *High-Church* (Església oficial), ha pronunciat un important discurs del qual convé tenir compte. Cap dels països protestants no ens interessa tant com la Gran Bretanya, la qual, per bé que no pas sens edificultats, gravita visiblement cap al catolicisme. Els sospesaments de l'esperit religiós hi són sempre significatius.

En l'ocasió susdita, el bisbe de Manxester digué que l'únic rival que la Cristiandat havia de témer en qualsevol indret del món no era pas una altra religió, sinó el concepte secular de la vida, i que la batalla futura seria entre tots dos. *Afortunadament mentre les altres religions tendeixen a estereotipar les condicions socials en què van néixer, el Cristianisme s'havia lliurat a una doctrina de progrés des del començ, i era inherentment la religió del progrés.*

Quin és l'origen del Secularisme? Què havia promès als homes aquest estil de contemplar la vida, nou al capdavant? Hi ha hagut individus agnòstics o ateus en tots els períodes històrics, però mai no havia semblat un possible temperament per a les multituds sinó de ben poc ha. *Grosso modo*, el que l'havia fet possible era l'avançament de les ciències físiques, l'immens control que l'home ha guanyat damunt les forces naturals, el descabdellament del seu poder de proveir a les seves necessitats sense referència a cap recurs sobrehumà.

Però hom es troba amb el fet ben colpidor que la ciència, històricament parlant, és un producte del Cristianisme. No ha pas fet grans progressos sinó en els països cristians. És ben veritat que tota l'empresa humana de la qual procedí el coneixement científic no pogué ésser inaugurada sinó quan els homes van creure que els poders directors de l'univers eren racionals i almenys neutrals.

Si hagués romàs cap sospita que fossin hostils a l'home, que perversegessin, aleshores tot l'esforç hauria estat per a propiciar-nos-els. Moltes de religions paganes eren religions per a la propiciació de poders sobrenaturals hostils. D'altres nacions havien après posteriorment les ciències nades en la Cristiandat, però aquestes no havien començat mai en aquelles.

Però el progrés en els afers de la vida humana també havia pres la forma de creixent democràcia, i la democràcia tenia com a rel la creença en la personalitat humana, la qual és, ben palesament, un do del Cristianisme al món. Cal insistir sempre en el fet que els homes mai no necessitaren (ni àdhuc els més acimats pensadors) la paraula "personalitat", fins que el Cristianisme donà als vivents el sentit del

Déu vivent, manifestat com a Pare de Jesucrist. Tota la concepció moderna de la personalitat començà històricament en la doctrina cristiana de Déu, no pas de l'home, i de la idea de Déu fou transferida a aquest, fet a imatge del Senyor. El *pensament* de la personalitat sí que fou present en l'obra dels grans filòsofs antics, però era quelcom de tan remot per a la gent corrent, que no calgué mot per a expressar-lo, i no n'hi hagué en grec ni en llatí. I si la democràcia no recordava tot temps que era basada en la reverència envers la personalitat, degeneraria en govern de la gentalla, que era probablement la pitjor forma de la tirania. En altres paraules, només mostrant d'haver après la lliçó evangèlica, podia complir els fins per als quals existia.

Per bé que l'Església hagi tot sovint semblat, fet i fet, una força conservadora, és també veritable que el gran afany d'avançament venia comunament dels que rebien la seva inspiració. Precisament per ço com és no pas la religió d'un codi sinó d'un esperit, han empès constantment els homes cap endavant.

ACTITUD DEL GOVERN FRANCES RESPECTE DE L'ESGLÉSIA.—La causa principal de la darrera crisi del Govern francès han estat els projectes del ministeri Poincaré relatius als béns de l'Església i a les Congregacions missioneres, continguts en els articles 70 i 71 de la llei de Pressupostos de l'any vinent. Com que l'abast d'aquestes disposicions no es desprèn clarament dels telegrams de les agències d'informació, en donarem el text i el resum de les explicacions que dona el mateix Govern en l'exposició de motius.

Article 70. "Abans de 1er. de gener de 1930, els béns mobles i immobles que han pertangut als antics establiments públics de culte i que encara no han estat objecte de cap decret d'atribució en les condicions previstes per l'article 1er. de la llei de 13 d'abril de 1908, i llevat dels que estaven destinats a obres de beneficència i ensenyament, seran atorgats per decret, sense cap percepció en profit del Tresor, però amb totes les càrregues i obligacions que els graven i amb llur destinació especial, a les associacions culturals que, de conformitat amb la decisió del Consell d'Estat de 13 de desembre de 1923, s'han constituït legalment en les circumscripcions eclesiàstiques on tenien llur seu els susdits establiments."

Els béns que posseïa l'Església francesa abans de la llei de separació varen ésser dividits en dues categories: formen la primera els que estaven destinats a un objecte estrany a l'exercici del culte (beneficència, ensenyament, etc.); l'Estat atribuï tots aquests béns als establiments públics o d'utilitat pública que tenien un objecte semblant.

Constitueixen la segona els béns pròpiament culturals, això és, els que estan destinats a la celebració del culte públic i a les despeses de tota mena referents al personal eclesiàstic i als edificis on el culte es celebra. Tots aquests béns havien d'ésser lliurats a les associacions culturals constituïdes segons la llei de 9 de desembre de 1905, però, com que les esmentades associacions culturals no es constituïren en el termini d'un any, els béns eclesiàstics restaren sense amo i en poder de l'Estat. L'any 1923, es constituïren a totes les diòcesis de França les associacions culturals

amb un reglament que fou aprovat pel Sant Pare en l'Encíclica *Maximam gravissimamque* de 18 de gener de 1924: a aquestes associacions culturals diocesanes lliurarà el Govern la part de l'antic patrimoni de l'Església francesa que encara conserva en el seu poder.

Article 71. "Les Congregacions missioneres que abans de 1er de gener de 1930, hauran presentat, segons la norma de l'article 13 de la llei de 1er. de juliol de 1901, una sol·licitud d'autorització per a les cases de formació, d'hospitalització i de retir i també per a les procures als ports d'embarc i per a l'estatge social, necessàries per al funcionament i per a la coordinació de les obres que han emprès o es proposen d'empendre fora del territori metropolità, podran obtenir, per decret del Consell d'Estat, una autorització provisional i rebre en administració la totalitat o una part dels béns procedents de la liquidació de les Congregacions dissoltes.

"L'autorització concedida en aquesta forma serà a precari i no esdevindrà definitiva sino per mitjà d'una llei; podrà ésser revocada per decret del Consell d'Estat si la Congregació que l'ha rebuda no compleix les obligacions especificades en el decret corresponent i els estatuts anexas a ell."

Funda el Govern aquesta disposició en la necessitat de conservar la cultura i la influència francesa a l'estranger que avui estan en perill a conseqüència de la constant minva de religiosos francesos: moltes missions que els estaven confiades, àdhuc en les mateixes colònies franceses, han hagut d'ésser encomanades a religiosos d'altres nacionalitats. Per altra part, aquesta disposició, segons el mateix Govern, encaixa perfectament amb les *lleis laïques* que regulen la situació de les Congregacions religioses a França. Segons aquestes lleis, per ara intangibles, les Congregacions religioses poden estar en tres situacions: a) autoritzades que són les que han obtingut autorització legal per a residir a França i exercir-hi llurs ministeris, llevat de l'ensenyament (4 Congregacions d'homes i 543 de dones); b) les que no estaven autoritzades a primer de juliol de 1901 (data de la llei) però varen demanar l'autorització legal dins els tres mesos següents; les que estan en aquesta situació (5 d'homes i 26 de dones) conserven el *statu quo*, i per tant s'equiparen a les anteriors, mentre el Parlament no decideixi sobre llur sort definitiva; c) les no autoritzades, això és, les que no ho estaven a 1er. de juliol de 1901, ni varen demanar l'autorització en el termini fixat per la llei.

El projecte que ara es discuteix és, doncs, una ficció de dret en virtut de la qual es considera que les Congregacions missioneres que demanaren l'autorització abans de 1er. de gener de 1930, varen demanar-la abans de 1er. d'octubre de 1901, i les posa en la situació legal en què estarien si ho haguessin fet.

A propòsit d'aquest projecte s'han escampat certs rumors que l'*Osservatore Romano* del dia 18 d'octubre desment amb aquesta nota oficiosa publicada en lloc preferent de la primera plana. "En un article de M. Maurras publicat en el número 289 del diari *L'Action Française* (15 d'octubre) hom afirma que les disposicions relatives als béns eclesiàstics sagrestats en poder del govern i a les Congregacions missioneres inclo-

ses en el projecte de llei de pressupostos són degudes a una intel·ligència entre el Vaticà i M. Briand per a la condemnaació de l'Acció Francesa i vénen a ésser la contra-partida d'aquesta condemnaació. Alguns diaris italians han reproduït aquestes insinuacions. Estem autoritzats per a declarar que tals afirmacions manquen de serietat i de tot fonament."

PROTESTA DEL SANT PARE CONTRA UN NOU CONCURS GIMNASTIC FEMENÍ.—Reportàrem mesos endarrera a la PARAULA CRISTIANA (vol. VII, pàgina 559) la lletra adreçada pel Sant Pare al Cardenal Vicari de Roma amb ocasió del concurs gimnàstic femení organitzat per les entitats feixistes. Fa pocs dies aparegué a la premsa italiana aquesta nota oficiosa: "També enguany, per voluntat de l'honorable Turati (secretari general del partit feixista) es farà a Roma el concurs gimnàstic-atlètic femení de les noies italianes, que tingué tant d'èxit l'any passat. El reglament del concurs semblà que no ha sofert modificacions importants llevat de la supressió del certamen de carrabina que serà substituït pel de tir amb arc. Aquest esport, encara poc conegut entre nosaltres, gaudeix de gran fama i de molta popularitat entre els elements femenins anglo-saxons que el coneixen amb gran cura i n'obtenen resultats molt satisfactoris".

L'Osservatore Romano, del dia 16 de novembre, en contesta amb un article de primera plana titulat *La nostra protesta*, en què diu que aquest nou Concurs repeteix l'ofensa als sentiments i costums cristians de la nostra civilització, que no pot justificar-se amb cap record històric ni amb cap apel·lació a les tradicions d'altres països. Quant a aquesta al·lusió als costums estrangers, fa remarcar que és molt estranya a Itàlia, on el règim feixista es mostra tan zelós de les característiques de la civilització llatina. De totes maneres és fals que l'esport femení, fet espectacle, gaudeixi de gran fama i de molta popularitat entre els anglo-saxons, puix que l'Episcopat catòlic sempre s'hi ha oposat palesament i irreductiblement amb l'adhesió de tots els que tenen sentiments d'elegància i de modestia cristianes. Recorda la protesta del Sant Pare contra el concurs gimnàstic de la primavera passada i acaba amb aquest paràgraf:

"Nosaltres declarem que un Estat que sigui i vulgui ésser, com tantes vegades s'ha repetit, un Estat catòlic, i que un poble catòlic com és el poble italià, no pot desconèixer el magisteri del Papa sobre allò que l'Església declara estretament relacionat amb l'educació moral, ni negar la validitat i la universalitat de les seves normes directives, ni refusar l'obediència a elles deguda. Reclamem, doncs, aquesta obediència i aquest respecte, augurant, o més ben dit tenint la seguretat, que tots els Bisbes i tots els rectors d'Itàlia, inspirant-se en l'afligida i enèrgica paraula del Sant Pare, se'n faran un ressò general i vigorós prop de tots els fidels encomanats a llur cura, prop de totes les famílies i de tot el poble cristià."

PROTESTA DEL BISBE DE LA ROCHELLE AMB MOTIU DE L'ERECCIÓ D'UNA ESTATUA A COMBES.—És sabut l'enrenou que ha mogut la inauguració oficial de l'estàtua erigida a Mr. Combes al poble de Pons. Mgr. Curien,

bisbe de la Rochelle, diòcesi a què pertany aquell lloc, n'ha protestat amb una lletra en què després de reconèixer que Mr. Emili Combes era un home honrat, cosa que no basta per erigir-li una estàtua, condemna la seva significació política en aquests termes:

"Quant a l'home públic, o més exactament, quant a la seva obra, això ja pertany a l'opinió, i l'opinió té el dret de jutjar-la. La veritat obliga a dir que fou execrable. Els panegírics oficials tindran treballs per mostrar en Mr. Emili Combes l'home d'Estat: ell va deixar desorganitzar l'exèrcit i la marina, va aclaparar la França, i particularment el departament de la Charente-Inférieure sota un règim de delació i de terror que encara subsisteix; cap reforma social no porta el seu nom. Ell no fou sinó això: el gran enemic de la idea religiosa; per això protestem. Mr. Emili Combes és l'home que ha tancat a milers les escoles cristianes i els convents, que ha condemnat a l'exili i àdhuc sovint a la misèria milers de santes dones i de piadosos religiosos, privant amb això d'instrucció religiosa a innumbrables petits francesos i destorbant el reclutament d'aquests admirables treballadors de la idea francesa que són els religiosos missioners. Ell és l'home que ha arrabassat l'oració dels llavis més purs i més capaços de desarmar les iras del cel. I encara, per la part que ha pres en la llei de separació i per les disposicions que hi ha fet inserir, ha posat a cada poble un principi de lluita religiosa. Cap home no ha fet a l'ànima del país tant de mal com Mr. Emili Combes. Per això, Nós, protestem contra aquesta odiosa glorificació de l'home més nefast de tots: perquè la seva estàtua s'aixeca a guisa d'una provocació contra Déu."

EL CONGRÉS CATÒLIC DEL CINE.—Els dies 6, 7 i 8 de novembre s'ha celebrat a París el Congrés Catòlic del Cine, presidit pel Cardenal Dubois; hi han assistit molts bisbes, els dirigents de les grans agrupacions de l'Acció Catòlica i alguns representants de Bèlgica i del Canadà. A la sessió del primer dia es va tractar del cine com a mitjà d'ensenyament i de l'organització de les sales d'espectacles. Respecte de la primera qüestió, el R. P. Jalabert demostrà el seu valor per fixar l'atenció dels nens i dels grans, digué que presta serveis inapreciables en l'ensenyament de certes matèries, però que no pot substituir la lliçó, que exigeix l'explicació del mestre i el treball del deixeble. El film és un auxiliar preciós posat al servei de l'ensenyament; no és més que un mitjà, però és el mitjà de l'esdevenidor. Va parlar també dels perills que reportaria que l'Estat monopolitzés l'ensenyament per mitjà de la cinematografia. Va tractar-se també de la federació de les sales catòliques d'espectacles per tal de moralitzar les pel·lícules tot esperant el moment en què podrà emprendre's la producció i propaganda de pel·lícules netament catòliques.

El segon dia, a les onze, els congressistes oïren una missa que es celebrà a l'església de la Magdalena i després a un banquet. L'endemà assistiren a una sessió de film parlant i visitaren els estudis cinematogràfics de Joinville-le-Pont. Entre les moltes idees emeses en aquest Congrés, cal remarcar que el canonge Reymond encoratjà els catòlics a desfer-se de llur concepte raquític de les obres per comprendre que n'hi ha que no poden reeixir si hom no les tracta com els negocis.

CULTURA GENERAL

UNA ALTRA HISTÒRIA DE CRIST.—“Si Crist no ha ressuscitat, vana és doncs la nostra predicació, vana és encara la nostra fe”. Més, per Sant Pau, que escriví aquestes paraules, el més antic testimoni, tota la història de Crist es resumeix en la resurrecció—escriu G. A. Borgese.

Emil Ludwig, el conegut assagista alemany, acaba de publicar, amb bellíssimes figures, tretes de dibuixos de Rembrandt, una nova vida de Crist. Però l'ha intitulada, intencionadament, “El fill de l'home, història d'un profeta”, i del protagonista, ço és de Crist, no ha volgut donar més que vida i mort. De resurrecció, res. La resurrecció no és sinó “somni a ulls oberts”, deliri extàtic, si fa no fa com la resurrecció del precursor rei egipcià Akhenaton en les novel·les de Mereshkowski.

I dels altres miracles, dels obrats per Jesús vivent en la seva vida mortal? Ludwig admet, sense insistir, certes guaricions, efectes de suggestió recíproca; explica la transfiguració com un fenomen òptic, de la túnica blanca en la boira de l'altura; de Llätzer, que és narrat en l'Evangeli de Sant Joan, no esmenta ni el nom; la filla de Jaire no era morta, dormia; com Jesús mateix va dir. Altrament, sobre aquestes coses no es detura, no l'apassionen ni poc ni molt. “Si es poguessin demostrar falsos tots els miracles de Jesús o si se'n poguessin afegir altres cent, la seva grandesa romandria tant en l'un com en l'altre cas, la mateixa”. Així afirma Ludwig al començament del llibre.

Aleshores, en què consisteix aquesta grandesa, sense resurrecció i sense miracles, després de tot poder sobrehumà? Direu, potser, bo i romanent en el terreny de la crítica històrica, bo i adoptant el mètode de Ludwig i mantenint-vos a banda, seguint les seves petjades, de tota fe revelada, del dogma: Aquesta grandesa consisteix en la consciència messiànica, formada entre Jesús i deixebles, palesada en ell i en aquests en el diàleg: “qui dieu vosaltres que sóc jo?” i Pere va respondre: “tu ets el Crist, Fill de Déu”. D'aquell moment, Jesús ja no va ésser un precursor, un altre Baptista; aparegué l'Esperat, el Messias; no fou *un profeta*, com Ludwig, en el frontispici, li diu; ans fou Aquell de qui havien profetat. Per això va ésser crucificat i va canviar el món.

Però no: Ludwig no en vol saber res. Divideix la seva vida de Crist en dos grans períodes: el que en diríem idíl·lic i el que anomenariem tràgic. L'idíl·lic, o galileu, el temps de la fe serena, del sermó de la muntanya, de les benaventurances; el tràgic, el jerosolimità, entre l'expulsió dels mercaders del temple i la pujada al Gòlgota, el període de la predicació violenta, del xoc mortal. I bé, sense palliatius, Ludwig anomena aquest segon temps, “Verdunkelung”, obscuriment. Rares vegades, ara—escriu—Jesús “reeixia a trobar l'encantador accent antic”.

El que Ludwig s'estima més és el Jesús consolador i fratern del primer temps provincial, el pur de cor, errant amb companyonia pobra entre el llac i els colls de la seva petita pàtria; per bé que després no doni relleu marcat, o almenys suficient, a les paraules del temps predilecte, i menys que mai a les del sermó de la muntanya.

Ara, sigui la que sigui la unitat d'aquestes paraules, i suposat encara que discutim fora de tot concepte dogmàtic, és a dir, sobre el terreny no teològic escollit de Ludwig, a veure quants tindrien avui coneixement del Jesús galileu sense el Jesús de Jerusalem? a quants haurien arribat les paraules sobre els liris i sobre els ocells si no les hagués emmenades el crit de la creu? Avui tots tenim al cor la "bona nova", els uns com una esperança, d'altres almenys com una ombra, un remordiment; però la tenim, i per això, solament la tenim, perquè va ésser escrita amb la sang, i amb aquella sang.

De manera que l'anomenada "consciència messiànica", i la predicació polèmica, i la tragèdia que va seguir, no són "Verdunkelung", no són obscuriment—com si diguéssim esgarriament i fracàs íntim—, sinó que són el centre de llum, la clarificació suprema, el sentit i l'objectiu de la vida de Crist. I no hi ha història de Crist, laica o eclesiàstica, "crítica" o ortodoxa, que pugui escriure's amb veridicitat aproximada forçant l'equilibri a favor del període preparatori, trasposant l'accent vers el pròleg, oposant amb preferència el galileu beat al màrtir turmentat. Això és obvi.

"Hi hagué molts herois ja abans d'Agamemnon", diu Horaci. Sants, ascetes, divins mendicants, pelegrins celestes; tants n'hi hagué abans i després de Jesucrist! Pensem, només, entre els qui el precediren, en els milers de monjos budistes. Però si Jesús hagués romàs com diu que era al començament—el galileu beat, idíl·lic—hauria romàs un de tants, *un profeta*; hauria estat encara menys que un Parcival; puix que no era, el fill de la donzella de Nazaret, ni príncep reial com Buda, ni cavaller del Sant Graal.

No sols no hauria esdevingut el protagonista de la història universal, ans, tal vegada, i sense tal vegada, no hauria ni fornint el tema d'un llibre de Ludwig.

No diré que Ludwig, israelita d'origen, segons notícies, hagi, per motius de raça, de negar Jesús Messias, fins i tot en el sentit d'una aparició única al món, d'una monjoia sense parella entre l'una i l'altra època del gènere humà. Com si els evangelistes i els deixebles no fossin israelites! Formular sobre Ludwig aquesta apreciació, seria formular un judici antipàtic, i, de tota manera, poc interessant.

En canvi és exacte de dir que el seu llibre no se separa de l'esquema de la "Vida de Jesús" de Renan. També en el llibre de Renan, fa ja anys, teníem els dos períodes de la vida de Jesús, el pobre i el Rei, la nostàlgia de l'idi·lli camperol, i la malfiança filosòfica vers la tragèdia massa tràgica, la negació científica dels miracles o almenys la indiferència. També en el llibre de Renan el límpid o abrindat paisatge oriental i les masses volubles ocupaven gran part de la composició.

Segueix els modes de Renan, però no els ha millorats. Francament s'ha de dir que les qualitats de Ludwig en aquest llibre no serveixen el nivell d'altres. Les pàgines sobre els essenics, sobre la secta "pietista" que precedeix Jesús, són belles; és acolorida la imaginació de l'entrada de Jesús a Jerusalem en festa; poden plaure les hipòtesis sobre els moviments anímics de Jesús vers la vida i el martiri de Sant Joan Baptista. Però aquestes i altres pàgines reexides no són prou.

Mentrestant, del temps de Renan ençà les ciències positives han fet via. Moltes coses que aleshores semblaven absurdes i fabuloses i eren jaquides al món de la impostura, o almenys en el de la illusió, avui són explicades o, quan no es poden explicar, són admeses. L'actitud del pensament crític vers la mediana miraculosa i màgica no és ja el que era; de manera que àdhuc l'examen "positiu" dels prodigis de Jesús avui es faria sobre criteris diversos de l'experimentalisme de Renan. Substantialment, Ludwig ha adoptat aquest experimentalisme rígid, exclusiu; i en aquest camp, com en tot altre, no avançar vol dir recular.

Després, encara Renan era més escrupolós que Ludwig. Car aquest s'ha deixat dur per la moda del gènere literari que s'anomena història o biografia novellada. A França n'ha estat fet gran ús, i també bastant a Itàlia.

Per exemple, Jesús torna a casa. "Com s'espanten! El germà Jaume és ortodox, observa la llei i segueix els Fariseus; però també la mare i les germanes semblen preocupades que el capritxós mestre vagabund, després d'haver abandonat tan sobtосament la tasca, sigui de nou, amb aquell aspecte tranquil, a casa, com a res. Demà és Dissabte; què pensarà de fer?"... I Ludwig com sap aquestes coses? Manzoni, novel·lista d'allò més prudent, no gosava ni inventar el que passés, en cert moment, pel cap del seu Vicari. Però Ludwig, historiador, s'excedeix en sentit oposat... I com sap que quan Jesús va traure els mercaders del temple "algun colomí presoner bo i espeternegant pogué reconquerir la llibertat"?

Ben cert, la intuïció, la fantasia reconstructora és una gran part del treball històric. Però no pas d'aquesta manera. Encara és cert que el castell de cartes sàvies aixecat pel segle anterior havia de simplificar-se; si no, trontollava tot. L'excés es pot dir que nou àdhuc en la doctrina. I Couchoud, el cristòleg, arriba a la conclusió que Jesucrist no ha existit mai. De manera que, intencionalment, és bo de tornar als Evangelis, com a fonament de la relació. Això volgué Papini; això vol amb fins oposats Ludwig.

Però si el crític no ha d'acceptar la tradició a ulls clucs; podrà renegar-la sense motius seriosos?

Un exemple. Els tres primers evangelistes, no contradits per Joan, diuen que Jesús, arribat a Betfage, va ordenar a dos deixebles que li portessin un polli de somera, sobre el qual va pujar per a entrar a Jerusalem, com estava profetitzat. Ludwig en canvi conta exactament el contrari, diu que van ésser els deixebles que pregaren Jesús de pujar a l'ase; i ell, per bé que a contra-cor, no sabé dir que no.

Però com ho sabut, Ludwig, això?

Això de l'ase ens evoca allò d'una altra història popular de Crist, la qual història ens fa saber que l'ase de l'entrada a Jerusalem era "d'un bru i d'un polit lluent; cama-lleuger, de belles orelles i entorn dels grans ulls, que semblen pensatius, una ratlla de pèl llarg". I era—escolteu bé!—el fill de l'ase damunt el qual, feia trenta anys, Maria i Jesús infant havien fugit a Egipte per la matança d'Herodes.

Així, les ingenuïtats del condescendent escriptor de poble i els aspres arbitris de l'intellectual acaben de certa manera assemblant-se: extrems que es toquen. El Jesús vivent, la tragèdia cristiana no és ni en aquell extrem ni en aquest.—R. B.

MOVIMENT PEDAGOGIC

EL PRESSUPOST DE L'ESTAT.—Els que a Espanya s'interessen pels problemes de l'ensenyament, tenen l'atenció fixada en els pressupostos que està confeccionant el Govern per al pròxim any 1929 i que hom diu que s'estendran fins al 1930. Sembla que es tracta d'uns pressupostos fets amb criteri molt estret en quant a l'augment de despeses, sobretot pel que fa referència a la creació de places noves; no gens menys, hom fa excepcions en alguns ministeris, entre ells el d'Instrucció pública, el qual serà beneficiat amb un augment d'uns sis milions de pessetes per atendre les necessitats creades per les reformes universitàries, per als nous Instituts, i per a la creació de 1,000 escoles—més ben dit, de 1,000 places de mestre—continuant l'intent de crear anualment 1,000 escoles noves.

Les esperances dels mestres i dels que voldrien veure en vies de solució el paorós i lamentable estat de l'ensenyament a Espanya, amb la desaparició de l'analfabetisme il·letrat i lletrat, de tan funestes conseqüències, han quedat defraudades davant la insignificança relativa de l'esforç aplicat en els pressupostos. Els problemes quedaran en peu i s'agreuaran cada dia que passi.

En el número d'octubre ja fèiem notar com l'augment anual de 1,000 mestres no era cap solució per a contrabalançar el dèficit de més de 67.000 mestres que té avui Espanya, el qual cada any anirà accentuant-se perquè—com és de creure—la població anirà en augment i cada dia es farà sentir més la falta de mestres i d'escoles. Suposant solament que en els 67 anys que es necessitaran per eixugar aquest dèficit Espanya augmentés en la proporció que ha crescut en aquests darrers 28 anys (el 1900 tenia 18'5 milions d'habitants i ha crescut en un 0'67 per cent, o sigui a raó de 125.000 habitants per any), ens trobaríem que en creure'l definitivament liquidat ens faltaran novament més de 30.000 mestres per

atendre a la població escolar corresponent a l'augment de població, sota pena de condemnar a l'analfabetisme els que vinguin a fer créixer Espanya. Aquests 1.000 mestres de creació anual no són una solució, perquè gairebé es necessiten per a educar i instruir normalment l'increment d'infants que cada any es sumarà a la població escolar. I això que aquests càlculs són fets a base del criteri seguit a Espanya de comptar un mestre per a cada 50 infants, només que volguéssim primfilar una mica tots aquests números pujarien considerablement.

Estem en un cercle viciós del qual no es pot sortir si de cop no s'escomet una reforma grossa i el Govern no es decideix a esmerçar el que sigui necessari per a resoldre en pocs, poquíssims anys, la trista situació de l'ensenyament. Hom assenyala que l'obstacle gros està en la milionada que representa aquesta millora, creiem, però, que l'obstacle més gros encara, està en no haver copsat la importància del problema i en no haver sentit la imperiosa necessitat de la seva solució.

Emprant un tòpic que ja comença a ésser vell, direm: en el cas d'una guerra, hom no arbitra ràpidament, amb mitjans ordinaris i extraordinaris, els recursos que calen per a sostenir-la? Quin governant repartiria el cost d'un cas bèl·lic en un llarg nombre d'anualitats pel fet de resultar massa costosa? No hem vist ara i adés exemples d'energia per a casos semblants?

L'analfabetisme i la incultura són també una guerra constant i formidable contra l'avenç del país i contra el progrés moral i material dels individus, perquè no combatre'ls en tot el front, enèrgicament, decididament, sense regatejar els mitjans, amb el mateix braó que hom empraria per aconseguir la victòria en un cas bèl·lic?

En l'Assemblea Nacional hom ha demanat que el superàvit del pressupost actual, anunciat pel ministre d'Hisenda, sigui aplicat a Instrucció pública. No se n'ha fet cas. En canvi, hom diu que no es fa més perquè no es pot més i en el pressupost que s'està confeccionant hom deixa un superàvit de més de 35 milions per a cada un dels anys 1929 i 1930. Per què hi ha d'haver aquest sobrant quan no estan degudament ateses necessitats ineludibles i inajornables, i quan amb aquests diners hom podria donar un pas de gegant vers la solució d'un problema de tanta transcendència com aquest?—A. M.

MOVIMENT SOCIAL

L'ESTUDI DE LES QÜESTIONS SOCIALS.—Els catòlics d'arreu del món es posen en contacte amb el poble i procuren endegar els problemes plantejats en la vida del treball. Hom diria que a la nostra terra no sorgeixen conflictes entre el capital i el treball. Actualment els nostres patrons no obtenen guanys excessius, però viuen tranquils. La qüestió és

viure plàcidament, sense sotrac ni convulsions socials. Avui les fàbriques i els obradors, són una mena de paradís, on la vida s'escola en una placidesa corpenedora.

Però volem dir que l'obrer ha desistit de fer flamejar la bandera de les seves reivindicacions? Creieu sincerament que estan ja resolts tots els problemes? No seria preferible de fer un estudi seriós i assenyat de la qüestió social, per tal d'estar preparats per a quan arribi el dia que els obrers aconseguixin de donar novament actualitat als problemes relacionats amb la vida del treball?

Hauriem d'estudiar les reivindicacions obreres per tal de saber fins on podem arribar. Tancar la porta als obrers i negar-se a escoltar els seus clams, és una política suïcida.

La nostra gent, parlem en general, és ultraconservadora. S'esvera fàcilment. Si teniu la sinceritat de dir les coses clares, us titllen de revolucionari i de pertorbador. El perfecte ciutadà és aquell que ho troba tot ben fet i que no protesta mai. Per a aquesta gent, els que tenen la bona fe d'orientar el problema social, són esperits simplistes que perden el temps inútilment. És més eficaç de no fer res i esguardar amb menyspreu els que treballen.

Mossèn Carbonell, ha publicat un llibre admirable sobre el collectivisme. Tots els catòlics, àdhuc els més repatanis, haurien d'agrair l'esforç i els propòsits nobilíssims del docte sacerdot. Dissortadament, no ha estat així. Els que no s'han esverat, han tingut la pretensió de combatre l'obra amb petites fibladetes. Una obra tan documentada, bé mereix una crítica més elevada. Els que han atacat l'obra s'han situat malament. Mossèn Carbonell no defensa el collectivisme ni demana la seva implantació. El seu propòsit és demostrar que pot defensar-se el collectivisme dins l'ortodòxia catòlica. Per tant, no ens interessa de conèixer l'opinió del senyor A o del senyor B, ni saber si els agrada o no el llibre. El que han de demostrar els que no estan d'acord amb el collectivisme, és que no pot defensar-se dins l'ortodòxia catòlica, si es concreten a manifestar que no els agrada, no els interessa.

Mossèn Carbonell, diu a la plana 198: "Nuestro objeto, como hemos indicado ya, no es hacer la defensa de la tesis colectivista, sino analizar si el colectivismo podría de alguna manera, más o menos pacíficamente, armonizarse con la vida cristiana, si la corriente de las cosas llegase a arrastrar hacia él la sociedad." Qui pot negar que l'actitud de Mossèn Carbonell, és molt cristiana i molt noble? El món camina, i cal saber si podem o no acceptar algunes de les tesis que defensen els homes més avançats del camp social. No podem encastellar-nos darrera els prejudicis. Hem de tenir el valor d'estudiar serenament fins les doctrines més avançades.

No hem, com els demagogs, d'afalagar el poble, però tampoc no podem oposar-nos al triomf de les reivindicacions que siguin justes. En comptes de girar el cap enrera, hauriem d'avesar-nos a mirar cap a endavant. Hi ha gent que creu que no poden defensar-se aquelles coses que no són esmentades en les encíclics lluminoses de Lleó XIII. Hem de tenir en compte que les dites encíclics responen a les neces-

sitats d'aquella època, i que ni Lleó XIII, ni cap Papa, no ha llançat al món cristià una encíclica donant solucions per als problemes socials que es plantejaren dintre d'uns quants anys. Què sabem nosaltres quines doctrines de caràcter social triomfaran dintre d'un segle? Qui pot predir el que passarà quan hauran rodolat cap a l'abisme de l'eternitat deu o dotze segles?

En temps de l'absolutisme, creieu que els homes podien preveure que vindria un dia que el poble tindria facultats per a portar al lloc més alt de la governació de l'Estat l'home més digne de tan alta representació?

És impossible que els obrers penetrin dins de la nostra cleda, si combatem sistemàticament llurs reivindicacions. Els que són enemics de la sindicació i de la vaga, àdhuc quan té per origen una causa justa, ens hauriem de dir quina actitud han d'adoptar els obrers davant els abusos del capitalisme. Qui pot negar que existeixen injustícies socials? És l'explotació una invenció innoble dels demagogs per aconseguir que siguin exacerbades les passions? Si existeixen, doncs, injustícies socials i ningú no pot negar que el capitalisme abusa sovint d'una força, negarem als obrers el dret indiscutible d'esgrimir armes de defensa? Dant Alighieri va veure escrites aquestes paraules damunt les portes de l'infern: *Lasciate ogui speranza voi che entrate*. No vulguem que els nostres obrers també les vegin escrites damunt les portes de les nostres entitats. Si l'egoisme pot més que la justícia, és endebades que acoblem els obrers sota la nostra bandera. Perden el temps els que pretenen alçar un mur per aturar la força abassegadora de les organitzacions obreres.

Obriu la finestra per veure què passa un poc més enllà de la teulada sota la qual us arrecereu; i si sabeu deixar de banda els prejudicis, us adonareu que les organitzacions obreres constitueixen una força formidable. Darrera llurs banderes, hi ha una corrua interminable d'obrers. Els problemes plantejats arreu del món, es plantejaren a casa nostra. Què hem de fer davant la torrentada que s'acosta? Convé als interessos catòlics que fem córrer el forrellat de les nostres portes, o bé que eixim al defora per conèixer les realitats del món del treball? Crec que ens hem de posar en contacte amb el poble i preguntar als que lluiten què demanen i què volen. Aquests homes que creuen que Déu ha posat una ànima dintre l'argila del seu cos perquè vinguessin a salvar el món i que parlen constantment en un to doctoral que no els escau, han de comprendre que, baldament a ells no els agradin certs programes socials, tenen l'obligació de respectar-los, si són compatibles amb l'ortodòxia catòlica. Per això em plau tant el llibre de Mn. Carbonell. Ha tingut el valor de defensar una tesi, amb raonaments solidíssims, que semblava reservada als nostres adversaris. La nostra tàctica ha de consistir a desarmar aquells que pretenen de fer creure al poble que el dogma catòlic lliga de peus i mans els obrers. Hem d'estudiar serenament fins on podem arribar. Serà lícit i defensable tot allò que sigui compatible amb els principis fonamentals del cristianisme.—J. CIVERA I SORMANI.

MOVIMENT INTERNACIONAL

EL TRIOMF DEL QUAQUER HOOVER SOBRE EL CATOLIC SMITH. — El dia 6 del mes passat, ha tingut lloc l'elecció de president de la gran República nordamericana. Després de les vicissituds dels Congressos dels partits republicà i democràtic, on no sense oposició foren elegits candidats Hoover i Smith, aquests es trobaren en possessió de tota la formidable màquina electoral amb què els republicans i els demòcrates sostenen al seu candidat. En efecte, un s'ha de fer càrrec que l'elecció del que s'estatjarà a la Casa Blanca, implica, dins els costums americans, un canvi total de la burocràcia, així la retribuïda com l'honorífica; en el cas concret de Smith, candidat de l'oposició, involucrava en la campanya electoral l'activitat d'una munió de satèl·lits, uns per a conservar el seu lloc, fent guanyar el candidat que es declara seguidor de la política personal del President que ara fineix el mandat, i els altres per a conquerir-ne en el cas no gens improbable de triomfar el de l'oposició.

Ultra les candidatures de Hoover i Smith, també prenen part a la lluita els representants dels partits treballista i comunista, els quals obtingueren unes votacions insignificants, descomptant la ciutat de Nova York on els socialistes assoliren 48.000 sufragis.

Verificada l'elecció, el resultat fou el triomf esclatant d'Hoover sobre Smith. De 531 compromissaris que eligeixen els 48 Estats, 444 representants de 40 Estats han estat elegits per votar a Hoover i Smith només ha obtingut 87 compromissaris representatius de 8 Estats. Aquesta majoria tan elevada a primera vista, quedaria molt minvada si els nomenaments s'efectuaren per mitjà de la representació proporcional. Vegi's, sinó, el total de sufragis emesos: a favor d'Hoover, 20 milions; a favor de Smith, 16 milions i mig. Un marge de 3 milions i mig en un total d'uns 47 milions no és una derrota tan aclaparadora com el nombre de representants pot fer creure.

Quines han estat les causes que han originat aquests resultats? La qüestió religiosa, la llei seca i el programa anti-imperialista de Smith. El fet d'ésser Smith catòlic, i de pertànyer Hoover a la secta dels quàquer, ja va dividir quasi tota l'opinió nordamericana en tolerants i intolerants; uns miraven Smith només com a representant del partit demòcrata, i en aquest sentit el votaven o no. En canvi, els altres veien en Smith un personatge sotmès a una jerarquia estranya a l'essència dels Estats Units. Això provocà una sèrie de controvèrsies entre uns i altres fins a arribar a originar disputes en els propis actes del culte de les sectes protestants; s'ha de remarcar que si bé el catolicisme és la més nombrosa de les religions dels Estats Units, en canvi no arriba a ésser una quarta part del total de fidels de les diverses sectes.

Una altra de les causes que ha provocat la confusió entre els militants dels diversos partits, és el fet d'ésser Smith "humit" en un país on predomina l'esperit purità, imposador de la llei seca, i que a fi de comptes només beneficia els contrabandistes, que són, o paradoxal, els més decidits partidaris d'Hoover.

Una de les raons que li ha ocasionat més baixes entre els seus partidaris han estat les declaracions de Smith en què aquest es mostrava contrari a tota intrmissió en els afers de les petites repúbliques americanes i per consegüent partidari de l'evacuació immediata de Nicaragua, d'un major acostament a Europa i a la Societat de Nacions, perdonant inclús els deutes de guerra; tot això ha provocat l'enemistat dels banquers de Wall Street, com s'ha demostrat en el fet de pujar els valors en saber-se el triomf d'Hoover. Aquest mateix criteri seu li havia concitat l'afecte de tota l'opinió internacional, principalment dels contribuents de les nacions que prengueren part a la Gran Guerra.

Pel contrari, ha estat favorable al candidat demòcrata, d'haver inserit en el seu programa els subsidis a l'Agricultura, ço que sens dubte li ha reportat les simpaties dels petits agricultors de l'Oest, que fins ara havien votat sempre els candidats republicans.

Quines seran les directrius d'Hoover? De moment, té anunciat un viatge d'estudi a bord del "Maryland" a les principals repúbliques sud-americanes. Indubtablement que aquest viatge serà més espectacular que altra cosa, i no significarà pas una disminució de les tendències imperialistes de l'anterior president Coolidge; té, a més, en projecte, el començament de les obres del canal de Nicaragua, ço que sens dubte ocasionarà una forta campanya militar per anorrear Sandino.

Serà, en fi, un vertader continuador de la política dels Coolidge, Kellogg, Borah..., o sigui: imperialisme, la guerra fora de llei (en el paper), pagament dels deutes fins a l'últim centim, etc.

LA FI DEL DOMINI DELS BRATIANU A ROMANIA. — Ha dimitit quan menys es podia esperar, Vintila Bratianu, president del Consell de Ministres, que havia heretat i conservat íntegre fins ara tot el poder que els seus ascendents havien vinculat en la família. Passem a fer una mica d'història. Els Bratianu dominaren constantment el país des que un Bratianu va portar la dinastia actual i la constitució del 1866. Després, Joan Bratianu, mort aviat farà un any, imposà el veto a l'hereu príncep Carol i l'actual Vintila Bratianu, germà de l'anterior, ha mantingut en el tron el petit Miquel I.

La família Bratianu, que sempre ha subjugat el país per mitjà del partit "liberal", no tingué (després d'anorrear el partit conservador) cap enemic d'importància, fins que, amb motiu d'haver anexionat la Transilvània i la Bessaràbia per haver guanyat la guerra, en aquests territoris es on es formà quasi exclusivament el partit nacional-agrari que vingué a representar l'oposició al predomini de la Romania anterior a 1914, representada en el govern personal dels Bratianu sobre les regions incorporades pels tractats de pau. Una mostra del programa polític dels nacionals-agraris es condensa en el manifest seu, del qual donem la part més interessant: "Fa vuit anys que el país no té una representació veritable. La policia, la magistratura i l'exèrcit han estat apartats de la seva missió d'ordre, de justícia i de defensa social per a ésser transformats per un Govern inconscient en instruments d'opressió electoral".

En política és conservador i en economia és lliurecanvista, protestant del centralisme i de l'aïllament internacional.

Allunyat, doncs, sistemàticament del poder, començà pel febrer una enèrgica companya de propaganda per a la seva conquesta, una de les fases de la qual fou la manifestació de Bucarest, celebrada el 19 de març, en la qual es reuniren unes 80.000 persones. Després d'ella, el cap dels agraris Maniu es presentà al Consell de Regència demanant el poder pel seu partit.

Més tard, el 6 de maig, es reuniren els nacionals-agraris en Congrés a Alba Júlia, al qual assistiren uns 250.000 homes. Durant la celebració, estigueren constantment les tropes sobre les armes per por d'una "marxa sobre Bucarest". Allí reclamaren novament el poder, que els fou negat, per tal com el Govern estava sostingut per 300 diputats contra 60 de l'oposició, i a més hauria estat una feblesa de transigir en aquells moments en què estaven de fet insurreccionats.

Però ara que amb motiu d'ésser el 1er. de desembre el X aniversari de l'anexió de la Transilvània, s'havien de celebrar grans festivals a Alba Júlia, els agraris amenaçaren que, si ells no eren al poder aquell dia, boicotejarien les festes, això si no les impedièn violentament, perquè el Consell de Regència, obligà a Vintila Bratianu a dimitir. Platejada la crisi, vist el fracàs de Titulesco, ambaixador a Londres, ministre d'Afers Estrangers en el govern dimissionari i allunyat de tots els partits polítics, encarregà de formar Govern a Maniu, que ha jurat el càrrec, imposant-se com a programa celebrar unes eleccions imparcials.

L'inconvenient d'aquest Govern és que així com el partit liberal és exclusiu de la Romania d'abans de la guerra, el nacional-agrari, té tota la seva força en les regions incorporades el 1918.

L'esdevenidor de la Romania depèn del resultat de les eleccions que es celebraran sota aquest Govern, de les quals ja procurarem tenir al corrent els nostres lectors.—L. i O.

D'ALEMANYA.—El mateix dia que París i Londres, Brusselles i Roma festejaven l'aniversari de l'Armistici esdevingut deu anys enrera, i Polònia i Txecoslovàquia celebraven el naixement de llur independència, es commemorava a Alemanya l'aniversari de la proclamació de la República. Scheidemann, l'antic president del Consell socialista, ha fet amb aquella ocasió curioses declaracions a un periodista francès.

"El 9 de novembre de 1918 va ésser el dia més memorable de la meua vida. Les responsabilitats ens aclaparaven. El partit socialista, ben decidit a proclamar la república, volia pendre's el seu temps. Hom considerava les necessàries entrevistes amb els caps dels altres partits. I després, cal dir-ho francament, per aquí per allí hom toparia amb vacil·lacions. Homes damunt els quals hom havia cregut de poder comptar no gosaven d'assumir llurs responsabilitats. L'home és de vegades un factor impur en la defensa d'un ideal.

"Tanmateix, es convingué en principi que la república seria proclamada aviat, en una sessió solemne del Reichstag. L'esdeveniment es produí abans de la data prevista.

"El matí del 9 de novembre teníem cita al Reichstag per a examinar diverses qüestions de proveïment de queviures per a la capital. Cap a les onze vaig rebre un cop de telèfon anunciant-me que Liebknecht, cap del partit comunista, voltat del seu Estat Major, feia un discurs a deu mil manifestants, a la plaça del Castell, i que al terme del seu discurs es proposava de proclamar la república bolxevista.

"Vaig comprendre tot seguit el perill de deixar-nos passar al davant pels elements d'extrema esquerra. Cal saber que a Alemanya regnava la més gran confusió en els esperits. El poble alemany, enganyat pels seus caps sobre el resultat de la guerra, estava desmoralitzat per una tremenda decepció. Vacillar hauria estat pitjor que tot. Vaig capir que si perdía solament deu minuts, la república comunista era un fet. Calia obrar damunt la multitud, proporcionar-li un mot d'ordre i atreure-se-la tot seguit. Seguit dels meus amics, vaig anar a la gran escala d'honor del Reichstag, des d'on vaig perorar enfront d'alguns centenars de curiosos que badaven per allí. Al mateix temps vaig fer anunciar per emissaris, a tot arreu, que estava a punt de produir-se un esdeveniment important. La multitud creixia. Al cap d'un quart d'hora m'escoltaven milers de persones.

"Quan vaig proclamar la república, més de deu mil persones eren davant el Reichstag, i Liebknecht, que parlava a alguna distància, davant del Schloss, assistia impotent a la partida del seu públic, el qual, electritzat per l'anunci de la república, venia en massa al nostre costat. No vaig avançar-m'hi, al capdavant, sinó d'un quart d'hora. Però d'aquest quart d'hora depenia el destí d'Alemanya.

"Els meus amics m'havien suplicat d'esperar. No vaig voler fer-los cabal, perquè molts d'aquells que han acollit amb entusiasme la república democràtica, donat el desordre, la confusió d'idees que regnaven, haurien acceptat sense gaire protesta la república bolxevista.

La república s'és consolidada fins al punt que ja fa anys que la forma constitucional de l'Estat no és discutida. La majoria del poble alemany ha pres el costum de considerar la república com una institució tota natural. Els pertorbadors de dreta són una quantitat negligible. El Kaiser? és un home finat molt temps ha."

Precisament en un llibre de la Princesa de Pless publicat suara trobem recordances totes clares i imparcials d'aquella figura històrica que rondina en un jardí holandès. El constant gallejador en l'Europa pacífica, tot seguit que arribà la guerra esdevingué "una simple penyora en el més transcendental i atzarós joc d'escacs que mai hagi estat jugat". El potentíssim senyor deixà de tenir cap influència ni en les matèries més trivials. Fou injusta la llegenda aliada que el descrivia com un nou Atila; no es tractà sinó d'un famós histrió ultrapassat i bolcat pels esdeveniments. Hom va fer bé de no imposar-li més càstig que el confortabilissim de l'exili. Deixat al natural, com si diguéssim, la seva inanitat ha alliberat l'Alemanya de tot perill d'una contesa civil.

número de LA PARAULA CRISTIANA ha passat per la censura governativa

Biblioteca de la "Paraula Cristiana"

El Llibre de St. Josep

de Francis Jammes
Traducció de Josep F. Ràfols

Per les terres de Crist

de Joaquim M. de Nadal
amb pròleg de Francesc Cambó

El Sionisme

I volum
pel P. Pere Voltas, C. M. F.

Pròximament:

El Sionisme

II volum
pel P. Pere Voltas, C. M. F.

i obres de Joaquim Ruyra, Revd. Joan Tusquets, etc.

Calçats

Via Laietana, 30

S'ha posat a la
venda el primer
volum de l'estudi
del nostre col·la-
borador

P. PERE VOLTAS,
C. M. F.

EL SIONISME

Es ja a les caixes
el volum segon

Preu: **5** ptes.

Per als subscriptors de
La Paraula Cristiana,
3'50 ptes., demanant-lo
directament a l'Admi-
nistració.